ייוו"א/ארכיוו

בית יעקב
חודש זשורנאל

ארגאן פאר די אינטערעסען פון בית-יעקב-שולען און ארגאניזאציעס בנות-אגודת-ישראל אין פוילען
רעדאקטאר: א. ג. פרידענזאן

דער צועל פון די בית-יעקב שולען:	אבאנאמענטספרייז:	דאס פראגראם פון בנות אגודת ישראל:
צו ערציהען די יודישע טעכטער אין גייסט פון דער יודישער תורה און ישראל'ס היסטארישע אייביגקייט'ס-אידעאלען.	א יאהר 8 גילד. אויסל.: 2 דאלאר. — געלד פריהעראוים. אדרעס פאר געלד: Łódź, P. K. O. 65.613	פליכט-ערפילונג פון דער יודישער פרוי אין דער לעזונג פון די יודישע פראבלעמען אין גייסט פון תורה ומסורה.

נומער 44

6 יאהרגאנג

גרייט אייך צום יום-טוב פון דער יודישער טאכטער — חמשה-עשר-באב!

די ערשט פארגעקומענע לאנד-קאנפערענץ פון „בנות אגודת ישראל" אין פוילען האט ענטגילטיג פראקלאמירט די בענייאונג פון חמשה-עשר-באב אלס יום-טוב פון דער ערוואכטער יודישער רעליגיעזער טאכטער.

די פייערונגען אין חמשה-עשר-באב, וועלכע האבען הינטער זיך שוין איינ"גע-טליך א חזקה פון דריי יאהר, דארפען מיט א בעזונדער פייערליך התלהבות איינגעאָרדענט ווערען אין יעדען אָרט היינטיגעס יאהר גאכדעם ווי די ריזיגע כנסי' לשם שמים פון די בנות-ישראל אין פוילען, האט דעמדאזיגען טאג אפיציעל דורך איהר איינשטי-מיגען בעשלוס פראקלאמירט אלס יום-טוב פון דער יודישער אָרגאניזירטער רעליגיעזער פרויען-בעוועגונג.

מיר פאָדערן דעריבער אויף אלע בנות-אָרגאניזאציעס תיכף-ומיד צו שאפען א ספעציעלע קאמיסיע, וועלכע זאל צוגרייטען די איינאָרדנונג פון קומענדיגען חמשה-עשר-באב, מיטוואך פ' עקב, וואס פייערליכער און אימפאזאנטער, און הסכם מיט אונזער פראגראם, וועלכען עס האבען בעקומען צוגעשיקט אלע אונזערע אפטיילונגען.

מיר רופען אייך בנות-עסקנות, מיט דער שטארקסטער אנשטרענגונג צו זארגען, אז די חמשה-עשר-באב אקאדעמיעס אין יעדען אָרט זאלען צאהלרייך בעזוכט ווערען פון יודישע פרויען און פריליינס, עס זאל פאר די ברייטע יודישע פרויען-מאסען אויפגעקלערט ווערען די צילען און שטרעבונגען פון בנות-אגודת-ישראל בכלל און דעם זין פון חמשה-עשר-באב אלס טראדיציא-נעלער יום-טוב פאר דער יודישער טאכטער בפרט.

לעגט אויך אכט דערויף, אז אין הסכם מיט'ן בעשלוס פון דער קאנפערענץ זאל אינ'ם דאזיגען טאג פון די ברייטסטע יודישע פרויען-קרייזען איינקאסירט ווערען די „חמשה-עשר-באב-שפענדע פאר דער אָרטאדאקסישער פרעסע און ליטערא-טור" דורך ספעציעלע זאמלערינס.

שרייבט אונז אייך אויף וויפיל איהר פערגרעסערט אין יעדען אָרט די צאהל עקזעמפלארען פון קומענדיגען ספעצ-יעלען חמשה-עשר-באב-נומער פון בית-יעקב-זשורנאל, וועלכע וועט זיין רייך מיט מאמרים לכבוד דעם דאזיגען יום-טוב.

מיט מוט און שטאלץ וויקעלט פונאנדער אינ'ם דאזיגען, היסטארישען טאג אונזער הייליגער פאהן, דעם דגל התורה, און זאלען פון וויט און ברייט זעהען אלע יודישע פרויען און טעכטער, כי שם ה' נקרא עלינו!

זאל לעבען בנות-אגודת-ישראל! **זאל לעבען חמשה-עשר-באב!**

לאדז, תמוז תרפ"ט.

צענטראלער סעקרעטאריאט פון „בנות אגודת ישראל" אין פוילען

אשה יראת ה׳
היא תתהלל
(משלי)

בית-יעקב-זשורנאל

ערשיינט יעדען ראש-חודש

בית יעקב לכו
ונלכה באור ה׳
(ישעי׳)

ב״ה לאָדז, תמוז תרפ״ט. זעקסטער יאָהרגאַנג | № 44 | Lódź. Lipiec 1929 rok VI

די אויפגאבען פון אונזער לעהרערין

(געדאנקען צום נאָהנטען נייעם קורס אין קראָקאָווער סעמינאר)

ערשט נישט לאנג, ווי מיר האָבען אָפגעהאלטען אונזער קאָנפערענץ אין לאָדז און בעלאָדענט מיט די ערהאבענע גע-דאנקען, וועלכע מיר האָבען געגאָסען אין משך פון דער קאָנ-פערענץ, האָבען מיר זיך צוריקגעקעהרט צו דער אלטעגליכקייט; די קאָנפערענץ האָט אָבער אונז געגעבען מעהר ווי איינציגע שעה׳ן פון גייסטיגער דערהויבענקייט, ווייל מיר ווילען די ער-האבענע קאָנפערענץ-געדאנקען אויסדריקען אין מעשים אין פער-ווירקליכען אין לעבען דאָס אלעס, וואָס מיר האָבען פון דער קאָנפערענץ גענומען.

און וואָס האָבען מיר פון דער קאָנפערענץ גענומען? — ערנסטען ווילען פאר יודישער ארבייט, פאר ווערען אליין יודיש און פאר יודישער ערציהונג — ערציהען זיך זעלבסט אין׳ם גייסט פונ׳ם תורה-אידעאל.

און איז עס דען נישט געווען פאר אונז די טיפסטע איבער-לעבעניש צו זעהן פאר זיך דאָס הערליכע בילד: הונדערטער פון אונזערע שוועסטערן פערזאמלען זיך אויף איין אָרט, אום צו בעראטען זיך וועגען איין גרויסען ציל. וואָס מיר „בנות״ האָבען צו ווירקען, כדי נישט צו בלייבען ביי אונזער יעצטיגען מצב, און וואָס דארפען מיר לייסטען פאר אונזער ווייטערער ער-ציהונגס-ארבייט.

א גרויסע מעגליכקייט צו דער ענטוויקלונג פון בנות-אגודת ישראל, האָט געגעבען די ביז-יעצטיגע בית-יעקב-ארבייט, פא-ראלעל מיט׳ן וואוקס פון דער בית יעקב ארבייט וואקסט אויס די בעוועגונג פון דער „בנות״ און דאָ האָט אונז די קאָנפערענץ געגעבען, אויסער דעם אלגעמיינעם ווערט פון דער קאָנפערענץ, ספעציעלע אָנווייזונגען צום אויפבוי און ענטוויקלונג פון אונזער ווערק. מיר האָבען געהאט די געלעגענהייט, אין דעם, וואָס מיר ווייסען שוין פון לאנג זיך נאָכאמאָל איבערצוצייגען, אז די עקזיסטענץ און ענטוויקלונג פון יעדער אָרטס-גרופע איז אָפהענגיג אין דער פעהיגקייט פון די פיהרערין פון דער אָרטס-גרופע. דעריבער האָט א גרויסען טייל פון דער קאָנפערענץ פערנומען די פראגע פון אויסבילדען פיהרערינס פאר דער בעוועגונג און אין רעזול-טאט איז טאקי אָנגענומען געוואָרען דער בעשלוס, צו גרינדען קורסען פאר דער אויסבילדונג פון פיהרערינס, וועלכע קומען היינט-צו-טאָג פאָר אין ראבקא.

ווי ווייט מעגליך איז אָבער די ב״י לעהרערין אין פיל ערטער אויך די פיהרערין פון „בנות״ און אזוי ארום איז פאר די בית-יעקב-לעהרערינס געגעבען געוואָרען א דאָפעלטע מיסיע: צו זיין א לעהרערין פון קינדער און גלייכצייטיג א פיהרערין פונ׳ם דערוואקסענעם פרויען-דור. זי זאָל איינפּ.אנצען ליבשאפט

פון חוה לאנדסבערג, דאָצענטין אינ׳ם ב״י סעמינאר.

צו אונזער תורה אין די הערצער פון אונזערע קליינע קינדער און די דאָזיגע ערציהונג — אלס פיהרערין — ווייטער פאָרטצו-זעצען ביי די דערוואקסענע — ביי איהרע שוועסטער. א זעהר גרויסע אויפגאבע ווערט אזוי א נאָך ארויפגעלעגט אויף די בית-יעקב-לעהרערינס!

מיר מוזען דעריבער יעצט גרויס אכט לעגען ביים אויס-וואהל פון די קאנדידאטען. מיר מוזען די, וואָס ווילען אָנגע-נומען ווערען אלס תלמידות פונ׳ם סעמינאר גרויסע פאָדערונגען שטעלען, אין בעצוג צו זייערע בעזיצענדע אייגענשאפטען. אויב מיר וועלען פון יעצט אָן זיין פאָרזיכטיג ביים אָננעמען שילער, וועלען מיר מיט איבערצייגטקייט דאנקבאר זיין דער לאָדזער קאָנפערענץ, וועלכע האָט א זעהר נייע גרויסע אויפגאבע גע-שאפען פאר די בית-יעקב-לעהרערינס.

די דאָזיגע שורות וועלען אלעמען ווייזען, אז דאָס ער-האבענע, וואָס איז גערעדט געוואָרען אויף דער קאָנפערענץ האָט ביי אונז, פיהרער פון סעמינאר, געפונען די פולע אָנער-קענונג; די זריעה פון דער קאָנפערענץ וועט זיין געפאלען אויף א פרוכטבארען באָדען.

די גרויסע ענטוויקלונג פון דער בית-יעקב-ארבייט ווי די אויסבילדונג פון לעהרערינס, איז אלעמען בעקאנט. טאָג ביי טאָג, יאָהר ביי יאָהר בויען מיר אויס אונזער ווערק און שאפען קינפטיגע ערציהערינס פאר אונזער יוגענד; ביי אונזער דאָזיגער ארבייט האָבען מיר די זעלבע זאָרג ווי א גערטנער, וועלכער ווייס, אז גוטע פרוכטען וואקסען נאָר אויף א גוטען באָדען. און ווען דער גערטנער וויל שיקען זייגע פרוכטען פאר א קעניגליכע מאָהלצייט, דאן וועהלט ער אויס דעם בעסטען באָדען פון זיין גאָרטען און פון דאָרט רייסט ער אויס די גוטע פרוכטען פאר דער קעניגליכער מאָהלצייט; די קעניגליכע מאָהלצייט איז פאר אונז — די נשמות פון אונזערע קינדער — אונזער גאנצע האָפנונג, און צי דארפען מיר דען נישט אויסזוכען פאר אונזערע קינדער די בעסטע קעסטליכע שפייזען פון דער וועלט? און דאן מוזען מיר ביי אונזער ארבייט פון אויסבילדען לעהרערינס אויסזוכען דעם פרוכטבארסטען באָדען; מיר זאָלען נישט דארפען, ח״ו, צו בעקלאָגען זיך ווי דער נביא ישעי׳: „געהאָפט אויף דעם אויס-וואוקס פון וויינטרויבען און געוואקסען זענען ערזאץ-וויינטראָבען״ (ויקו לעשות ענבים — ויעש באשים — ישעי׳ ה׳).

שוין זייט יאָהרען ווי מיר האָבען ביי אונזער ארבייט גע-האט פאלען, אז באלד אין די ערשטע 4 וואָכען פון קורס (נאטיר-ליך אין שפעטערע צייטען אויך) האָבען מיר געמוזט א טייל תלמידות אהיימשיקען, ווייל זיי זענען נישט אין קיין פאל

צענטראל-ראט פון „בנות אגודת ישראל״ אין פוילען

געוועהלט געוואָרען אויפ׳ן צווייטען לאַנד-צוזאמענפאָהר אין לאָדז ט׳ — י״א אייר.

1) שרה שנירער — קראקא
2) חיה לאנדסבערג „
3) לאצע שטשערײנסקא „
4) אסתר באָרנשטיין „
5) יהודית בוימיגגער „
6) חנה גראָספעלד „
7) פרל. גראסס „
8) פרל. לאנדוי „
9) פרל. וואקסבערג „
10) הרבנית סעגאל — לאָדז
11) פרל. אלשטיין „
12) פרל. ראָזענבלום „
13) פרוי פאגעל „
14) פרל. סאבוטקא „
15) פרוי גוטער „
16) פרל. קנאבלאוויטש „
17) פרל. קליגער „
18) פרוי פייוויש „
19) פרל. פאָזנער „
20) פרוי זילבערשטיין „
21) פרל. ראָזא — ווארשא
22) פרוי זשעמבא „
23) פרל. גליקזאָן „
24) פרל. פרידמאן „
25) פרל. אָרלעאן „
26) פרל. גליקסבערג „
27) פרל. בוכמאן „
28) פרל. גזשעבמאכער „
29) פרל. ראזא — בענדין
30) פרל. ווייסבעקער „
31) פרל. עלענבערג—סאָסנאָוויץ
32) פרל. בייטנער „
33) פרל. קליין — קאלאָמיי
34) פרל. פרידפערטיג, סטאניסלבוב
35) חנה פלוהר — רימאנאָוו
36) פרוי זעעמאן — ניי-סאנץ
37) פרל. דאכנער „
38) פרל. בערלינער „
39) פרל. ריינהערץ—לעמבערג
40) פרל. האבערמאן—זאווירצע
41) פרל. ווייל „
42) פרל. שטאָקמאן—בעלכאטאָוו
43) פרל. קאָדזיאל „
44) פרל. שאטאן „
45) פרל. וויינגאָט—זד.-וואָלע
46) פרל. שילעט „
47) פרל. יאקובאָוויטש „
48) פרל. בידערמאן—באָדזאנאוו
49) פרל. אלכסנדראָוויטש—גריצא
50) פרל. לובארט — פלונסק
51) פרל. נאשעלסקא—פולטוסק
52) פרוי ראָזענשטיין — מאקאָוו
53) פרל. דעמבסקא — קראשניק
54) פרל. שייער — בלאשקי
55) פרל. טרויבע „
56) פר. כץ — אָסטראָוויעץ
57) פרל. שיינמאן — אָסטראָוויעץ
58) פרוי בידערמאן — קיעלץ
59) פרל. נאוואמיאסט—סטערצאָוו
60) פרל. טויבע — ווישקאוו
61) פרל. פראצעל — קאליש
62) פרל. אנקעלעוויטש, לוטאטאוו
63) פרל. קוטנער — פלאָצק
64) פרל. מעטאל — קוטנא
65) פרל. יערוזאלעם „
66) פרל. קאמינער—וויערזבניק
67) פרל. גאָלדער — זגיערזש
68) פרל. באקאלאזש—שעראדז
69) פרל. מארעק — זשיכלין
70) פרל. שטייער — קינצק
71) פרל. קעסלער — קלעצק
72) פרל. שאפירא — קאָברין
73) פרל. וויינמאן—שידלאָוויעץ
74) פרל. לאטטא — סלופצע
75) פרל. בלאסס —פשעדבאָרזש
76) פרל. כץ — פראָשניץ
77) פרל. שטערן — גאָסטינין
78) פרל. קליין — קשאנאָוו
79) פרל. הענענבערג „
80) פרל. ראמלער—טשעמיערניק
81) פרל. פראָהמאן — קויל
82) פרל. פלידערבוים טשענסטאָכאָוו
83) פרל. הענדעלעס, טשעכאנאָוו
84) פרל. טייטעלבוים, טשאָרטקאָוו
85) פרל. ליבערמאן— וואנילאָוו
86) פרל. באכנער — ראדאָמסק
87) פרוי בערלינער — אָטוואָצק
88) פרוי רובינשטיין, וולאָצלאוועק
89) פרל. באָבראָווסקא „
90) פרל. וואָדיסלאווסקא, וולאשטשאָווא
91) פרל. קיפטייל—סאנדאָמיעזש
92) פרל. יערוזאלעם — לאָדז
93) פרל. זשורקאָווסקא, וואָלבראָם
94) פרל. ברכה גאָלדשלאק, שערפץ
95) פרל. גראָהמאן — וויעלון
96) פרל. באָרנשטיין — טארנאָוו
97) פרל. וואלפאווסקא — בריסק
98) פרל. פאָמעראנץ—מאגיעלניץ
90) פרל. אבאָוויטש — לאָמזשע
100 הרבנית פרוי סילמאן—לאָדז

פון אויסלאַנד:

1) פרוי דר. יונג — נוי-יאָרק
2) פרוי שרה הערצאָג „
3) פרוי דר. דייטשלענדער—ווין
4) פרוי יאקובזאָן — האמבורג
5) דר. פרל. ראָזענבוים, פראנקפורט
6) פרל. צערלינא פאלק „
7) פרל. לעווענשטיין — ציריך
8) פרל. שרייבער — ווין
9) פרוי ווערשנער — ברעסלוי
10) פרל. וואקסשטאָק, אנטווערפען

אין קומענדיגען נומער וועלען מיר געבען א רשימה פון די 50 פערזאָן, וועלכע זענען געוועהלט געוואָרען אלס פער-טרעטערינס אין צענטראל-ראט ווי אויך די רשימה פונ׳ם מענער-ראט.

אלע מיטגלידערינס פונ׳ם צענטראל-ראט ווערען געבעטען איינצושיקען זייערע פריוואטע אדרעסען, כדי דער צ. ס. זאָל זיי קענען צושיקען שריפטליכע מיטטיילונגען.

מיטטיילונג פון דער אדמיניסטראציע.

— דער היינטיגער נומער איז נישט פונאנדערגעשיקט געוואָרען צו די איינצעלנע אבאָנענטען, וועלכע האָבען נישט בע-נייט זייער אבאָנאמענט אויפ׳ן פערטען קווארטאל תמוז-אלול פ״ט.

— מיר מאכען אויפמערקזאם די אבאָנענטען אז אויב עס טרעפט דאָס א אבאָנענט בעקומט נישט דעם זשורנאל תיכף פון אָנפאנג חודש, איז׳ס נישט די שולד פון דער אדמיניסטראציע, נאָר עס טרעפען סבות פון פערשפעטיגונג צוליב דער פאָסט. רעקלאמירען דארף מען ערשט דאן, ווען נאָכ׳ן 15-טען אין חודש (יודישער חודש) איז נישט דערהאלטען געוואָרען און פריהער וועלען קיין שום רעקלאמאציעס נישט געענטפערט ווערען. שולען, אָרגאניזאציעס און פרעסע-קאָמיסיעס, וועלכע זענען שולדיג פאר איין עקספעדיציע בעקומען נישט די צווייטע עקספעדיציע פון נייעם נומער ביז דער פריהערדיגער איז ערלעדיגט.

— ביי די אלע, וואָס ס׳זענען פערבליבען עקזעמפלארען פון פריהערדיגען נומער (43) בעטען מיר די זעלבע זאָפאָרט צוריקצושיקען אין אונזער אדמיניסטראציע.

— אלע געלטער בעטען מיר צושיקען נאָר אויף אונזער פאָסט-טשעק-קאָנטאָ 65.613.

כנסיה גדולה אויסגאבע.

אָנהייבענדיג פון א׳ אלול, מיט׳ן עפענען פון דער מועצת גדולי התורה זיצונגען, ביז איבער די כנסיה גדולה גיב איך ארויס טעגליכע סטענאָגראפישע בעריכטען איבערן גענויען פער-לויף פון זעמטליכע זיצונגען און געשעהענישען, ווי אייך שטי-מונגס-בילדער ארום דעם קאָנגרעס.

די דאָזיגע בעריכטען וועלען אויך ענטהאלטען דעם גאנג פון די נעבען קאָנגרעסען ווי צ. ב. פרויען-קאָנגרעס, צעירי אגודת ישראל, פועלי אגודת ישראל א. א.

דער פרייז פאר די אלע טעגליכע בעריכטען אינקלוסיווע פאָסטפאָרטאָ איז:

פאר פוילען:

איינצעל עקזעמפ. 4 זל., 5 עקז. 15 זל. 10 עקז. 25 זל.

פאר רומעניען:

איינצעל עקזעמפ. 60 לעי, 5 עקז. 250 לעי, 10 עקז. 400 לעי.

אנדער אויסלאנד:

איינצעל עקזעמפ. האלבען דאלר., 5 עקז. 2 דאָלאר. 10 עקז. 3 דאָלר.

כדי צו זיכערן זיך די פונקטליכע פערשיקונג, איז נייטיג וואָס פריהער צו בעשטעלען. בעשטעלונגען אָהן געלד ווערען נישט בעריקזיכטיגט!.

מיט בעשטעלונגען זיך צו ווענדען צום ארויסגעבער:

S. Schönfeld, Wien II., Leopoldsgasse 26 (Oesterreich)

אשה יראת ה׳ היא תתהלל (משלי)	בית־יעקב־זשורנאל ערשיינט יעדען ראש־חודש	בית יעקב לכו ונלכה באור ה׳ (ישעי׳)

Lódź, Lipiec 1929 rok VI | № 44 | ב״ה לאָדז, תמוז תרפ״ט. זעקסטער יאָהרגאַנג

די אויפגאבען פון אונזער לעהרערין

(געדאנקען צום נאָהנטען נייעם קורס אין קראָקאָווער סעמינאר)

ערשט נישט לאַנג, ווי מיר האָבען אָפגעהאַלטען אונזער קאָנפערענץ אין לאָדז און בעלאָדענט מיט די ערהאַבענע געדאַנקען, וועלכע מיר האָבען גענאָסען אין משך פון דער קאָנפערענץ, האָבען מיר זיך צוריקגעקעהרט צו דער אלטעגליכקייט; די קאָנפערענץ האָט אָבער אונז געגעבען מעהר ווי איינציגע שעה׳ן פון גייסטיגער דערהויבענקייט, ווייל מיר ווילען די ערהאַבענע קאָנפערענץ־געדאנקען אויסרריקען אין מעשים און פערווירקליכען אין לעבען דאָס אַלעס, וואָס מיר האָבען פון דער קאָנפערענץ גענומען.

און וואָס האָבען מיר פון דער קאָנפערנץ גענומען? — ערנסטען ווילען פאר יודישער אַרבייט, פאַר ווערען אַליין יודיש און פאַר יודישער ערציהונג — ערציהען זיך זעלבסט אינ׳ם גייסט פונ׳ם תורה-אידעאל.

און איז עס דען נישט געווען פאר אונז די טיפסטע איבערלעבעניש צו זעהן פאַר זיך דאָס הערליכע בילד: הונדערטער פון אונזערע שוועסטערן פערזאמלען זיך אויף איין אָרט, אום צו בעראַטען זיך וועגען איין גרויסען ציל. וואָס מיר „בנות” האָבען צוווירקען, כדי נישט צו בלייבען ביי אונזער יעצטיגען מצב, און וואָס דאַרפען מיר לייסטען פאר אונזער ווייטערער ערציהונגס-אַרבייט.

אַ גרויסע מעגליכקייט צו דער ענטוויקלונג פון בנות-אגודת ישראל, האָט געגעבען די ביז־יעצטיגע בית־יעקב־אַרבייט, פאַראלעל מיט׳ן וואוקס פון דער בית יעקב אַרבייט וואקסט אויס די בעוועגונג פון דער „בנות” און דאָ האָט אונז די קאָנפערענץ געגעבען, אויסער דעם אַלגעמיינעם ווערט פון דער קאָנפערענץ, ספעציעלע אָנווייזונגען צום אויפבוי און ענטוויקלונג פון אונזער ווערק. מיר האָבען געהאַט די געלעגענהייט, אין דעם, וואָס מיר וויסען שוין פון לאַנג זיך נאָכאמאָל איבערצוצייגען, אַז די עקזיסטענץ און ענטוויקלונג פון יעדער אָרטס-גרופע איז אָפהענגיג אין דער פעהיגקייט פון די פיהרערין פון דער אָרטס־גרופע. דעריבער האָט אַ גרויסען טייל פון דער קאָנפערענץ פערנומען די פראַגע פון אויסבילדען פיהרערינס פאַר דער בעוועגונג און אין רעזולטאַט איז טאַקי אָנגענומען געוואָרען דער בעשלוס, צו גרינדען קורסען פאַר דער אויסבילדונג פון פיהרערינס, וועלכע קומען היינט־צו־טאָג פאָר אין ראבקא.

ווי ווייט מעגליך איז אָבער די ב״י לעהרערין אין פיל ערטער אויך די פיהרערין פון „בנות” און אזוי ארום איז פאַר די בית-יעקב-לעהרערינס געגעבען געוואָרען אַ דאָפעלטע מיסיע: צו זיין א לעהרערין פון קינדער און גלייכצייטיג אַ פיהרערין פונ׳ם דערוואַקסענעם פרויען־דור, זי זאָל איינפ׳אַנצען ליבשאַפט

פון חוה לאַנדסבערג, דאָצענטין אינ׳ם ב״י־סעמינאַר.

צו אונזער תורה אין די הערצער פון אונזערע קליינע קינדער און די דאָזיגע ערציהונג — אלס פיהרערין—ווייטער פאָרטצוזעצען ביי די דערוואקסענע — ביי איהרע שוועסטער. אַ זעהר גרויסע אויפגאבע ווערט אזוי אַ נאָך אַרויפגעלעגט אויף די בית־יעקב־לעהרערינס!

מיר מוזען דעריבער יעצט גרויס אכט לעגען ביים אויסוואַהל פון די קאנדידאַטען. מיר מוזען די, וואָס ווילען אָנגענומען ווערען אַלס תלמידות פונ׳ם סעמינאַר גרויסע פאָדערונגען שטעלען, אין בעצוג צו זייערע בעזיצענדע אייגענשאַפטען. אויב מיר וועלען פון יעצט אָן זיין פאָרזיכטיג ביים אָננעמען שילער, וועלען מיר מיט אויפריכטיגקייט דאַנקבאַר זיין דער לאָדזער קאָנפערענץ, וועלכע האָט א זעהר נייע גרויסע אויפגאַבע געשאַפען פאר די בית־יעקב־לעהרערינס.

די דאָזיגע שורות וועלען אַלעמען ווייזען, אז דאָס ערהאַבענע, וואָס איז גערעדט געוואָרען אויף דער קאָנפערענץ, האָט ביי אונז, פיהרער פון סעמינאַר, געפונען די פולע אָנערקענונג; די זריעה פון דער קאָנפערענץ וועט זיין געפאַלען אויף א פרוכטבאַרען באָדען.

די גרויסע ענטוויקלונג פון דער בית-יעקב־אַרבייט ווי די אויסבילדונג פון לעהרערינס, איז אַלעמען בעקאַנט. טאָג ביי טאָג, יאָהר ביי יאָהר בויען מיר אויס אונזער ווערק און שאפען קינפטיגע ערציהערינס פאר אונזער יוגענד; ביי אונזער דאָזיגער אַרבייט האָבען מיר די זעלבע זאָרג ווי אַ גערטנער, וועלכער ווייס, אז גוטע פרוכטען וואקסען נאָר אויף אַ גוטען באָדען. און ווען דער גערטנער וויל שיקען זייגע פרוכטען פאַר אַ קעניגליכע מאָהלצייט, דאַן וועהלט ער אויס דעם בעסטען באָדען פון זיין גאָרטען און פון דאָרט רייסט ער אויס די גוטע פרוכטען פאר דער קעניגליכער מאָהלצייט; די קעניגליכע מאָהלצייט איז פאר אונז— די נשמות פון אונזערע קינדער—אונזער גאנצע האָפנונג, און צי דארפען מיר דען נישט אויסזוכען פאַר אונזערע קינדער, די בעסטע קעסטליכע שפייזען פון דער וועלט? און דאן מוזען מיר ביי אונזער אַרבייט פון אויסבילדען לעהרערינס אויסזוכען דעם פרוכטבאַרסטען באָדען; מיר זאָלען נישט דאַרפען, ח״ו, צו בעקלאָגען זיך ווי דער נביא ישעי׳: „געהאָפט אויף דעם אויסוואוקס פון וויינטרויבען און געוואַקסען זענען ערזאַץ-וויינטראָבען” (ויקו לעשות ענבים—ויעש באשים—ישעי׳ ה׳).

שוין זייט יאָהרען ווי מיר האָבען ביי אונזער אַרבייט געהאַט פאַלען, אַז באַלד אין די ערשטע 4 וואָכען פון קורס (נאַטירליך אין שפּעטערע צייטען אויך) האָבען מיר געמוזט אַ טייל תלמידות אַהיימשיקען, ווייל זיי זענען נישט אין קיין פאַל

צענטראַל-ראַט פון „בנות אגודת ישראל” אין פוילען

געוועהלט געוואָרען אויפ׳ן צווייטען לאַנד־צוזאמענפאָהר אין לאָדז ט׳ — י״א אייר.

1) שרה שענירער — קראקא
2) חוה לאַנדסבערג „
3) לאַצע שטשערײנסקא „
4) אסתר בארנשטײן „
5) יהודית בוימיגנער „
6) חנה גראָספעלד „
7) פרל. גראסס „
8) פרל. לאנדוי „
9) פרל. האקסבערג „
10) הרבנית סעגאל — לאָדז
11) פרל. אלשטײן „
12) פרל. ראָזענבלום „
13) פרוי פאגעל „
14) פרל. סאבוסקא „
15) פרוי גוטער „
16) פרל. קנאבלאוויטש „
17) פרל. קליגער „
18) פרוי פײוויש „
19) פרל. פאָזנער „
20) פרוי זילבערשטײן „
21) פרל. ראָזא — וואַרשא
22) פרוי זשעמבא „
23) פרל. גליקזאָן „
24) פרל. פרידמאַן „
25) פרל. אָרלעאַן „
26) פרל. גליקסבערג „
27) פרל. בוכמאַן „
28) פרל. גזשעבמאכער „
29) פרל. ראזא — בענדין
30) פרל. ווייסבעקער „
31) פרל. עלענבערג—סאָסנאָוויץ
32) פרל. בייטנער „
33) פרל. קליין — קאלאָמיי
34) פרל. פרידפערטיג, סטאַניסלבוב
35) חנה פלוהר — רימאנאָוו
36) פרוי זעעמאן — ניי־סאנץ
37) פרל. דאכנער „
38) פרל. בערלינער „
39) פרל. ריינהערץ—לעמבערג
40) פרל. האבערמאַן—זאוויערצע
41) פרל. וייל „
42) פרל. שטאָקמאַן—בעלכאטאָוו
43) פרל. קאָדזיאל „
44) פרל. שאטטאן „
45) פרל. וויינגאָט—זד.־וואָלע
46) פרל. שילעט „
47) פרל. יאקובאָוויטש „
48) פרל. בידערמאַן—באָדזאנאָוו
49) פרל. אלכסנדראָוויטש—גריצא
50) פרל. לובארט — פלונסק
51) פרל. נאשעלסקא—פולטוסק
52) פרוי ראָזענשטיין — מאקאָוו
53) פרל. דעמבסקא — קראשניק
54) פרל. שייער — בלאשקי
55) פרל. טרויבע „
56) פר. כץ — אָסטראָוויעץ
57) פרל. שיינמאן —אָסטראָוויעץ
58) פרוי בידערמאַן — קיעלץ
59) פרל. נאוואמיאסט—סטערצאָוו
60) פרל. טויבע —ווישקאָוו
61) פרל. פראצעל — קאליש
62) פרל. אנקעלעוויטש, לוטאטאוו
63) פרל. קוטנער — פלאָצק
64) פרל. מעטאל — קוטנא
65) פרל. יערוזאלעם „
66) פרל. קאמינער—וויערזבניק
67) פרל. גאָלדער — זגיערזש
68) פרל. באקאלאזש—שעראדז
69) פרל. מארעק — זשיכלין
70) פרל. שטייער — קינצק
71) פרל. קעסלער — קלעצק
72) פרל. שאפירא —קאָברין
73) פרל. וויינמאן—שידלאָוויעץ
74) פרל. לאסטא — סלופצע
75) פרל. בלאסס —פשעדבאָרזש
76) פרל. כץ — פראָשניץ
77) פרל. שטערן — גאָסטינין
78) פרל. קליין — קשאנאָוו
79) פרל. הענענבערג „
80) פרל. ראמלער—טשעמיערניק
81) פרל. פראָהמאן — קויל
82) פרל. פלידערבוים טשענסטאָכאָוו
83) פרל. הענדעלעס, טשעכאנאָוו
84) פרל. טייטעלבוים, טשאָרטקאָוו
85) פרל. ליבערמאַן— וואנילאָוו
86) פרל. באכנער — ראדאָמסק
87) פרוי בערלינער — אָסטראָצק
88) פרוי רובינשטיין, וולאָצלאוועק
89) פרל. באָבראָווסקא „
90) פרל. וואָדיסלאווסקא, [illegible]
91) פרל. קיפסטייל—סאנדאָמיערזש
92) פרל. יערוזאלעם — לאָדז
93) פרל. זשורקאָווסקא, וואָלבראָם
94) פרל. ברכה גאָלדשלאק, שערפץ
95) פרל. גראָהמאן — וויעלון
96) פרל. באָרנשטיין — טארנאָוו
97) פרל. האלפאווסקא — בריסק
98) פרל. פאָמעראנץ—מאגיעלניץ
90) פרל. אבאָוויטש — לאָמושע
100 הרבנית פרוי סילמאן—לאָדז

פון אויסלאַנד:

1) פרוי דר. יונג — נוי־יאָרק
2) פרוי שרה הערצאָג „
3) פרוי דר. דייטשלענדער—ווין
4) פרוי יאקובזאָן — האמבורג
5) דר. פרל. ראָזענבוים, פראנקפורט „
6) פרל. צערלינא פאלק „
7) פרל. לעווענשטיין — ציריך
8) פרל. שרייבער — ווין
9) פרוי וורעשנער — ברעסלוי
10) פרל. וואקסשטאָק, אנטווערפען

אין קומענדיגען נומער וועלען מיר געבען א רשימה פון די 50 פערזאָן, וועלכע זענען געוועהלט געוואָרען אַלס פערטרעטערינס אין צענטראַל-ראַט ווי אויך די רשימה פונ׳ם מענער־ראַט.

אַלע מיטגלידערינס פונ׳ם צענטראַל־ראַט ווערען געבעטען איינצושיקען זייערע פריוואַטע אדרעסען, כדי דער צ. ס. זאָל זיי קענען צושיקען שריפטליכע מיטטיילונגען.

———

מיטטיילונג פון דער אדמיניסטראַציע.

— דער היינטיגער נומער איז נישט פונאַנדערגעשיקט געוואָרען צו די איינצעלנע אַבאָנענטען, וועלכע האָבען נישט בעצאַהלט זייער אַבאָנאַמענט אויפ׳ן פערטען קוואַרטאַל תמוז־אלול פ״ט.

— מיר מאכען אויפמערקזאַם די אַבאָנענטען אַז אויב עס טרעפט דאָס א אַבאָנענט בעקומט נישט דעם זשורנאַל תיכף פון אָנפאַנג חודש, איז׳ס נישט די שולד פון דער אַדמיניסטראַציע, נאָר עס טרעפען סבות פון פערשפעטיגונג צוליב דער פּאָסט. רעקלאַמירען דארף מען ערשט דאַן, ווען נאָכ׳ן 15־טען אין חודש (יודישער חודש) איז נישט דערהאַלטען געוואָרען און פריהער וועלען קיין שום רעקלאַמאַציעס נישט געענטפערט ווערען. שולען, אָרגאַניזאַציעס און פרעסע־קאָמיסיעס, וועלכע זענען שולדיג פאַר איין עקספעדיציע בעקומען נישט די צווייטע עקספעדיציע פון נייעם נומער ביז דער פריהערדיגער איז ערלעדיגט.

— ביי די אַלע, וואָס ס׳זענען פערבליבען עקזעמפלאַרען פון פריהערדיגען נומער (43) בעטען מיר די זעלבע זאָפאָרט צוריקצושיקען אין אונזער אַדמיניסטראַציע.

— אַלע געלטער בעטען מיר צושיקען נאָר אויף אונזער פּאָסט־טשעק־קאָנטאָ 65.613.

———

כנסיה גדולה אויסגאבע.

אָנהייבענדיג פון א׳ אלול, מיט׳ן עפענען פון דער מועצת גדולי התורה זיצונגען, ביז איבער די כנסיה גדולה גיב איך אַרויס טעגליכע סטענאָגראַפישע בעריכטען איבערן גענויען פערלויף פון זעמטליכע זיצונגען און געשעהענישען, ווי אויך שטימונגס־בילדער ארום דעם קאָנגרעס.

די דאָזיגע בעריכטען וועלען אויך ענטהאַלטען דעם גאַנג פון די נעבען קאָנגרעסען ווי צ. ב. פרויען־קאָנגרעס, צעירי אַגודת ישראל, פועלי אגודת ישראל א. א.

דער פרייז פאר די אַלע טעגליכע בעריכטען אינקלוסיוו פּאָסטפּאָרטאָ איז:

פאַר פוילען:

איינצעל עקזעמפּ. 4 זל., 5 עקז. 15 זל. 10 עקז. 25 זל.

פאַר רומעניען:

איינצעל עקזעמפּ. 60 לעי, 5 עקז. 250 לעי, 10 עקז. 400 לעי.

אַנדערע אויסלאַנד:

איינצעל עקזעמפּ. האלבען דאלר., 5 עקז. 2 דאָלאר. 10 עקז. 3 דאָלר.

כדי צו זיכערן זיך די פּונקטליכע פערשיקונג, איז נייטיג וואָס פריהער צו בעשטעלען. בעשטעלונגען אָהן געלד ווערען נישט בעריקזיכטיגט!

מיט בעשטעלונגען זיך צו ווענדען צום אַרויסגעבער:

S. Schönfeld, Wien II., Leopoldsgasse 26 (Oesterreich)

———

געווען טויגבאר פאר דער אויפגאבע אלס לעהרערין. א טייל אויס מאנגעל אין פעהיגקייטען צום לערנען און א טייל אויס מאנגעל אין מדות. דען נאך נישט אלע ווייסען, אז ס'גענוגט נישט בלויז די פעהיגקייט צום לערנען אויף צו קאנען זיין א לעהרע-רין; מיר מוזען הויפטזעכליך לייגען אכט אויף די בעזיצענדע אייגענשאפטען פון די שילערין אלס זיטליכע פערזענליכקייט.

ביי דער דאזיגער פראגע, קאן איך נישט פערמיידען פון צו מאכען א פארוואורף א טייל אגודה - פערוואלטונגען. ביים אויפנעמען א שילערין ווערט דורך אונז געפאדערט א רעקאמענ-דאציע-בריף פון דער ארטס-אגודה, וואו די שילערין וואוינט, אויף דער מאראלישער גייסטיגער פיהרונג פון דער שילערין. ווי אפט ווערען אבער געברענגט רעקאמענדאציע-בריף, וועלכע ענטשפרעכען נישט די ווירקליכקייט! דער שרייבער פון רעקא-מענדאציע-בריף האט זיך געשטיצט אויף די מאראלישע אייגענ-שאפטען פון פאטער, אבער נישט פון זיין טאכטער. וועלכע דארף דאס ווערען אין דער נאהנטסטער צוקונפט א ערציהערין פון אונזער דור. וויפיל צער, אונאנגענעהמליכקייטען און געלד-קאסטען פאר ביידע צדדים וואלט מען פערשפארט, ווען די רעקאמענ-דאציע-שרייבער וואלטען געווען אביסעל פארזיכטיגער.

מיר מוזען אויך אכט לעגען אויף די בעזיצענדע קענטע-נישען פון די קאנדידאטען אויף א שילערין אין סעמינאר. ווען מיר ווילען, אז די שילערין זאל, אין משך פון די 2 יאהר פון קורס-דויער, איהר ציל דערגרייכען, דאן קאנען מיר נישט זיין אין דער לאגע, צו מוזען אנהויבען לערנען מיט דער שילערין דאס וואס עס ווערט געלערנט אין ערשטען קורס פון א בית-יעקב שולע: א שילערין, וועלכע קאן נאך נישט ריכטיג דאווענען שרייבען, מאכען א ברכה, ווייס נאך נישט פון אונזערע אבות, פון יציאת מצרים, מתן תורה א. א. וו. — אזא שילערין וועט נישט פון אונז, נאכ'ן פערברענגען אין סעמינאר 2 יאהר, בעקומען די קענטענישען, וואס עס בעדארף בעזיצען א לעהרערין. דען די אויס-בילדונג פון דער לעהרערין איז דאך האנד-ביי-האנד געשלאסען מיט דער ענטוויקלונג פון די ב"י שולען. דאגעגען יודי, וואס האבען שוין דורכגעמאכט א בית-יעקב-שולע, ווען זיי קומען צו אונז, בעזיצען זיי שוין די געפאדערטע קענטענישען צו ווערען אויפגענומען אין סעמינאר. זיי קאנען שוין גרינגדליך-גוט דאווענען, קאנען שרייבען, לייענען, ווייסען געשיכטע ביז מלכים, קאנען אלע ברכות, פערשטעהן דאס חומש בראשית און איבערזעצען קריאת שמע און ברכות המזון א. א. וו. די דאזיגע ידיעות זענען די עלעמענטאר-נויטיגע פאר די שילערינ'ס צו קאנען ווערען אנגע-נומען אין סעמינאר.

די ביז-יעצט געמאלדענע צו ווערען אנגענומען אין סעמי-נאר טיילען זיך אין 3 קאטעגאריעס:

1) אזעלכע, וואס האבען אבסאלוט נישט די נויטיגע יודי-שע קענטענישען (דעריבער ווערען זיי אבסאלוט נישט אנגענומען.

2) בית-יעקב-שילערינס.

3) אזעלכע, וואס האבען געשעפט זייער יודיש וויסען פון פרעמדע קוועלען.

די לעצטע שטאמען הויפטזעכליך פון ליטווישע געגענדען, זיי האבען אדורכגעמאכט א העברעאישע שולע — מעהרסטענס תרבות-שולען — און קומען צו אונזער סעמינאר אום זיך אויס-צובילדען און פערפאלקאמען, אנוי זעהט אויס דאס מענשען-מאטער-יאל, וואס ווערט אונז צוגעשטעלט אויסצובילדען פאר ערציהערינס פון אונטערוואקסענדען דור.

און אזוי-ווי כ'האב פריהער געגלייכט אונזער ארבייט צו דער ארבייט פון א גערטנער, אזוי אז עס קומט צו אונז דער סארט שילערינ'ס, וועלכע איך האבען אויבען בעצייכענט אין דער צוויי-טער קאטעגאריע — די ב"י-שילערינס — האבען מיר פאר זיך די שענע ארבייט צו פערזייהען אויף א אויסגעזוכטען גוטען באַ-דען, א באדען, וועלכער איז דורך אונז פון דער פריהסטער צייט אפגעהיטען געווארען. אבער ביי דער 3-טער קאטעגאריע, ביי וועלכע ס'איז שוין אנגעוואקסען ווילדע געוויקסען—מוזען מיר אנ-נעמען איזאלירונגס-מיטלען, און צו קאנען מיר דען אין משך פון 2 יאהר בעווייזען אויסצורייניגען דעם באדען, מאכען איהם פעהיג אויפצונעמען די זריעה, פערפלאנצען די זריעה און שוין רייסען די פרוכטען — ארויסגעבען פעהיגע לעהרערינ'ס פאר אונזער קינדער-ערציהונג?

וואסערער גרויסער קאנטראסט איז לײדער פערהאן צווישען די קינדער פון די דאזיגע שולען און די קינדער פון אונזערע ב"י-שולען? (מיר זעהן דא ווי העבסט גייסטיג ס'איז איך יעדע ליט-ווישע געגענדען צו גרינדען ב"י-שולען). דערביי מוז איך בעטאַ-נען, אז די 3-טע קאטעגאריע קינדער שליסען מיר נישט אויס פון אונזער זארג-קרייז. הען ווי די פראקטיק האט אונז געוויזען זענען פערהאן א גאנץ סך פון די דאזיגע קאטעגאריע, וועלכע האבען זיך מיט'ן גאנצען הארץ איבערגעגעבען צו אונזער אידע-אל און מיר האבען פון זיי געזעהען זעהר דערפרעהענדע פרוכטען עס טרעפט אבער אויך, אז מיר זעגען געצוואונגען א טייל שילע-רינס אויסצושליסען מחמת קערפערליכע שוואכקייטען, וועלכע נעהמט-צו פון זיי די פעהיגקייט אויסצוואקסען פאר א לעהרערין, א טייל מחמת אונריינע שלעכטע אויסשפראך, קראנקע אויגען, אויערן א.ד.גל.

ווי ס'איז צו זעהן זעגען מיר געצוואונגען א טייל שילע-רינס אויסצושליסען. וואס שייך די 3-טע קאטעגאריע האבען מיר דאך אויך נישט קיין אנדערן אויסוועג. זיי זענען אויף א פרעמדען באדען אויסגעוואקסען און פרענגען מיט זיך א פרעמדע לופט אויך זייער הענקונגס-ארט. איז א פרעמדער. קאנען מיר דען לאזען פרעמדע שלעכטע געוויקסען איינוואורצלען ביי אונז און פערוואקסען, דעריבער מוזען מיר שטעהן אויף דער וואך און שליסען די טהירען פאר פרעמדע איינפלוסען.

אונזערע טהירען וועלען זיין אזוי לאנג געשלאסען, ווי לאנג מיר וועלען נאר האבען א לעהרערין-ערציהונגס-אנשטאלט און נאך א אפלויף פון 2 יאהר מוזען מיר שוין ארויסגעבען לעהרערינס, וועלכע דארפען זיין די ערציהערינס פון הונדערטער יודישע נשמות.

צו עפענען ברייט אונזערע טהירען וועלען מיר האבען די מעגליכקייט, ווען מיר וועלען האבען געשאפען נישט בלויז א לעהרערין-סעמינאר, נאר א גרויסע בית-יעקב-היים צו ערציהען יודישע טעכטער, וואוהין דער יודישער פאטער וועט שיקען זיין טאכטער אזוי-ווי ער שיקט זיין זוהן אין דער ישיבה. אבער דאס איז נאך היינט א בלויזע פאנטאזיע, צוקונפטס-בילדער. דערווייל האבען מיר בלויז א סעמינאר פאר דער ערציהונג פון לעהרע-רינס און דער דרינגענדער געבאט פון דער שעה איז: צו שאַ-פען לעהרערינס פאר די בית-יעקב-שולען.

מיר האבען דעריבער פאר אונזער סעמינאר אויסגעוועהלט יודיש-בעוואוסטזיניגע מיידלעך מיט א געוויסע מאס יודישע קענט-נישען, אט די דאזיגע דארפען זיך מאכען גרייט צום לעבען, וואס עס ווארט זיי אין בית-יעקב-סעמינאר.

זייט וויסען יודישע טעכטער וואס עס ווארט אייך אין אונזער נייעם סעמינאר:

איהר קומט פון ווייטע ערטער — מעהרסטענס פון קליינע שטעטלעך — צו אונז קיין קראקא. א טייל ווילען אפשר זיין בעשטרעבט צו בעזעהען די שטאט, וואוועל, אוניווערזיטעט, טעאטערס און קינאס און א טייל ווילען זיך אזוי ארום איינ-שאפען פרייהייט, בעפרייען זיך פון דער שטרענגער עלטערן-אויפזיכט. מיינט איהר דאס אלץ צו געפינען ביי אונז? גלויבט איהר צו ווילען געניסען, מיט אייער קומען צו אונז, פון די "בעריהמטע" פריידען פון גרויס-שטעטישען לעבען? — דאן האט איהר א טעות!

איהר אלע, וואס מעלדעט זיך צו אונז, דארפט שוין וויסען, אז פאר אלעמען זענט איהר נישט געקומען בלויז צו אונז, איהר זענט געקומען צו א ניי לעבען פול מיט ערנסטער פליכטען-ערפילונג, א לעבען פון בלויז ערנסטער ארבייט, וואס פערשפרעכט אבער די רייכסטע אינערליכע הארץ-פרייד. איהר וועט ביי אונז אדורכלעבען דעם סיום פון ספר דברים, איהר וועט ביי אונז פייערן שבת און יו"ט, געהן מיט אונז אויף אונזער וועג, דער דערפרישענדער וועג, וואס פיהרט צו די קוואלען פון דער הייליגער תורה און דאן וועט איהר אדורכ-לעבען תהלים און ישעי'-שעה'ן, ווערענדיג אדורכגעדרינגען מיט די ג—טליכע נביאישע ווערטער. א רייך גליקליך לעבען ערווארט אייך, אבער עס איז א לעבען פון פולער ערנסטקייט!

ווען מיר ווילען געבען לעהרע און ערציהונג דעם יונגען דור, און ווערען א מוסטער-בילד פאר די יונגערע קינדער דארפען מיר נאכגעהן דעם מוסטער פון אונזער רייכער פער-גאנגענהייט, מיר מוזען געהן אין די וועגען פון אונזערע אמהות. דער סימבאל פון אונזער מוטער שרה—"הנה באהל", מוז פאר אונז זיין פערפליכטענד. די מדה פון צניעות—איז אונזער פרויען-ווירדע. אין דער צייט פון דער גרעסטער אונזיטליכקייט, ווערט אונזער מוטער שרה מיט איהרע צניעות'דיגע זיטען, די פירשטין פון דער מענשהייט. מיר מוזען דעם דאזיגען וועג נאכגעהן.

ווען מיר טרינקען-אן אונזערע נשמות מיט'ן קוואל פון מים חיים, דאן זאל אונזער אויסערליך אויסזעהן זיין א ריכטיגע אפשפיגלונג פון אונזערע נשמות און זאל מען אייך גלייך דער-קענען, ווער איהר זענט. דיין גאנג, דיין קלייד, דיין קאפ און דיין פיס—מכף רגלך עד ראשך — זאל נישט ענטהאלטען דעם מינדעסטען שפור פון נישט-יודישקייט און אונציכטיגקייט. צו הייסט דאס דען געפאדערט פון אייך א קרבן, ווען מיר פער-לאנגען איהר זאלט אויסטון דאס קורצע קלייד און בכלל יעדער ארט קליידונג, וואס מאכט אויפפאלענד פון פערשייטקייט? ניין! פאר דעם, וואס איז באמת מיט זיין גאנצען הארצען איבערגע-געבען צו אונזער אידעע, פאר דעם, וואס געהער ווירקליך צו אונזערע רייהען—הייסט עס נישט געברענגט א קרבן!

יודישע שוועסטער! פיהלסטו אויפריכטיג, אז בית-יעקב איז דיין לעבענס-ציל, אז בית-יעקב איז פאר דיר, ווי וואסער פאר פיש, ליבסט דו די בית-יעקב אידעע מיט'ן גאנצען הארצען, מיט דיין נשמה און דיין גאנץ וועזען, דאן קום צו אונז — צו אונזער סעמינאר!

בית-יעקב לכו ונלכה באור ה'!

זייט מוטיג, שטאלץ און ענערגיש!

(בעגריסונגס-בריף פון פרעשאווער רב הגאון רמ"ח לויא שליט"א צו דער בנות-קאנפערענץ).

חשוב'ע קאנפערענץ הי"ו! —

כ'דאנק אייך מעומקא דלבא פאר אייער בכבוד'ער איינלאדונג, נעמט צו מיין הארציגער ברכה. זאל אייער צוזאמענקומען געקרוינט זיין מיט'ן "שהנעם סהון". זאלט איהר דער וועלט ווייזען אז אייער לייסטונגס-פעהיגקייט געהט אריבער דעם גבול פון ווארט.

זייט-וויסען: אויך פרויען זענען מחויב צו מאכען די "ברכת הגומל", וואס מען זאגט אז מען געהט ארויס פון א צרה. עס פלעגען זאגאר די מענער אין שוהל שטיל בלייבען, בשעת א פרוי האט אין עזרת נשים גומל געבענשט. (ברכי יוסף או"ח סי' רי"ט).

יעצט איז די אויפגאבע פון בא"י: אונזערע טעכטער צום בעוואוסטזיין צו ברענגען, אז זיי זאלען וועלען גומל-בענשען האט זיי געהן ארויס פון מאראלישען גלות, אין וועלכען זיי זענען ביז היינט פערזינקען געוועזען. זאלען זיי אראפווארפען די קייטען פון הפקרות אין וועלכע די מאדע און פאלשע ציוויליזאציע. האט די פרויען נשמות געפענטעט.

אין אייך בא"י זאל פערקערפערט ווערען אונזער בריב, וואס האט די ערשטע דערשפירט דעם הייסען אטהעם פון דער גאולה און ווען זי האט די פויק גענומען צו פערהילכען די פרויען שטימען, וועלכער האבען געזאלט שירה זינגען, ווייל פרויען-געזאנג טאר נישט פון מענער געהערט ווערען, האבען די פרויען איהר כונה נישט פערשטאנען. זיי האבען גערעכענט אז עפיס א אונטערהאלטונג, ווייל זי זיי פערשאפען "ותצאנה כל הנשים בתופים ובמחולות", זיי האבען זיך נישט בעגניגט מיט דער פויק, זיי האבען שוין געטומעלט, שוי גרייט געווען צום אונטערהאלטען זיך; דערויף "ענ: פערט" מריב, — ותען "להם" מרים — אין אייערע בעוועגונגען זעה איך, אז איהר ווייסט נישט צו שעצען דעם כבוד אין אויסצייכנונג וואס די השגחה האט אייך מכבד געווען "ראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל". פרויען, אפילו די געוועהנליכע משרתת האט מעהר געזעהן ביים ים ווי אמאל דער נביא יחזקאל, דערפאר האט זי מיט "מענליכער" פארם צו זיי גערעדט "להם" און זיי אויכמערקזאם געמאכט; גישט קיין טאנץ-אָוועגד וויל איך פאר אייך מאכען, נאר: שירו לה' כי גאה גאה. כ'וויל אייך צו דער גרויסער גאולה-שירה בעוועגען, כ'וויל דערהויבען אייך צו דער מדרגה די הייליגקייט פון דער גייסטיגער גאולה צו פיהלען אין מיט דער נשמה די דאנק-שירה צו זינגען, פאר'ן גרויסען אלמעכטיגען בורא ית"ש. אט אינדער פארם ווי מרים אמאל, זאלט איהר אייערע שוועסטער ערציהען און נישט גלויבען זאלען זיי, אז מ'מאכט פאר זיי א ארגאניזאציע אין דער בחינה פון אלע אנדערע פרויען-ארגאניזאציעס, וועלכע האבען מיט זייער שטרעבען צו עמענציפאציע אלע גבולים פון צניעות דורכגעבראכען.

אייער שטרעבען וועט זיין דער פרוי צוריק אפצוגעבען דאס וואס זי אליין האט ביי זיך צוגענומען, גערויבט: איהר השק צו וועלען זיין דאס, וואס זי איז באמת, צו וועלכען די נאטור און השגחה האט זי בעשטימט: א פרוי מיט די אלע מעלות, מדות און אייגענשאפטען וואס בעצירען זי. נאר דעמאלט ווען זי וועט זיין דאס וואס זי איז: טריי איהר וועזען, איהר מהות, נאר דעמאלט וועט זי זיין א ברכה פאר דער מענשהייט. — — —

די מצוות המעשיות, זענען געשאפען דעם מענש צו לייטערן, קריסטאליזירען. לויט די מעשים וואס מען טהוט אזוי ווערט דער מענש געמשפט "האדם נמשך אחרי פעולותיו" (ס' החנוך), אין דער צייט וואס דער מאן קאן זעלטענער אין מצוות זיך בעטעטיגען איז דער פרוי געגעבען די מעגליכקייט ג—ט'ס רצון צו ערפילען; דאס איז איהר צוריקגעהאלטענקייט. אייער איינהאלטען די רעגלען פון צניעות און בעוועגונגען און אין קליידונג, וועלכע אונזערע חכמים האבען פאר אייך אנגעצייכענט, וואס איהר קאנט שטעטס מקיים-זיין, דאס וועט אייך צו דער העכסטער מדרגה פון לייטערונג ברענגען.

בנות ישראל! אזוי ווי "זיי" די פערפיהרטע, די פאלש-פערלאקטע זענען קאנסעקוועגט אין זייער דעמאראליזירענדער פיהרונג און האבען פערלוירען יעדען חוש פאר בושה, אזוי זאלט איהר מוטיג — "מאויבי תחכמני" — שטאלץ און ענערגיש זיין אין אייער מאראל-יודישער פיהרונג, זייט שטארק! די שענע יודישע פערגאנ-גענהייט שטעהט הינטער אייך, דער ליכטיגער עתיד ליגט פאר אייך און זיי בעטען ביי אייך: גיט אפ דעם יודישען פאלק זיין כבוד' זיין שטאלץ, זיין צניעות און זיין שעהנקייט. בויעט איהר, די פעסטע בריק פון עבר ביז'ן עתיד.

ג—ט ב"ה איז מיט אייך, ער וועט אלע אייערע וועגען און מיטלען נאהנט צוצוקומען צו דער הייליגער אויפגאבע, בענשען און מיט הצלחה קרוינען, אמן!

הכותב בלב נשבר על ירידתינו הרוחניות והמוסרית.

משה חיים לויא אב"ד ור"מ דפה עפעריעס יצ"ו

וועגען מאדע און בעשיידענקייט

(רעדע פון פרוי. שרה שענירער — געהאַלטען געוואָרען אויפן צווייטען צוזאַמענפאָר פון „בנות אגודת ישראל" אין פוילען.)

דאָס ערשטע ביי אַ יוד איז יראת השם. דאָס דאַרף זיין די שטענדיגע בעשעפטיגונג, ווייל דער מענש קאָן נישט זיין פוסט און שטענדיג זינקען אין דער דאָזיגער פוסקייט.

גרינדליך זיך צו בעקענען מיט דער לעהרע וואָס פיהרט צו דעם מענש צו יראת-שמים — איז די לעהרע פון די מוסר-ספרים.

צוליב דעם וואָס דאָס פרומקייט איז זעהר שוואַך אין די פרויען-רייהען — דאַרף אויפן ערשטען אָרט פון די „בנות"-ארבייטען פערנעהמען די לעהרע פון די יודישע דינים און ספרי-מוסר.

דער „מסילת-ישרים" לערנט דעם מענשען ווי-אַזוי צוצוקומען צו פרומקייט. ווייל עס זענען פערהאַן שטופען, מדרגות.

און ווען די אויפפיהרונג פון די יודישע פליכטען וועלען פערבעסערט ווערען, וועלען אויך אונזערע געמיטער בעסער זיין.

דאָס וועט אויך דערפיהרען אַז יעדע יודישע טאָכטער זאָל פאַרשטיין דאָס שעדליכקייט, העסליכקייט פון דער פערשייטער מאָדע...

ה' ארלעאַן האָט נעכטען בעזאָגט אין זיין רעפעראַט אַז מען דאַרף פאַר-ברייטען דעם באָדען. יעדער יודישע טאָכטער מוז טאַקי זיך אָפּגעבען אַ קלאָרען דין-וחשבון וועט זי ממילא קומען צו דער איבערצייגונג, אַז לוקסוס האָט די יודישע טאָכטער אַראָפּגעפירט פונם גלייכען יודישען וועג אויף פרעמדע, פערקרימטע און פאַלשע וועגען.

דער קאַמף געגען דער אויסגעלאַסענער קליידונג — איז די קולטור פון צניעות! צוליב דעם צניעות פון די יודישע פרויען זענען די יודען אויס-געלייזט געוואָרען פונם גלות. דאָס דערווייזט, אַז די יודישע פרויען קאָנען און מוזען זיך האַלטען ביי דער קולטור פון צניעות.

צוליבן נאָכגיין דער מאָדע זענען די יודישע פרויען געוואָרען דער קרבן פון דער מאָדע!

דאָס צניעות איז אייביג געווען דער יודישער כבוד און שטאָלץ. דעריבער מוזען מיר ווייטער דערהאַלטען דעם דאָזיגען יודישען כבוד און שטאָלץ!

איך זאָג נישט, אַז למשל אויב עס וועט זיין אַ מאָדע צו טראָגען קליידער מיט „קלאָשען" — זאָל מען זיך קליידען אַנדערש, אָדער פאַרקעהרט. ניין! דאָס וואָס איז נאָר נישט געגען דין, געגען יודישקייט — מעג מען!

די פרויען זענען לעצטענס געוואָרען פערקנעכטעט צו דער מאָדע און מיר מוזען קעמפען קעגען דער דאָזיגער פערקנעכטונג און דערפון זיך בעפרייען!

די דאָזיגע אַרבייט מוז גיין סיסטעמאַטיש. צו-ערשט ביי די „בית-יעקב"-לעהרערינס, דאַן ביי די „בית-יעקב"-שילערינס און נאָכדעם ביי די „בנות"-מיטגלידערינס.

מען מוז אַרבייטען פאַרן דאָזיגען געדאַנק פּלאַנמעסיג, בהדרגה, ווייל צניעות מוז זיין פון די ערשטע און וויכטיגסטע פונקטען ביי „בנות אגודת ישראל". דאָס טאָר אָבער נישט פון קיינעם בעטראַכט ווערען אַלס קרבן פאַר דעם אידעאַל — נאָר אַלס היילינער, אינערליכער חוב. די בי"י-לעהרערינס מוזען זיין די ערשטע, וואָס זאָלען אויפן דאָזיגען געביט ווערען דער מוטער פאַר דער גאַנצער בעוועגונג.

מיר וועלכע ווילען בויען די יודישע צוקונפט אויף אונזערע גייסטיגע יסודות, מוזען געדענקען, אַז דער יודישער נשמה-שפייז איז די תורה. עס גענוגענט נישט דאָס בלויזע צוריק-האַלטען זיך פון חילול-שבת נאָר עס מוז כסדר פערשטאַרקט ווערען דער געדאַנק פון שמירת שבת א. א. וו. אין פונקט ווי נחשון בן עמינדב איז דער ערשטער געשפרונגען אין וואַסער, אַזוי מוזען מיר זיין היינט די ערשטע וואָס זאָלען זיך בעפרייען פון דעם שעדליכען צייט-גייסט.

עס וועט אָבער דערפאַר קומען אַ צייט ווען די יודישע געשיכטע וועט שרייבען וועגען דער גרויסער אידעע פון „בנות אגודת ישראל"! מיר מוזען דעריבער שטרעבען אַז די תורה-פאָרשריפטען מוזען מיר מקיים-זיין.

אויב איהר מיינט באמת צו זיין בנות אגודת ישראל — מוזט איהר פאַרשטיין צו פערווירקליכען אונזערע אידעאַלען בלבב שלם!

פרוי שענירער רעדט דאַן ווייטער וועגען די עיקרים פון מוסר, וועגען ספירה וועלכע איז אַ סימבאָל פאַר היינטיגער צייט אַז מען זאָל געדענקען צו ציילען די טעג, שעה'ן און אפילו סעקונדען, זי ציטירט איינינע שטעלען פון הירש ווערק און פון איהרע געדריקטע אַרטיקלען אין ב"י און דאַן רעדט זי אַרום צו אַלע פאַר-מען פון דער מאָדע און לוקסוס, ווי: די קורצע און דעקאָלטירטע קליידונג, מאַניקירען און לאַקירען די נעגעל, קעמען און פודירען אום שבת, טראָגען שייטלען, א.ד.גל. — און גיט איינציגע פאָרשלאַגען וועלכע זאָלען אין פרינציפּ אָנגענומען ווערען.

פרוי שענירער זאָגט דאַן אַז בנות אגודת ישראל וועלכע וויל ערציהען אמת-יודישע טעכטער, מוז אויפנעמען אַ קאַמף געגען דער אויסגעלאַסענער מאָדע און שאַפען אַנאייגענע פרימיטיווע מאָדע, צוגעפאַסט צו דער יודישער עסטעטיק און עטיק. מיר דאַרפען זיך נישט שעמען מיט דער תורה און די יודישע הייליג-קייטען, אדרבא, מיר דאַרפען דערמיט שטאָלצירען פאַר דער גאַנצער וועלט. איך וועל מיך שעצען גליקליך אין מיין גאַנץ לעבען, אַז דאָס וועט פערווירקלירט ווערען, און כ'האָף, אַז פונקט ווי אַ מאָל איז די יודישע גאולה געקומען אין זכות פון די נשים צדקניות, אַזוי וועט אויך דאָס וואָס מיר האָבען אָנגעוויזען צו איילען אונזער היינטיגע גאולה.

אשעהנע חגיגה

(איינדריקען פונ'ם חנוכת-הבית ביי דער זאַווירטשער „בנות")

די זאַווירטשער „בנות" פייערן אַ חנוכת-הבית, מיר די בענדינער „בנות" זענען אונבעדינגט פערבעטען אַנטייל צו נעמען אין דער חגיגה, אויך די אַרומיגע שטעט ווי סאָסנאָוויץ, טשענס-טכאָוו, דאָמבראָווע, זשאַרקי א. א. דאַרפען קומען צו דער פיי-ערונג, מיר די בענדינער זענען טאַקי געווען פון די זריזות און די ערשטע געקומען.

אָנקומענדיג אויפ'ן זאַווירטשער באַהן-פּעראָן בעגריסט אונז אַ בנות-פּאַטרול און דורך שמאָלע געסלעך פיהרט מען אונז צום בנות-לאָקאַל. וואו פון אויבען הענגען פערשידענע אויפשריפטען בעציהרט מיט בלומען און נאָר ווי מיר עפענען די טהיר, פאַלען אין אונזערע אָרעמס אונזערע שוועסטער, צוקושען זיך מיט אונז און אַ כאָר פון יונגע קילות רופט צו אונז מיט בעגייסטערטער ליבשאַפט: ברוכות הבאות!

די הויפט-אָנפיהרערין פון די זאַווירטשער „בנות" רבקה האַבערמאַן, די אמת'ע בעלת-שמחה ברענגט-צו כיבוד, וויין, טאָרט און פון אַלעם גוטען. דער זאַל איז פול געפּאַקט מיט יונגוואַרג, אויף אַלעמענס ליפּען זיסע פריידיגע שמייכלען, דער גרויסער טיש איז הערליך סערווירט און געציהרט: באַבעס בעשטעקט מיט וואונדער-רייזען, בלומען-וואזאָנען, ליכט געשלייפט מיט קאָלירטע בענדער, די אויגען גאַפען אויף דער סאָלידער הארמאָנישער שענקייט. אויף אַלעם איז עפּעס אויסגעגאָסען אַ שבת'דיגער חן און אַלעמענס שטימען, קלינגען ווי אַ פרייטאָג-צונאַכטיגער לכה-דודי-געזאַנג...

די עסקנות פאָרען זיך אַרום די געסט, אָנגעטהון אין זילבער-ווייסע שירצען און אויף די קעפּ ווייסע טיכלעך און בעלאָדענע הענט מיט טאַצען פון כל-טוב, קאַנאַפּקעס, באַבע מיט קאַקאַאָ, מילך, פרוכטען און דערנאָך לאָדעס...

מיר, די לעהרערינס פון די צוגערייזטע שטעט זיצען צו-זאַמען און נעבען אונז זיצען אַרום די יונגע. מיר „אַלטע"

(ענדע אויף זייט 15)

דריי יאהר בנות-אגודת-ישראל

(בעריכטס-רעדע פון ה' א. ג. פרידענזאָן — געהאַלטען געוואָרען אויפ'ן 2 לאַנד-צוזאַמענפאָהר פון בנות-אגודת-ישראל אין פוילען).

געעהרטע דעלעגאַטינס!

אַלס איינלייטונג צו דער אייגענטליכער אַרבייט פונ'ם יעצטיגע צוזאַמענ-פאָהר, דאַרף דינען דער טעטיגקייטס-בעריכט פון צ. ס. במשך די פערגאַנגענע דריי יאָהר זינט דער גרינדונגס-קאָנפערענץ. עס ווילט זיך אַפילו אַליין נישט גלויבען אַז די בנות-בעוועגונג, וועלכע האָט דערגרייכט אַזא ברייטע פּאָפּולאַריטעט, איז ערשט סך הכל אַלט נישט מעהר ווי 3 יאָהר. יאָ, מיט 3 יאָהר צוריק איז ערשט „בנות אַגודת ישראל" געגרינדעט געוואָרען! עס ליגט מיר נאָך אַפילו אין זכרון ווי צווי-שען די ערשטע עסקנים און עסקנות איז געפיהרט געוואָרען אַ הייסער וכוח מכח דעם „נאָמען" פון דער אָרטאָדאָקסישער פרויען-בעוועגונג, היינט איז'ס שוין אָבער אַזוי פּשוט און זעלבסטפערשטענדליך. בנות-אַגודת-ישראל איז דער פּאַסיגער און ריכטיגער נאָמען פון דער אָרט. פרויען-אָרגאַניזאַציע, וועלכע צעהלט שוין אָהן ע"ה אַזוי פיל טויזענדער אָנגעהעריגע אין דער יודישער פרויען-וועלט.

די אָרגאַניזאַטאָרען אין אַנטיילנעמער פון דער ערשטער קאָנפערענץ, גע-דענקען נאָך גאַנץ גוט, ווי אויטאָפּיסטיש דער גאַנצער ענין האָט אויסגעזעהן אין די אייגענע אויגען. מען האָט זיך אַליין נישט געגלויבט אינ'ם ערפאָלג פון דעם, וואָס מ'איז געגאַנגען שאַפען; ווי פלעגט זאָגען פרוי שענירער „יאָ, מיט קליינע קינדער קאָן מען נאָך עפּיס אויפטהון, ביי דערוואַקסענע איז עס אָבער אַ אומזיסטע אַרבייט". פרוי שענירער איז נישט געווען קיין בת-יחידה אין אַזאַ אַרט דענקען; דער דאָזיגער פּעסימיזם בנוגע אונזערע דערוואַקסענע יודישע טעכטער, זיי צו געווי-נען פאַר'ן תורה-אידעאַל, איז געווען אַ הערשענדער אין אונזערע ברייטסטע קרייזען, און ווען די ערשטע קאָנפערענץ האָט אַפילו געהאַט בלויז די אויפגאַבע פון פּראָק-לאַמירען די שאַפונג פון דער בנות-בעוועגונג, איז דאָס גופא שוין געוועזען זעהר אַ דרייסטער שריט.

אַז די האָפנונגסלאָזיגקייט בנוגע דער בנות-בעוועגונג, איז אָבער געווען נישט בעגרינדעט, בעווייזט אונז דער אונטערשיד גופא פון דעם ערשטען ביז'ן היינ-טיגען צוזאַמענפאָהר, אַנשטאַט וואָס אויף דער ערשטער קאָנפערענץ זענען אַגווע-זענד געווען 30—40 דעלעגאַטינס פון 13—15 פונקטען און נישט קיין אָפיציעל נע-וועהלטע פון אָרגאַניזאַציעס, בעטייליגען זיך אין דער היינטיגער קאָנפערענץ העכער 200 דעלעגאַטינס, לעגיטימע געוועהלטע פון 100 שטעט וואו ס'עקזיסטירען בנות-אָפּטיילונגען אַ חוץ די הונדערטער געסט.

דער בילאַנס פון ט-וקענע ציפערן וועגען וועלכע מ'חקרנט זיך אויף אַנדערע קאָנפערענצען, האָט פאַר אונז דאָ נישט קיין שום בעדייט, ווען מיר ווייסען אַז ביים יודישען פאָלק ווערט גערעכענט איין יודיש נפש ווי אַ גאַנצע וועלט „כל המקיים נפש אחת מישראל כאלו קיים עולם מלא". ווי רייך איז אונזער בילאַנס פון געראַ-טעוועטע יודישע פרויען-נשמות פון כפירה און הפקרות?! שוין דאָס אַליין אַז אונז איז געלונגען מכניס צו-זיין תחת כנפי השכינה אַזוי פיל טויזענדער בנות ישראל, איז עס אַ גענוגענדער בעווייז פון אונזער פּרוכטבאַרער טעטיגקייט, פון די לייס-טונגען פונ'ם צ. ס., וועלכער האָט דורך אַלע וועגען צו געפיהרט די בעוועגונג צו אַזאַ שעהנעם מצב.

איך וויל מיר ערלויבען בקיצור צו סקיצירען די אַרבייט פונ'ם צ. ס. במשך די פערגאַנגענע 3 יאָהר און וויל אויך מיט דער גאַנצער פעראַנטוואָרטליכקייט, וועל-כע איך פיהל פאַר יעדער אָרטאָדאָקסישער געזעלשאַפטליכער אַרבייט, שוין זייט צעהן יאָהר, פעסטשטעלען, אַז דער מיר אָנפערטרויטער אמט דורך דער ערשטער קאָנפערענץ, צו פיהרען דעם צענטראַלען סעקרעטאַריאַט איז געוואָרען אויסגעפיהרט בשלימות. און נישט געקוקט דערויף וואָס פון ערשטען מאָמענט אָהן האָט די אַרבייט געמוזט געטהון ווערען דורך בלויז מיינע צוויי לעדיגע הענט, איז קיין שום געביט נישט פערנאַכלעסיגט געוואָרען.

קודם-כל דאַרפט איהר נישט פערגעסען, אַז אַלץ האָט געמוזט געשאַפען ווערען אויפסניי. די ערשטע קאָנפערענץ האָט אַפילו נישט רעדאַגירט קיין פּראָגראַם פאַר דער בעוועגונג. אַלץ איז געווען רוי, נישט קלאָר, נישט בעשטימט. די אַלע אַרבייטען וועלכע ווערען דורך די בנות-אָפּטיילונגען היינט צו-טאָג געפיהרט, האָבען ערשט געמוזט דורכ'ן צ. ס. אָנגעצייכענט ווערען.

דער צ. ס. האָט איינגעלאַדען אַ ספּעציעלע קאָמיסיע, וועלכע האָט אויסגע-פאָרמט דאָס פּראָגראַם, וועלכעס זאָגט „פליכט-ערפילונג פון דער יודי-שער פרוי אין דער לעזונג פון די יודישע פּראָבלעמען אין גייסט פון תורה ומסורה" און דאַן די זיבען גרונד-פּרינציפּען, וועלכע געפינען זיך אויף יעדער מיטגלידס-קאַרטע.

די אידעאָלאָגיע און די צילען פון „בנות אַגודת ישראל" איז אַזוי מייסטער-האַפט געפאָרמט, אַז דאָרט איז ווירקליך אין אַ בולטער קלאָר-פערשטענדליכער שפּראַך, סקיצירט די צילען און שטרעבונגען פון דער רעליגיעזער יודישער טאָכטער.

דער חסרון איז נאָר וואָס אַ גרויסער טייל פון די בנות-חברות פערטיפען זיך וועניג אינ'ם „אני מאמין פון „בנות". וועלכער איז אין תוך געמומען נישט קיין אַנדערער ווי דער אַלטער און אייביג-נייער „אני מאמין" פון היסטאָרישען ישראל פאָלק.

דער צ. ס. האָט פונאַנדערגעשיקט בערך 150 צירקולאַרען צו די גרופּען און זיי אָנגעוויזען ווי אַזוי זייער טעטיגקייט צו פיהרען אויף די פערשידענע גע-ביטען און עס איז אַ פאַקט דאָס זעהר פיל טעטיגע גרופּען, וועלכע פיהרען אַ בלי-הענדע און סיסטעמאַטישע טעטיגקייט, האָבען שטענדיג געוואוסט צו פערדאַנקען דאָס דעם צ. ס., גאַנץ בעזונדער האָט דער צ. ס. געדינט די יעניגע ערטער וואו ס'האָט זיך אָנגעהויבען גרינדען אַ בנות-אָפּטיילונג דער צ. ס. האָט דאַן אַ חוץ די אָנווייזונגען אויף דער גרינדונג, געשיקט ספּעציעלע געשריבענע לענגערע בעגרי-סונגס-בריף א. א. וו.

בכדי אַריינצוברענגען לעבען און אויפפרישונג אין די אָרגאַניזאַציעס האָט דער צ. ס. תמיד געוועקט די גרופּען אויסצונוצען די פערשידענע יומא-דפגרא'ס אין יאָהר, כמעט אויף יעדען יומא-דפגרא איז צוגעשיקט געוואָרען אַ סדר-היום פון חגיגות, העקטאָגראַפירטע פאָרטראַגען, דיאַלאָגען, לידער, פאָרשטעלונגען א. אז. וו. פון בעזונדערן נוצען סיי אין אָרגאַניזאַציאָנעלער סיי אין אידעאַלער הינזיכט איז געווען דאָס פּראָקלאַמירען דעם טראַדיציאָנעלען טאָג פון חמשה עשר באב אַלס בנייטער יום-טוב, פון דער יודישער רעליגיעזער טאָכטער! אַ זעלכע פייערונגען זענען שוין איינגעבירגערט אין דער בנות-בעוועגונג און יעדעס יאָהר, ברענגט דער דאָזיגער יום-טוב אַריין אַ דערפרישענדען רוח-חיים אין די בנות-רייהען, פאַר די געשיקטע מאַטעריאַלען האָט דער צ. ס. גענומען אַ נישטיגען אָפּצאָהל און ווען נישט דאָס, וואָס אַ גרויסע טייל גרופּען האָבען אַפילו דאָס נישט געוואָלט ביישטייערן. וואָלט דער צ. ס. געקאָנט אָפּטער אַזעלכע מאַטעריאַלען אויסאַרבייטען.

עס האָט געטראָפען פאַלען אַז אַ פאָרשטעלונג איז געוואָרען צוריקגעשיקט מיט'ן מאָטיוו, אַז עס איז נישט אויסגענוצט געוואָרען און דערנאָך איז אין ב"י זשורנאַל געווען געדרוקט אַ בעריכט פון דערזעלבער שטאָט, אַז דאָרט איז אויפגע-פיהרט געוואָרען די זעלבע פאָרשטעלונג...

דער צ. ס. איז אין דער הינזיכט פון קאָרעספּאָנדענץ געשטאַנען אויף אַזאַ געהעריגער הויך, ווי דאָס וואָלט זיך געוואונשען דאָס גרעסטע און רייכסטע אָרגאַ-ניזאַציע-ביוראָ. אין צ. ס. איז קיין שום בריף נישט געבליבען אָהן ענטפער, אָפט-מאָל פלעגען געגעבען ווערען תשובות מיט פרטי-פרטים אויף אָנפראַגען, און נויטיגע פאַלען זענען געשיקט געוואָרען עקספּרעס-בריף און טעלעגראַמען.

זעהר שווער איז געווען די אַרבייט פון צ. ס. אָהן אַ יודישער שרייב-מאַשין. ליידער, צוליב אָרימקייט אין געלט-מיטלען האָבען מיר אַזאַ מאַשין נישט געקענט זיך פערשאַפען און אויך אונזערע אָפּעלען צו פערשידענע אָרט. עסקנים מנדב צו-זיין פאַר אונזער ביוראָ, אַזאַ מאַשין האָט נישט געגעבען קיין פּאָזיטיווען רעזולטאַט. ווי ווייט שווער דאָס האָט זיך אָפּגערופען אויף דער ביוראָ-אַרבייט, בפרט ביים אויס-פערטיגען אָפּצוגען איז איבריג צו דערצעהלען. (סוף פון.דער רעדע אין קומענדיגען נומ')

אונזערע סאָציאַל-עקאָנאָמישע אויפגאַבען

(רעפעראַט פון פרל. ר ײ ז ל ר אָ ז אַ (וואַרשאַ) -- געהאַלטען געוואָרען אויפ'ן לאַנדעס-צוזאַמענפאָהר פון בנות-אגודת-ישראל אין פּוילען. אין לאָדז דינסטאָג י"א אייר פ"ט)

צוקוקענדיג זיך צום בילד פון דער יעצטיגער קאָנפערענץ, עגבערט אין מח אַ פראַגע: אפשר איז דאָס נאָר אַזאַ זעלטענער חלום, וואָס איז פון דער ווירקליכקייט נאָך גאַנץ ווייט, אפשר מאָהלט מיר נאָר מיין אייגענע פאַנטאַזיע אַזעלכע וואונדערליכע בילדער פון אַזאַ ריזען-ערפאָלג, און אויב כ'וויל באמת ענטשיידען וועגען דער ווירקליכקייט פונ'ם חלום, וועל איך מיר די יעצטיגע לאַגע פון באַ"י ערלויבען צו אילוסטרירען מיט אַ ביישפּיל:

אַ גרויסען אָרימאַן האָט זיך געחלומ'ט אַז גייענדיג אין וואַלד, דערזעהט ער פאַר זיך אַנ'אוצר, וועלכען ער נעמט צו זיך און ברענגט מיט שמחה אַהיים זיין תרוי, אויפכאַפּענדיג זיך אין דער פריה פונ'ם שלאָף האָט ער זיך לייידער איבערצייגט, אַז ר'האָט נאָר געחלומ'ט. די צווייטע נאַכט, האָט זיך אָבער איהם ווידער דאָס זעלבע געחלומ'ט און אַזוי עטליכע נעכט כסדר, דעמאָלט האָט ער בעשלאָסען צו געהן אויפ'ן אָנגעוויזענעם אָרט אין חלום, זוכען דעם אוצר. צו זיין גרויסען עגמת-נפש האָט ער אָבער גאָרנישט געפונען און זיך לעדיג אומגעקעהרט אַהיים...

איינמאָל אָבער זייענדיג אין וואַלד, איז פּלוצלינג געוואָרען אַ שרעקליכער שטורם וואָס האָט אומגעדרעהט ביימער מיט די וואָרצלען, און אָט אונטער אַזאַ בוים האָט ער באמת דערזעהן אַנ'אוצר! — ער האָט דעם אוצר אַהיימגענומען און געווען דערביי זיכער אַז אויך יעצט חלומט זיך נאָר איהם, און דאָס שטימט נישט מיט דער ווירקליכקייט; נישט די שעהנע קליידער און וואוינונג זענען איהם געווען אימשטאַנד איבערצוצייגען, אַז דאָס איז שוין מעהר נישט קיין חלום, נישט בלויז זיין ווייב און קינדער; ער האָט זיך געהאַלטען ביי דאָס זייניגע, „דאָס איז אַ שעהנער חלום".

איבערצייגט זיך האָט ער ערשט דעמאָלט אַז איהם האָט זיך אַ גליק געטראָפען ווען ער האָט דערזעהן קומען צו זיך פרעמדע מענשען נאָך הילף פאַר נויטבעדערפטיגע, און געזעהן ווי זיינע נדבות פערלייכטערן די ליידען פון זיינע מיטמענשען. ער האָט זיך געטראַכט: ווען אַלע מענשען רעדען פון מיין גליק האָט עס מיך דאָך באמת געטראָפען; און פון דעמאָלט אָן האָט זיך זיין אייגענע צופרידענהייט צערשט אָנגעהויבען.

יאָהרען לאַנג האָט זיך די אמת-יודישע טאָכטער אַרומגעטראָגען מיט אַ פאַנטאַזיע אין האַרצען: אַך, ווען איך וואָלט צו מיר געהאַט נאָך אייניגע ווייניגסטענס, וואָס זאָלען אַזוי יודיש טראַכטען און פיהלען ווי איך! — אַזוי האָט געטראַכט איינע, צוויי און נאָך געצעהלטע. פיל מאָל האָט זיך זיי געדאַכט אַז זייער פאַנטאַזיע ווערט פערווירקליכט, זיך צו קענען פעראייניגען און נישט דאַרפען זיין איינזאַם, אָבער ליידער, פּוסטע חלומות זענען דאָס געווען. פאַר דער צייט זענען ליידער הונדערטער יודישע טעכטער אָפּגעריסען געוואָרען פון זייער אמת'ן שטאַם, פון דער תורה, טראַדיציע, עלטערן און פאָלק!

מיט דריי יאָהר צוריק, האָט זיך ענדליך אָנגעהויבען פאַר דער ישראל-טאָכטער איהר פאַנטאַזיע צו פערווירקליכען, די ערשטע לאַנדעס-קאָנפערענץ האָט אונז געוויזען אַז לא אלמן ישראל! — צעהנדליגער יודישע טעכטער זענען זיך צוזאַמענגעקומען און געפּרובט מיט געזאַמעלטע כחות דעם האַרטען באָדען צו אַקערען. שווער איז עס געווען, דריי יאָהר פון שווערע מיה און ראַנגלעניש זענען פון יענעם מאָמענט אַדורך, דריי יאָהר וואָס האָבען אונז געבראַכט אַנש. אָ ז צענדליגער הונדערטער, קעמפערינס! אַז דאָס איז אַ ווירקליכקייט, איבערצייגט אונז גאַנץ בעזונדער אָט די יעצטיגע קאָנפערענץ.

יעצט אָבער איז נישט קיין צייט פון בלויז בעגייסטערן זיך מיט דעם וואָס מיר האָבען דערגרייכט. מיר מוזען בעוואוסטזיניג ווערען אַז באַ"י איז אַ ווירקליכקייט פון וואָס מען רעדט שוין אין גאַס, אויף וועלכע ס'זענען געווענדעט די אויגען פון כלל-ישראל און עס איז קיין חילוק נישט ווי אַזוי מען קוקט אויף אונז, צי מיט איראָניע, צי מיט שפּאָט, צי מיט האָפנונג, צי מיט ערוואַרטונג. דאָ איז דער-ווייל נישט דער עיקר, דער פאַקט איז געשעהן!

לייידער מוזען מיר אָבער צוגעבען, דאָס אין אונזערע אייגענע קרייזען ווערט די בנות-בעוועגונג ספּיס נאָך קינדיש טראַקטירט. אָט האָבען די „בנות" אַ פערזאַמלונג פון מיידלעך, האָבען זיי אַ רעפעראַט, אַ לעקציע, אַנ'אויספלוג און גענוג. וואָס טהון זיי דען מיין די בנות? — אַזוי פרעגען אונז די „אייגענע".

אונזער איינענע שולד איז דאָס! — אָנערקענונג פעהלט אונז, ווייל מיר האָבען נישט קיין מעשים אויפצוווייזען! נישט בעגייסטערטע רעפעראַטען צו הערען איז אונזער הויפּט-ציעל פון היינטיגען צוזאַמענפאָהר, נאָר צו אָנערקענען אַז יעצט איז אַנ'עת לעשות!

אם אין אני לי — אויב מיך אַליין זאָלען זיך נישט אויסקעמפּפען מיט אונזערע מעשים, אָנערקענונג — מי לי — ווער זאָל אונז דאָס טהון? וכשאני לעצמי, און אויב אונזער טעטיגקייט זאָל בעשטעהן פון בלויז רעפעראַטען לעקציעס, אויספלוגען — אייגענוּוציגע זאַכען — מה אני? — וואָס זענען מיר דען מיין פון אַלע? — ואם לא עכשיו און אויב מיר זאָלען נישט שוין יעצט אויף דער קאָנפערענץ זיך נעמען ענערגיש צו מעשים, אימתי? — טאָ ווען?

די וואונדען און ריסען וואָס ס'האָט געצייכענט דאָס 2 טויזענדיעהריגע גלות אין ישראלס קערפּער מוזען מיר העלפען היילען! מיט מעשים העלפען לינדערן די יודישע ליידען און דעריבער, דאַרפען מיר מיט אַלע כחות אונזער טעטיגקייט אויך אויפ'ן סאָציאַל-עקאָנאָמישען געביעט שטאַרקען.

ווי זעהן אויס אונזערע יתומים-קינדער, די יתומים הײזער? ווי זעהן אויס אונזערע אַרבייטענדע שוועסטערן, ווי זעהט אויס אַ יודישע טאָכטער וואָס קומט פון פּראָווינץ אין דער גרויסער שטאָדט זיך זוכען אַ שטיקעל ברויט?

בעזוכענדיג פאַר אַ יאָהרען אַ ערשט קלאַסיג וואַרשאווער יתומים-הויז ווי די טאָלעראַנץ ווערט ביי יעדער געלעגענהייט בעטאָנט, האָב'ך מיך געפרעגט ווי ס'זעהט אויס ביי די קינדער מיט פליכט-ערפילונג פון יודישע מצוות, האָט מען מיר ק אַ ל ט געענטפערט, אַז דאָ שטערט מען נישט די קינדער. ווער עס וויל דאַווענט, און מאַכט אַ ברכה און דערביי, האָט מען מיר געוויזען אַלס בעווייז 3 סדורים ביי 93 קינדער...

ווי טראַגיש איז דאָס! — דאָרט ווי דאָס קינד האָט ליידער נישט דאָס גליק געהאַט פון דער צערטליכער מוטער ערצויגען צו ווערען, דאָרט ווי איהר וואַכזאַם אויג איז אויף אייביג פערלאָשען געוואָרען, דאָרט ווי דאָס קינד האָט נישט פערנומען פון דער ליבער מוטער-שטימע די ערשטע ג-ט'ס ווערטער פון „ראשית הכמה יראת ה' — זאָל דאָס קינד טאָפּעלט פער'יתומ'ט זיין, אי קערפּערליך אי גייסטיג? צו איז דען נישט אונזער חוב מיר זאָלען דערפאַר זאָרגען די יתומים-קינדער זאָלען בעקומען אַ געוויסע מאָס ידיעות אין יודישקייט?

איך וויל דעריבער פאָרשלאָגען אַז איינע פון אונזערע מיטגלידערינס זאָל אין יעדען יתומים הויז געבען עטליכע מאָל וועכענטליך אַ רעליגיע-לעקציע און די קינדער בעאיינפלוסען פאַר'ן רעליגיעזען גייסט.

ס'דאַרף פון אונז אַלע וואַרים בעגריסט ווערען די אונטערנעהמונג פון די לאָדזער „בנות" צו גרינדען אַנ'אייגען יתומים הויז און זאָלען די אַנדערע שטעט, ווענינגסטענס טהון דאָס פריהער געזאָגטע און עס וועט דאָדורך טיילווייז, פון אונז דער חוב לגבי די אונגליקליכע קינדער ערפילט ווערען.

אונזערע אַרבייטענדע שוועסטערן זענען געצוואונגען זיך צו פערשרייבען אין פערשידענע פעראיינען און אַזוי אַרום ווערען זיי איינציגווייז פערפרעמדט פון רעליגיעזען דענקען און לעבען.

פיל פּראָווינצער יודישע מיידלעך קומען אין דער גרויסער שטאָט זוכען בעשעפטיגונג און ווען זיי דרעהען זיך אַרום עטליכע טעג אָהן אַ שטיקעל ברויט. זענען זיי געצוואונגען אויס נויט אָנצונעמען יעדעס אָרט, וואָס טרעפט זיך זיי און זענען דערביי מחלל שבת מיט קאָכען און טהון אַנדערע אַרבייט, דעריבער מו[illegible]

די ראָלע פון דער פרוי אינ'ם יודענטום

פון גימנאַזיאַל-דירעקטאָר פּראָפ. מ. געץ, ריגע — יודיש: דר. מ. ראָזנער

אַלגעמיינער איבערבליק

די שטעלונג פון דער פרוי אין דעם יודענטום שטעהט אין אַנ'אינערליכען צוזאַמענהאַנג מיט זיין זיטליך-רעליגיעזער וועלט-אַנשויאונג און איז אַ קאָנסעקוועטער- לאָגישער פועל-יוצא פון די אידעען און פּרינציפּען, אויף וועלכע דאָס יודענטום שטיצט זיך.

עס קאָן אויף דעם אָרט נישט זיין אונזער אויפגאַבע, זיך נעהנטער דאָ צו בעשעפטיגען מיט דער זיטליך-רעליגיעזער וועלט-אַנשויאונג פון יודענטום; זאָל אונז אָבער ערלויבט זיין, כדי דעם ענין, וועלכען מיר ווילען דאָ בעהאַנדלען, בעסער צו פערשטעהן, אין אַ פּאָר ווערטער אָנצוווייזען אויף זיין אינערליכען לאָגישען צוזאַמענהאַנג מיט דער יודישער וועלט-אַנשויאונג.

די אַבסאָלוטע אַחדות הבורא, וועלכע די יודען האָבען אַלס ערשטע מפרסם געווען אין דער וועלט און וועלכע איז ביי זיי ביז היינט דער עיקר העיקרים, איז נישט בלויז אַ טעאָרעטישער בעגריף. זי איז מעהר אַ טיפע איבערצייגונג, וועלכע נעמט אַרום אַ גאַנץ עטיש סיסטעם: קוים איז דער בורא עולם — דער אַבסאָלוטער יחיד, אַזוי איז ער, קאָנסעקוועט געדענקט, אַבסאָלוט פאָלקאָמען; ער איז די אַלגוטקייט און קדושה און זיין רצון, אַלס אייגענשאַפט פון זיין אייביג וועזען, איז דער אונערשעפּליכער קוואַל פון דעם זיטליך-גוטען. צו דער הויפּט-אידעע פון דער יודישער רעליגיעז-פילאָזאָפישער וועלט-אַנשויאונג שליסט זיך אָן אַ צווייטע, נישט מינדער ערהאַבענע. נעמליך, אַז ג-ט האָט מיט זיין גרויס חסד געשאַפען דעם מענש לויט זיין בילד. דאָס איז דאָס ערהאַבענסטע, וואָס ס'האָט געקאָנט אַרויסגעזאָגט ווערען איבער דעם ווערט און די ווירדע פון דעם מענש און זיינע בעציהונגען צו ג-ט, ווייל די עהנליכקייט צו ג-ט איז דער פאַקטאָר, וואָס ערלויבט דעם מענש זיך צו דערהויבען צו זיין ג-ט-ליכען מוסטער, צו געהן אין זיינע וועגען און צו דערפילען זיין רצון כדי אַ חלק צו האָבען אין דער ג-טליכער ישועה און חסד, וואָס ס'איז אייגענטליך דער זין און דאָס ציעל פון דעם מענשליכען לעבען. די עהנליכקייט פון דעם מענש צו ג-ט בעשטעהט אין דער ווילענס-פרייהייט (בחירה), וועלכע שטעלט איהם העכער איבער דער מאַכט פון דעם אינסטינקט, ווי אויך אין דער קולטור-שעפערישער פעהיגקייט פון דעם אינטואיטיווען פערשטאַנד און דעם לאָגיש-דענקענדען שכל און אין דער נאַטירליכער נייגונג צו דעם אמת, שענעם און גוטען, ווייל אָט די אייגענשאַפטען און פעהיגקייטען שפּיגלען אָפּ די אחדות פון דעם אַלמעכטיגען און זיין קאָסמישע האַרמאָניע און זיי געבען דעם מענש די הערשאַפט איבער דער ערד און איהרע בעוואוינער און זיי שטעלען אין זיין דינסט די געוואַלטיג שטאַרקע נאַטור: „און ג-ט האָט געזאָגט: לאָמיר שאַפען אַ מענש אין אונזער געשטאַלט, אין אונזער בילד, אַז זיי זאָלען הערשען איבער די פיש פונ'ם ים, איבער די פויגעל... און איבער דער גאַנצער ערד" 1)

„הייליג זאָלט איהר זיין, ווייל איך דער האַר אייער ג-ט בין הייליג" 2) „זעה איך האָב דיר היינט פאָרגעלעגט דאָס לעבען און דאָס גוטע, דעם טויט און דאָס שלעכטע... און בעפעהל דיר אַז דו זאָלסט ליב האָבען דעם האַר דיין ג-ט און זאָלסט געהען אין זיינע וועגען... כדי דו זאָלסט לעבען און דיך מעהרען און ג-טס ברכה זאָל אויף דיר רוהען... וועהל דיר דאָס לעבען" 3).

די עהנליכקייט צו ג-ט מצד דעם מענש, אַלעס איינס צו אַ מאַן אָדער אַ פרוי, מאַכט אַזוי אַרום די זיטליכע ריינקייט, דאָס צניעות, אַלס אַ פאָר-שטופע פון דער קדושה, פאַר אַ צוועק-פאַר-זיך, פאַר אַ הייליגע פליכט פון דעם מענש, און ווען עס לאָזט זיך אין דער בעציהונג בעמערקען אַ געוויסער פאָרצוג ביי איינע פון די ביידע געשלעכטער, אַזוי איז עס ביי דעם ווייבליכען געשלעכט, וואָס צייכענט זיך אויס מיט זיין נאַטירליכען צניעות'-דיגען בושה-געפיהל 4) וואָס האָט בעשטימט אַ זעהר גרויסע בעדייטונג. דער רעאַלער אידעאַליזם פון דעם יודענטום, וועלכער ריכטעט זיך לויט דער ליבע צום אמת און רעכענט זיך מיט דער ווירקליכקייט, נעמט אין חשבון, ביי דער קאָנסטרואירונג פון דער שטעלונג פון דער פרוי, איהר אויבען-דערמאַנטען פאָר-צוג און איהרע גאַנצע געשלעכטליכע פערשידענהייט. אָנערקענענדיג אין דער פולסטער מאָס איהר הויכע ווירדע אַלס מענש און בעריקזיכטיגט איהר געשלעכטליכע פערשידענהייט און לויט דעם שטעלט פעסט דאָס יודענטום איהרע רעכט און פליכטען

1) בראשית א', כו'. 2) ויקרא י"ט, ב'. 3) דברים ל', ח'—י"ט
4) כתובות ס"ז ע"ב.

„בנות" געעפענט ווערן אַרבייטס-פערמיטלונג ביוראָס, וואָס זאָלען האָבען די אויפגאַבע צו פערזאָרגען די אַרבייטס-זוכענדע מיטגלידערינס און סימפּאַטיקערינס מיט געהעריגע שטעלעס ביי שומרי-שבת און אויף גוטע מאַטעריעלע בעדינגונגען.

אויך געגרינדעט ביי יעדער בנות-אָפּטיילונג מוזען ווערען פאַך-קורסען, בפרט אין די גרעסערע שטעט, בכדי אויסצובילדען דעם טייל מיטגלידערינס וואָס נויטיגען זיך דערין אין אַ געהעריג פאַך אַלס מאַטעריעליש עקזיסטענץ ביטעל, עווענטועל אויך קורסען פאַר בוכהאַלטעריע און שרייב מאַשין.

יעדע בנות-אָפּטיילונג דאַרף שאַפען אַ ספּעציעלען פאָנד צו שטיצען אָרימע בית יעקב שילערינס ווי צאָהלען פאַר זיי שכר לימוד און בעזאָרגען זיי מיט בעקליידונג און בעשיכונג זומער און ווינטער, פאַר דעמדאָזיגען פאָנד דאַרף געשאַפען ווערען אַ ספּעציעלע פרויען-קאָמיסיע, וועלכע זאָל ביי יעדע געלעגענהייט ווי אויף שמחות, פערוויילונגען, שאַפען די געהעריגע נדבות פאַר דעמדאָזיגען וויכטיגען צוועק.

ס'זאָל געשאַפען ווערען אַ סעקציע ביי „בנות" אַנ'עזרת החולים ד. ה. ערטיילען הילף אָרימע קראַנקע מיט אויפזיין ביי נאַכט אין פאַל פון, אַ קראַנקהייט פון אַ פרוי—ערטיילען אויך הילף ביי טאָג אין טיילווייז אין ווירטשאַפט פערטרעטען.

דורך די בנות-אָבטיילונגען דאַרפען געשאַפען ווערען זומער-קאָלאָניעס און האַלב-קאָלאָניעס פאַר קינדער אום גלייכצייטיג מיט די פרישע לופט וואָס איז נויטיג פאַר'ן יודיש-רעליגיעזען קינד, זאָל אויך געפלעגט ווערען דער רעליגיעזער גייסט. צו דעם צוועק דאַרפען צוויי מאָל יעהרליך איינגעאָרדענט ווערען בלומעל-טעג, הויז-זאַמלונגען א. א. וו. א. א. וו.

העלפען ישיבה בחורים דורך רעפּערירען זייער קליידונג, וועש א. א. וו.

און נאָר דעמאָלט ווען אונזערע שוועסטערן וועט'ן דעם תורה-אידעאַל אויף „ואהבת לרעך כמוך" און „וחי אחיך עמך" אין זייער פּריוואַטען און געזעלשאַפטליכען לעבען בעשטעטיגען, וועלען זיי געבענטשט ווערען מיט דער שענער ברכה: אחתנו את היי לאלפי רבבה, ויירש זרעך את שער שנאיו!

אלס פרוי אין דעם דינסט פון דעם מין האנושי.

און ג–ט האט געשאפען דעם מענש לויט זיין בילד... לויט'ן בילד פון ג–ט האט ער זיי געשאפען, א מאן און א פרוי" 5) „און דער אייביגער האט זיי געבענשט און האט צו זיי געזאגט: זייט פרוכטבאר און מעהרט אייך... פולט אן די ערד און עראָבערט זי און הערשט..." 6) די עהנליכקייט צו ג–ט מאכט אלזאָ די פרוי, ווי דעם מאן פאר'ן טרעגער פון דער זיטכליכקייט, פון דער קולטור, א דאנק וועלכע די פרוי, ווי דער מאן עראָבערן די הערשאפט איבער דער ערד און איהרע בעוואוינער און איבער דער נאטור, וואס דערהאלט זיי. ביידע געשלעכטער האט ג–ט געבענטשט: „זייט פרוכטבאר און מעהרט אייך"... „און פולט אן די ערד און עראָבערט זי", וואס ס'איז מעגליך בלויז דורך דער קולטור, וואס דארף דורך דעם מענש געשאפען ווערען. זיי זענען ביידע, מאן און פרוי, בעשטימט געוואָרען אלס קולטור-טרעגער אין דעם דינסט פון דעם מין האנושי, וואס איז בשותפות פאר ביידע.

איינציג-איינציג, ווי ג–ט דער שעפער, איז דער מענש, וואס איז געשאפען לויט זיין בילד. די ערשטע מענשען-פאר איז געקומען אויף דער וועלט אין דעם איינציגען „אדם" און אויך נאך דער טיילונג אלס מאן און פרוי דארפען זיי בילדען – „איין פלייש" – איין וועזען מיט דעם ציל: „זייט פרוכטבאר און מעהרט אייך און פולט אן די ערד און עראָבערט זי"...7) די אויפגאבע איז בעשטימט גלייך פאר דעם מאן און פאר דער פרוי, ביידע זאלען זיי ערפילען דעם דינסט פון זייער בשותפות'דיגער גאטונג. איין געשלעכט זאל נישט הערשען איבער'ן צווייטען. זיי מוזען זיין גלייך. די מאיעסטעט פון דער ג–ט-עהנליכקייט פון ביידע געשלעכטער טאלערירט נישט קיין שקלאפישע אונטעריאכונג. דער גענויער וואָרט-לויט פון דער ג–טליכער בעשטימונג אין דער פארם פון א ברכה: „זייט פרוכטבאר און מעהרט אייך". וואס איז געווענדעט צו ביידע, צום מאן און צו דער פרוי, צוזאמען מיט'ן מאטיוו: „ס'איז נישט גוט, אז דער מענש זאל זיין אליין, איך וויל איהם שאפען א געהילפין, וועלכע זאל איהם געגענאיבער שטעהן". אין דער ווייטערדיגער אנווייזונג: „ס'זאל פערלאזען דער מאן זיין פאטער און זיין מוטער און זיך אנשליסען צו זיין ווייב". אט דאס אלעס שליסט אויס יעדע אונטערגעאָרדענטקייט פון איינעם אונטערן צווייטען. הארמאניש מיט דער דערמאנטער אנווייזונג שטעהט דאס געזאָגט צו אברהם אבינו: „אלעס, וואס שרה זאגט דיר, געהאָרך זי" 8).

דאס געבאָט צו פאָלגען דאס, וואס שרה הייסט, איז יעדענפאלס גאנץ ווייט פון א שקלאפערישער אונטעריאכונג פון דער פרוי. אזא געבאָט באזירט אויף דער אנערקענונג, אז די פרוי, וועלכע פיהרט לויט איהר בעשימונג מעהר א קאָנצענטרירט געפיהל-לעבען, און וועלכע צייכענט זיך אויס מיט א צניעות'דיג בושה-געפיהל, פיהלט טיפער פון דעם מאן דאס פאסיגע. דער דייטשער דיכטער דריקט דאס אויס אין פאָלגענדע ווערטער:

„די פרוי זעהט טיף, דער מאן זעהט ווייט.
פאר'ן מאן איז די וועלט דאס הארץ,
פאר דער פרוי איז דאס הארץ די וועלט". (גראבבע)

„ווילסטו גענוי וויסען, וואס ס'פאסט זיך,
אזוי פרעג נאר נאך ביי די פרויען". (געטהע)

די השגחה עליונה, וואס שאפט צילבעוואוסט און פלאנמעסיג, האָט אין דער פערשידענהייט פון דעם געשלעכטליכען בוי פון מאן און פרוי געלעגט דעם יסוד פאר זייער קולטורעלער ארבייטס-טיילונג, אין דעם דינסט פון זייער גאטונג. דער בוי פון דעם מין האנושי, דער קרוין פון דער בריאת העולם, איז קונסטפול. זיין אויפגאבע איז נישט בלויז זיך צו דערהאלטען און פערמעהרען. ער מוז זיך דורך ערציהונג און בילדונג פארטוועהרענד פערשענערן און פעראיידעלן און אלעמאל מעהר זיך דערנעהנטערן צו דעם ג–טליכען בילד. מאן און פרוי מוזען ד בעסטע קרעפטען דערויף פערווענדען. דאס געשעהט אם בעסטען, ווען די ארבייט ווערט פערטיילט לויט זייער נאטירליכער אייגענשאפט, וואס ערלויבט זיי צו דערגרייכען די ווייטגעהענדסטע לייסטונגס-פעהיגקייט. די טרענונג פון די געשלעכטער אין דעם דינסט פון דער גאטונג איז אזוי ארום נישט בלויז אן'אונפערמיידליכע פאָדערונג פון דער דערהאלטונג, נאר אויך פון דער קולטורעלער ארבייטס-טיילונג פון ערציהונג און בילדונג, וועלכע זיי האבען צו געבען די ווייטערדיגע דורות. די לאגישע פערטראכטונג פיהרט צו דער ריכטיגער מסקנא, אז דאס געטריי-בלייבען צו דער נאטירליכער בעשטימונג, אויף וועלכע ס'ווייזען אן א יעדען פון ביידע די געשלעכטליכע אייגענשאפטען, זיכערנדיג פאר זיינע לייסטונגען זיין בעסטען ערפאלג לטובת פון דער גאטונג, גיט איהם גלייכצייטיג די גרעסטע פערזענליכע סאטיספאקציע דערפילט צו האבען זיין פליכט.

די אויפגאבע פון דער פרוי איז די ערציהונג ד. ה. די לייטערונג פון די געפיהלען און נייגונגען פון דעם ניי-געבוירענעם רויהען מענש. די בהדרגה'דיגע ענטוויקלונג פון זיין ענגען עגאָאיזם ביז צו דער שטופע פון דער זיטליכער אלגעמיינער מענשען-ליבע און די דיסציפלינירונג פון זיין פרייען ווילען, וואס זאל איהם בעפרייען פון דעם אינסטינקט – אט דאס אלעס האט צו דערפילען די פיינפיהלענדע, צערטליכע מוטער אין דער שויס פון דער פאמיליע. – דאגעגען איז די בילדונג ד. ה. די דערנערונג פון דעם יונגען גייסט מיט נוצליך וויסען און קענען, מעהר אויפגאבע פון דעם פאָטער, וואס בעזיצט א פעסטערן ווילען און די רייכע הילפס-מיטלען, וואס עס גיט די מלוכה. דאס ציל ווערט אלזאָ אם בעסטען דערגרייכט, ווען מאן און פרוי, געפיהרט פונ'ם לעבענסזיראנג און בעגלייט פון דעם צניעות'דיגען בושה-געפיהל, שליסען א זיטליכען חתונה-בונד, וועלכער פעראייניגט זיי אין ליבע און געטריישאפט צו „איין פלייש", צו איין וועזען און אזוי ארום גיבען זיך פאמיליע און שטאאט די האנד, כדי צו פעראיידעלען און פערפאלקאמען דעם נאכוואוקס פון די מענשען.

די שטעלונג פון דעם יודענטום, אויף וועלכער עס באזירען זיינע לעהרען און פארשריפטען, איז אז די טובה פון דער ערפילונג פון דעם ג–טליכען ווילען—וואס איז אייגענטליך דער זין פונ'ם מענשליכען לעבען—זאל דערגרייכען יעדען יחיד. דער זיטליך-רעליגיעזער חתונה-בונד זיכערט דאס גליק פון דער פליכט-ערפילונג אין דעם דינסט פון דער מענשליכער גאטונג און ער מאכט גאנץ אונמעגליך די שווערע פרויען-פראגע מיט איהרע אלע שרעקליכע בעגלייט-ערשיינונגען און מיט איהרע פאלגען, וואס שעדיגען גרינדליך די גאטונג, פיזיש און מאראליש. דער חתונה-בונד איז נישט קיין קאנצעסיע מצד דער מענשליכער שוואכקייט, נאר א הייליג געבאָט פון דער ג–טליכער בעשטימונג פון דעם מענש. דאס איז א פאקט, וואס לאזט זיך נישט אפלייקענען, און וועלכער שטעלט זיך שטענדיג און אומעטום דאָרט ארויס, וואו עס זיגט די זיטליך-רעליגיעזע וועלט-אנשויאונג פון יודענטום.

(פאָרטזעצונג קומט)

5) בראשית א', כ"ז, 6) דאָרט כ"ח–ל', 7) בראשית א, כח. 8) דאָרט כא, יב.

די תפלה פון מיין שוועסטער / שמואל נאדלער

אָ, שוועסטער מיינע, לייען
די תחנה, וואס בעשאפען האָט
די מוטער פון די מוטערס,
שרה בת טובים.
און דיינע הענד הייב אויף
צום הימעל אויבען,
אזוי ווי די אנגעצונדענע לעכט,
וואס בענשסט לכבוד שבת,
און פארפלעכט זיי, אזוי ווי דו פלעכסט
די חלה לכבוד שבת
און דאווען מיט זיי
און בעט פאר מיר ג–ט
און זאג אזוי:
רבונו של עולם!
דערבארעם דו דעם ברודער מיינעם,
וואס פאלט פון מידקייט אויף זיין ווייטען
דאָרנדיגען וועג,
וואס אלע האבען איהם פערלאזט,
און ר'האָט נישט קיין מוטער-שויס
פארן שווערען קאָפּ –
מאך ווייך די שטיינער, וואס מען האָט פארלייגט,
צו שטרויכלען זיינע קאליטשעטע פיס
און וואס זענען זיין איינציג צוקאָפּענס!
— — — — — — — — — — — —
אָ, זעה,
ווי ער וואנדערט פון לאנד צו לאנד,
פון שטאָט צו שטאָט
פון שטוב צו שטוב
פארביטערט, פארמאטערט, פארשעמט, געשלאָגען,
און מאָנט
אוועקצוגעבען דיר,
דאס גאנצע הארץ און די גאנצע נשמה
און דאס גאנצע פערמעג –
פארוואס-זשע גיט מען איהם א נדבה,
א שטיקעל ברויט
און א גראָש
און ס'פארמאכט אויף זיבען שלעסער דאס הארץ?—
— — — — — — — — — — — —
ר'איז דאך דיין שטענדיגער קרבן, וואס בלוטיגט
און דער ברענענדיגער סנה פאר דיין אנטפלעקונג,
קדוש-השם איז זיין ברויט
און מסירות-נפש זיין וואסער,
ארבייט און ליידען איז זיין טאָג
און זידענדיגע תפלות זיין נאכט –
מאך-זשע איהם לייכטער דאס דראפען זיך
אויף זיין לייטער פון הארץ צו הימעל,
וואו שטאפלען זענען
געשחטענע יונגע טעג,
צושמעטערט גלוסטיג הארץ,
פארשאָלטענער פריידיגער ווילען –
דערהייב איהם לייכט צו זיין דערגרייכונג
צו דיר
און לייטער זיין נשמה
ער זאָל אויף אייביג פארשטיין דיין ווארצלען-סוד,
דיין בליהונג-סוד,
דיין פירות-סוד
און קלאָר זאָל ווערען זיין נשמה אום אָוועגד,
ווי א רוהיג טייכעל צווישען די בערג,
אין וועלכען אָפּגרונד איז הימעל
און פון דער טיפעניש לייכטען שטערען.
— — — — — — — — — — — —
אָט פאָהרט ער איצט אויף א באהן
אין א פרעמדען לאנד אדיין
און מיט איהם א ברודער,
וואס דאווענט צו דיר א יעדען זונטאָג
און וואס א מאמע האָט איהם געבוירען,
געזייגט און ליב געהאט –
פארוואס-זשע הייבט ער אויף זיין פויסט מיט כעס
און זיין אייזערנעם שטעקען
אקעגען איהם? –
איז נישט גענוג צו טראָגען אויף די ליפען
דיין ג–טליך וואָרט
און דער מאמעס מילך,
כדי אָפּגעהיטען צו ווערען פון שלעכטס –
און ער איז דאך דיין מזוזה פון ליבשאפט,
וואס האסט אנגעשלאָגען אויף דער טיהר פון דיין וועלט,
כדי צו פערטרייבען פון איהר אלדאס בייז, אלע
שדים און מזיקים?!
— — — — — — — — — — — —
אָ, זעה,
צובראָכענע שטיקער איז ער,
דאס וואס ס'זעהען זיינע אויגען
און וואס ס'הערען זיינע אויערן –
לייקענט זיין הארץ,
און דאס וואס ס'זאגט זיין הארץ הערט נישט זיין נשמה,
צובראָכען איז ער,
אזוי ווי א שפארבער וואס פליהט צו דער זון
און ס'טרעפט איהם א דונער –
זיי-זשע דו איהם צו טוי און בוימאייל און זאפט
און גיב איהם קראפט,
צו דערטראָגען זיך אויפ'ן ווייטען דאָרנדיגען וועג,
און שטארק זיינע פלייצעס צו דיין הייליגער משא
און הט איהם צו דיין שליחות, דאס אייביגע
אויפ'ן דאָרנדיגען וועג.
און אז ער ווערט געשטרויכעלט אמאָל
און גייט אראָפּ אויפ'ן אומוועג –
פארגיב איהם, האר,
סוף-כל-סוף וועט ער דאך קומען צו דיר,
דו ביסט דאך דער אויסוועג פון אלע וועגען.
— — — — — — — — — — — —

(ענדע אויף זייט 15)

שומרונים

(אַ פרק פון „אין וועג")

וו. לייכטער / תל-אביב

שטאָלצען-טריט. נאטור-ווילדקייט. שטיינער, שטיינדלעך. שפּיצען. שארפען. אַ צוצויגענער קילאָמעטר — דער וועג. גריזים-באַרג, פּיקט וואָלקענעס.

כ׳זוך ברכה פון׳ם גריזים-באַרג און קללה פון׳ם עבל-באַרג. גוטס און שלעכטס. און געזעהן: זייער ביידעס וויסטעניש, ווילדקייט-שפּראָצונגען, אָפּגעדעקט נאַקעטקייט פון ערד-קאַליקע; און געהערט: רייסען זיך פון צעיאָדערטע ווינטען. ווינטען — משוגע-טראָמייטערס. געשריי. גרילצענדיג בעטלעריי. אייסקויף און אויסלייז. שעיר לעזאזל...

האָב׳ך געטראַכט: אויב אַ ציג גוט איז אַלס כפּרה פאַר אַ פאָלק, טאָ פאַרוואָס — היינט — דאָס פאָלק אליין, פאַר זיך, נישט גענוג פאַר זעלבסט אויסלייז? אַ פאָלק. וואָס קאָלערט זיך טויזענדער יאָהרען פון וועלט-באַרג מיט ריסוק-אברים אָהן אַ שיעור — וואו איז זיין כפּרה? — — —

*

דער שומרוני — ער האָט עפּעס בעזונדערע אַקסיאָמען אינ׳ם לעבענס פאָרם, אָנגע׳ברוגז׳ט. די בכורה צוגענומען.

דער שומרוני — ער וויל זעהן, ווי פּאַוסט אין מעפיסטאָס שפּיגעלע, זיין פלומרשטער גלאָרישער יוגענד. כאָטש נעם דעם הר-סיני און לעג איהם, ווי אַ הונט, צופיסינס דעם גריזים באַרג.

דאָס זענען רויהע מענשען אינ׳ם בעגריף פון קולטור און ציוויליזאציע און אינ׳ם בעגריף פונ׳ם-ענטוויקלונגס פּראָצעס פון יודישקייט.

וואָרים סוף-סוף האָט דאָס יודישע פאָלק אַ דורכגעמאַכט אַ לייטערונגס פּראָצעס. אויסגעאיידעלט. אויסגעפיינערט. איינגע-כאַפּט דאָס שמאַנט-מענטעלע פון קולטורען פערשידענע. — דאָס יודישקייט איז געוואָרען צו אַ שאָסע, וואָס ער איז אויסגעבעט פון תקופות לאַנגע צאַפּעלניש, זוכעניש, פערלאַנגען און בענ-קעניש. און יודען גליטשען זיך איבער איהם (ס׳מאַכט נישט, וואָס יחידים צובּרעכען אַ מאָל איינעם אָדער טאקי ביידע פיס...) זיי גליטשען זיך, ווי די אייז-קריהעס אַרום דעם נאָרד-פּאָל. אַ שטייגער, ווי די אויטאָ-לימוזינעס אויף „אונטער די לינדען" אין רעגענדיגע פאַרנאַכטען, ווען אספאלט שפּראָדעלט ליכטיג לעבען.

און דאָ, פּלוצים, נאַ דיר צוריקטריט אויף צעהנדליגער דורות; נאַ דיר רויהע שעפּסען אויף שפּיזען און האלב-געבראָטען; נאַ דיר בלוט; נאַ דיר ערדישקייט; נאַ דיר א ו י ס מענש — —

*

און אַזוי אומזיכער פיהלט זיך דער שומרוני-מאַנספערשוין אינ׳ם צוים פון וועלט-פיבער.

ער גארט צום לעבען. אָבער נישט האָבענדיג אַ פּלאַץ אויף דער סאָציאַלער מענשליכער מאַפּע — ברעקעלט ער ויך צופאַלט, און עס קומען אויף נייע שבטים אויפ׳ן חשבון פון זיין אונטערגעהענדעם שטאַם.

— די פרוי איז די שולדיגע! פ׳פעהלט אינ׳ם שומרונישען שבט פ ר ו י ע ן; דער זאָמען פון פּרוכפּערן זיך. (נקמה פון נאַטור אַקעגען זיין פערביסענהייט און ווייבערישע עקשנות אַקעגען אַלץ און אַלעמען.)

כ׳קלעהר, אַז אין די נאָהנטסטע תקופות, ווען וויסענ-שאַפטלער זאָגען אָן דעם אונטערגאַנג פונ׳ם דאָזיגען שבט, אַז דעמאָלס וועט דאָס לעצטע נפש זיינס דווקא זיין אַ פ ר ו י; אַ שומרונישע זשאַננע דארך, וואָס וועט פיהרען דאָס פאָלק איהר׳ס צום אונטערגאַנג און נישט צום לעבען!

נישט מעהר — אפשר — דער קערפּער-בוי. אַ שפּאַן — אַ שפּריז — אַ טריט — אַ מייל. ספּיראַלע געשטאַלטען, וואָס שפּארען אין דער הויך. מענליכע מאָדעל-אַקטען פאַר קינסטלער-סטודיעס. אייגענאַרטיגקייט. אויגען, וואָס קוקען אין זיך און פון זיך.

כאָטש נעם די אַלומיניום-לבנה און הענג זי אַוועק אויף די קעפּ זייערע. אַוועקשטעלענדיג זיי אויף פינסטערע קרייץ-וועגען. — —

און די פרויען — נישט צוּבראָכען פון די פיעל מאָס: געבורטס-וועהטאָגען. שלאַנק. גראַציע. און דערפאַר זענען זיי אַזוי שעהמעוודיג. אין זיך געוויקעלט. און דערפאַר זייערע אויגען וואַרפען אומזיכערהייט. און דערשראָקען איז זייער טריט-איינעם אויף פאַרינט און צוויי אויף אונטען...

*

צעלטען. בייזאַמען ווי זאנגען, הויפטליך קרויט, ווייסע, שנייאיגע — קאַליפיאָרען.

יעדער צעלט וויגט אין זיך דעם טרוים פון אַנ׳אויסלייזערין — אַ פרוי.

עס זאָלען פּלאַצען די זיגלען פון די פער׳חתמ׳טע בליטען; עס זאָל איינזאַפּען אין זיך די פ ר ו י דאָס געבאָט פון וועלט עקזיסטענץ.

אַ פיער-קאַנטיג ביידעל. אַ ציגאַנערישע פוהר, אַ בויד. עס לאָזט זיך זעהן — דאָס צעלט פונ׳ם כהן גדול.

ער ווייסט זיין יחוס: זי נישט געווען איז קיין אלמנה, נישט קיין גרושה און נישט קיין חללה... אַלץ, ווי ס׳איז אויס-גערעכענט אין חומש.

די כהנים-משפחה איז אַ צעצווייגטע. אַ גרעסערע פּראָ-פּאָרציע ווי דער שבט לוי צו די איבעריגע שבטים.

זיי געפעלען מיר נישט די דאָזיגע גייסטליכע. ווייניג עטישע געדאַנקען-שטריכען אויפ׳ן שטערן. געקינסטעלטע פּריס-טער. ק ל ע ר.

אַ סך כהנים — אָבער דאָך נישט קיין ממלכת כהנים!

דורך בלוט און פייער

אויסערגעוועהנליך שפּאַנענדע ערצעהלונג פון דער ערשטער אינקוויזיציאָנס-תקופה אין שפּאַניען, לויט דער בעריהמטער שריפטשטעלערין, אַ טאָכטער פון די שפּאַנישע אנוסים

דאנא גראציע דע-אַגילאַר

בעאַרבייט דורך **ש. ראָטשטיין**

— צוויי טיילען 6 זל. —

פאר די שטענדיגע אבאָנענטען פון בית-יעקב-זשורנאַל געבען מיר ביידע טיילען פאר 4 זל. — פריהעראויס געלט! צו בעקומען אין אונזער אדמיניסטראַציע

די געשיכטע פון יודענטום אין גאַליציען

(זעה בית-יעקב-זשורנאַל № 42)

פון הלל זיידמאַן, טאַרנאָפּאָל

V

דער ערשטער יודישער אָבער-אינספּעקטאָר.

דער ערשטער „ליכט"-פערשפּרייטער אין גאַליציען איז געווען דער אָבער-אינספּעקטאָר איבער די דייטש-יודישע שולען ה ע ר ץ ה אָ מ ב ע ר ג. פריער איז ער געווען דער ערציהער פון מ. מענדעלזאָהן׳ס קינדער, וועלכע ער האָט ערצויגען — פּונקט ווי זיינע — צו שמד. ער איז געווען אַ זעהר געלד-גייציגער מענש, מיט אַ נידריגען כאראקטער, אסימילירט, דורכ-גענומען מיט דייטשע קולטור און פּאַטריאָטיזם, כדי זיינע פּערזענליכע ציעלען צו דערגרייכען, האָט ער געמסר׳ט נישט נאָר יחידים, נאָר אויך כלל ישראל.

ווען יאָזעף 2 האָט זיך געוואַקעלט איינצופיהרען דעם שטייער פון ליכט-צינדען, ווייל דאָס וואָלט געהייסען בעשטיי-ערט די רעליגיעזע בעדערפענישען — האָט איהם דערצו גע-וויזען הערץ האָמבערג, ווי ס׳האָט זיך דערנאָך אַרויסגעוויזען — האָט ער דערפאר גענומען ביי די פאַכטער פון דעם דאָזיגען שטייער צוויי פּראָצענט פון דער ריינער הכנסה.

אין י. 1794 האָט האָמבערג געשיקט קיין ווין צו דער רעגירונג אַזא אויסקונפט וועגען יודען:

„זיי האַלטען זיך פאַר אַנ׳אויסדערוועהלט פאָלק, אויס-שליסליך פאר מענשען. — אתם קרואים אדם ואין אומות העולם קרואים אדם. — זיי זענען זעהר פאַרצערטעלט, פערנעמען זיך אויסשליסליך מיט האנדעל" א. אַז. וו. — כדי די יודען בעסער און קלוגער צו מאכען — האָט ער ווייטער געשריבען, — דאַרף די רעגירונג פערמאַכען די חדרים און ישיבות, איינפיהרען אַ צענזור אויף די העברעאישע ספרים און תלמוד און אויסצו-שטרייכען די זאצען, אין וועלכע ס׳ווערט בעפוילען האַס געגען אַנדערע אמונות, פ ע ר ב ר ע נ ע ן א ל ע י ו ד י ש ע ספרים. אויפ׳ן עקאָנאָמישען געביט: בעגרעניצען דעם יודישען האנדעל, נעמען יודען צום מיליטער, אַ חוץ דעם האָט ער פערלאַנגט, אַז די מלוכה זאָל איגנאָרירען רבנים און יודישע רעליגיעזע בע-דערפענישען, די קהלות זאָלען נישט אויסהאַלטען די רבנים נאָר די מאָדערנע לעהרער, די רבנים זאָלען אָפּגעזאָגט ווערען און די וואָס וועלען בלייבען זאָלען שטעהען אונטער דער אויפ-זיכט און קאָנטראָלע פון די לעהרער פון די דייטש-יוד. שולען.

אָט דאָס איז געווען דער „מורה דרך", וועלכער האָט בעדאַרפט ערציהען דאָס יונגע יודישע דור, אָט אין אַזעלכע הענד האָט בעדאַרפט ליגען דער גורל פון דער יודישער צו-קונפט: די יוגענד! —

צום גליק האָט די רעגירונג אַליין דערקענט די אומגע-לומפּערטקייט פון די פערלאַנגען פונ׳ם „יודישען" אָבער-איבספּעק-טאָר און האָט זיי נישט גענומען ערנסט.

האָמבערג האָט שפּעטער צוליב אַ פּראָצעס פאר פערשי-דענע נישט ריינע מעשים און צוליב דעם האַס און באָיקאָט פון דער יודישער בעפעלקערונג, געמוזט פערלאָזען לעמבערג אין י. 1806. אין דעם זעלבען יאָהר האָט ק י י ז ע ר פ ר א נ ץ 1 א ו י פ ג ע ל ע ז ט ד י ד י י ט ש - י ו ד י ש ע ש ו ל ע ן.

אַזוי האָט זיך לעת עתה געענדיגט דער ערשטער עטאַפּ פונ׳ם קאַמף צווישען די רעליגיעזע יודען און די פאָרטשריטלער — מיט׳ן זיעג פונ׳ם רעליגיעזען יודענטום!

VI

דער אָנהויב פון דער „השכלה".

מיט נאַפּאָלעאָנ׳ס טריאומף-צוג איבער דייטשלאַנד, פּוילען, ליטא און רוסלאַנד, — אין אָנהויב פונ׳ם 19-טען יאָהרהונדערט. — האָט אויך אָנגעהויבען די מערב-אייראָפּעאישע קולטור אַריינ-צודרינגען אין די מזרח-לענדער. אויך צווישען יודען האָבען זיך געפינען פערשפּרייטער פון הויפּטזעכליך דייטשע קולטור און וויסענשאַפט, וועלכע האָבען געוואָלט די מזרח-יודען בילדען און ציוויליזירען. דאָס רוב זענען עס געווען מענשען מיט אַ סך יודיש וויסען, וועלכע האָבען געוואָלט פעראייניגען יודישקייט מיט אייראָפּעאישע קולטור. דאָס זענען געווען די שעפער פון דער השכלה אין דייטשלאַנד, רוסלאַנד און פּוילען.

צווישען דער השכלה פון איין זייט און צווישען דעם אָרטאָדאָקסישען יודענטום — חסידים און מתנגדים פון דער אַנדערער זייט, האָט זיך געפיהרט אַ פערביסענער קאַמף במשך פונ׳ם גאַנצען 19. יאָהר הונדערט.

בראש פון דער השכלה אין גאַליציען זענען געשטאַנען: יוסף פּערל, ש. י. ראַפּאָפּאָרט, נחמן קראָכמאַל, יצחק ערטער און אַנדערע. — נאָכ׳ן פערמאַכען די דייטש-יודישע שולען האָט פּערל געגרינדעט אין טאַרנאָפּאָל אין 1813 די ערשטע יודישע פאָלקס-שול מיט דייטשער אונטעריכט-שפּראַך, אין וועלכער מ׳האָט אויך געלערנט לימודי קודש. אַזאַ שול איז אויך געגרינדעט געוואָרען אין בראָד. — און לעמבערג האָבען אָנגעהויבען אַ אינטענסיווע טעטיגקייט ראַפּאָפּאָרט, עדער, קראָכמאַל א. אנד. זיי האָבען אַרויסגעגעבען פערשידענע העברעאישע ביכלעך אין וועלכע זיי האָבען בעקעמפט דאָס חסידות און אויך די רבנים, ווי דאָס ספר „נחלת יהודה" פון ש. י. ראַפּאָפּאָרט, „מגלה טמירין" פון י. פּערל, „תוכחת הרבנים" און „קנאה האמת" פון יהודה ליב מיזעס.

דאָס רעליגיעזע יודענטום האָט באַלד — נאָך איידער די משכילים האָבען אַרויסגעגעבען זייערע פּאַשקווילען — דערפיהלט, אַז אונטערן דעקמאַנטעל פון בילדונג געפינט זיך פּפירה אסי-מילאַציע און אָבטריניגקייט. די דעמאָלסדיגע מנהיגי היהדות די רבנים און רביים — ווייל אינצווישען האָט זיך שטאַרק ענטוויקעלט אין גאַליציען דאָס חסידות — (נאָר וועגען דעם אין אַ בעזונדער קאַפּיטעל) — האָבען אָנגעהויבען מיט אַלע כחות צו קעמפען געגען דעם השכלה-שטראָם, וועלכער האָט זיך אַלס מעהר — מיט דער הילף פון דער רעגירונג געשטאַרקט — און אין וועלכען זיי האָבען געזעהן אַ גרויסע סכנה פאַר׳ן קיום היהדות והדת. —

VII

ר׳ יעקב אָרנשטיין ז״ל (ישועות יעקב) אַלס פערטיידיגער פונ׳ם יודישקייט.

בראש פון די פערטיידיגער פון יודישקייט איז געשטאַנען דער גרויסער גאון און אונערשראָקענער עסקן ר׳ י ע ק ב אָ ר נ ש ט יי ן, דער בעל „ישועות יעקב" זצ״ל. כאָטש ער איז געוועזען אַ מתנגד, האָט ער זיך דאָך פעראייניגט מיט די חסידים, וועלכע האָבען שוין דאַמאָלס רעפּרעזענטירט אַ מאַכט, — כדי מיט געמיינזאַמע כחות צו פערטיידיגען דעם דת.

די חבריא פון משכילים — וועלכע האָבען זיך געמאַכט אַ נעסט אין לעמבערג מיט יצחק ערטער, קראָכמאַל, מיזעס און ראַפּאָפּאָרט, — האָט ער געלעגט אין חרם. זייערע ספרים ווי אויך פון יוסף פערל און אַנדערע, האָבען חסידים עפ׳נטליך פערברענט, די משכילים האָבען דערויף געענטפערט מיט סאַטירישע פּאַשקווילען און מסירות. זיי האָבען ספּעציעל גע׳מסר׳ט און גע׳רודפ׳ט די חסידישע רביים, ביי דער טיילווייזער אונטערשטיצונג פון דער רעגירונג.

די משכילים האָבען נאָכ׳ן חרם געמוזט פערלאָזען לעמבערג און שלמה ליב ראַפּאָפּאָרט איז מיט דער הילף פון י. פערל אויפגענומען געוואָרען דורך דער רעגירונג פאַר רב אין טארנאָפּאָל. — דער גרויסער רוב פון דער יודישער בעפעלקערונג האָט איהם אָבער נישט געוואָלט בשום אופן אנערקענען, מ׳האָט איהם דאָ צום צווייטען מאָל מחרים געוועזען. אויך פערלס אַפּטייק האָט מען געלעגט אין חרם.

די רעגירונג, ביי וועלכער פערל איז געוועזען אַ גרויסער חשוב — האָט אַפילו אָנגעווענדעט רעפּרעסיעס געגען די רעליגיעזע יודען. ס׳זענען פערמאַכט געוואָרען די בתי מדרשים און די אָנפיהרער פון ראַפּאָפּאָרט׳ס געגנער זענען ארעסטירט געוואָרען. דאָס אַלץ האָט אָבער נ״שט געהאָלפען און ראפּאָפּאָרט האָט געמוזט פערלאָזען טארנאָפּאָל.

אין יאָהר 1839, שנת ת״ר, האָט אָבער דאָס יודענטום פערלוירען צוויי מעכטיגע עמודי התורה והיהדות: ר׳ משה סופר דער „התם סופר" און ר׳ יעקב אָרנשטיין וועלכע האָבען מיט מסירת נפש געקעמפט געגען די אָפענע און מאַסקירטע מהרסי הדת און וועלכע האָבען בעפעסטיגט די יסודות פון יודישקייט אויף לאַנגע דורות. זכר צדיקים לברכה!

(המשך קומט)

דער יום-טוב פון היימישער קונסט

(געווידמעט דער אויסשטעלונג פון די לאָדזער בית-יעקב-שולען).

דאָס בית-יעקב-שול-וועזען איז די ברכה פון קוב״ה, פול איבער די ברעגעס מיט חסד, אַקעגען דעם גרויל און טומעל וואָס אין היינטיגען עול-שווערען לעבען...

ווי פורכטבאַר-פּוסט און מאָנאָטאָן-טעמ׳לאָז וואָלטען זיין אונזערע גראָע טעג, ווען נישט מיר וואָלטען זוכה געווען צו דער מתנה טובה וואָס הייסט „בית יעקב"! וויפיל נחת איז עס צו זעהן דאָרט די בעחנטע קינדער, וועלכע ווערען ערצויגען אַלס בעוואוסטזיין-זיכערע יודישע פרויען און מוטערס. דערום פערפּאָלגען מיר שטארק-אָנגערעגט דעם כסדרדיגען פונאַנדערוואוקס פון דער דאָזיגער שול און זיין יעדע שטייגערונג ברענגט אונז נאָר פרייד...

•

וואונדערבאַר! נישט געקוקט אויף דער אויסערסט-שווערער עקאָנאָמישער לאַגע פונ׳ם פּוילישען יודענטום; נישט געקוקט, וואָס אויפ׳ן געביט פון מאָדערנע ערציהונגס-סיסטעמען זענען מיר נאָך לאַיקער, געהט דאָך די ענטוויקלונג פון דער ב״י-שול מיט שנעלע טריט פאָראויס און איבערראשט אַלעמען מיט זיינע געבענטשטע רעזולטאַטען. אויף איין פּונקט נאָר זענען מיר געבליבען הינטערשטעליג אין בעצוג צו אַנדערע שולען, היינו: הינזיכטליך דער אויסערליכער שיינקייט. מוז מען דאָך געדענקען, אז פרימא איז עס דער פּראָדוקט דערפון, וואָס מיר האָבען אייביג געשטעלט איבעראַל דעם טראָפּ אויף דער גאַנצקייט און אוגגעפעלשטקייט פון תוכן, וועלכעס האָט נאַטירליך שוין אָפּגעצויגען די אויפמערקזאמקייט פון אויסערליכען. והשנית איז עס צווייפעללאָז אויך די זעלבסטפערשטענדליכע פּעראורזאַכונג פון די גלות-אומשטענדען און מאַטעריעלער בעגרענצטקייט. איז טאַקי אויך אין ב״י-וועזען געבליבען ביז אהער די זייט פון אויסערליכען עפעקט, יענער פראַנט וואָס וואַרפט זיך גראָד אַממעהרסטען אין די אויגען — געבליבען אָפען פאַר די שפּאָט-אָפּעניסיוועס און קריטיק-אָנפאַלען מצד אונצופרידענע געגנער. אָבער אויך אונזערע אייגענע געלד-אַריסטאָקראַטישע עליטע האָט געהאַט דערין אַ גענוגענדען ארגומענט פאַר דער פערטיידיגונג פון דער אבסטינענץ בנוגע דעם איבערגעבען זייערע קינדער אין דער ב״י-שול. האָבען דאָך די דאָזיגע מאמעס אַליין נישט געגאָסען פון יודישער ערציהונג אום צו פערשטעהען דעם „אל תסתכל בקנקן וכו׳". נישט קיין חדוש דערום, וואָס זייער אורטייל-פעהיגקייט דערגרייכט נישט ווייטער פון אויסערליכען...

אָבער יעצט זענען געקומען די לאָדזער בית יעקב שולען מיט זייערע פראַכטפול-אויסגעשמוקטע קונסט אויסשטעלונגען פון דער קינדער-אַרבייט און האָבען דערמיט אָפּגעשלאָגען די לעצטע טענות פון די פיינדליכע געגנער און אונצופרידענע סאַלאָן-מאַמעס.

די דאָזיגע הערליכע אויסשטעלונגען, וואָס נעמען ארום: בילדער אויף היסטאָרישע מאָטיווען, פּייזאזשען, שטיל-לעבען, פּלאסטיק, שטוב-דעקאָראַציעס, לאַנדווירטשאַפט-מאָדעלן, געשטיקווערק א. אנד. וועלכע שטעהען, רעלאַטיוו צו זייערע יונגע שעפער, אויף אַ גענוג ארטיסטישער הויך, — זענען אַלזאָ ד ע ר ט ר י א ו מ ף פ ו ן ע ס ט ע ט י ש ע ר פ אָ ל ק אָ מ ע נ ה יי ט א י ן ד י ב י ת - י ע ק ב ש ו ל ע ן. געוויסע עקספּאָנאַטען פערדינען ספּעציעלע אויפמערקזאמקייט און דער קינסטלערישער חוש פון זייערע אייספיהרערינס דאַרף דערום בעזונדער אָבסערווירט ווערן.

(מיר מיינען, אז די פּלעגונג פון קונסט-האַנד-אַרבייט ביי פרויען איז פולשטענדיג אין הסכם מיט יודישער טראַדיציע. אין תנ״ך, נאָך בולט׳ער אין תלמוד ווערט ביי פיל געלעגענהייטען אונטערשטראָכען דער בעזונדערער טאַלאַנט און שייכות פון פרויען צו קונסט-האַנד-געווערב און בכלל צו עסטעטיק, וועגען וועלכען ס׳איז כדאי בעזונדערס זיך אָפּצושטעלען.)

• •

זעהר פייערליך איז אַראָפּ די ערעפנונג. די לאָקאַלען זענען געשמאַקפול אויסגעפוצט. דער בעזוכער-עולם שיינט פון שמחה און איז אינטריגירט פון דער נאָכקומענדער אַטראקציע. פּאַראַדאָקסאַל: אָרטאָדאָקסיע און קונסט-אויסשטעלונגען. א שווערע סמיכות-הפרשיות. אָבער עס איז נישט קיין חלום, אָט הערט זיך דאָס קלינגען. נאָך דער אָפיציעלער ערעפנונגס-רעדע פון ה׳ שוויאַטלאָווסקי ווערט מכובד דער פאָרשטעהער פון דער קהלה פרנס זאָמערפעלד מיט׳ן דורכשערען די באַנד. די געסט רייסען זיך אונגעדולדיג אין די זאלען, צו בעוואונדערן די קונסטשטיק פון אונזערע ב״י-שילערינס. אלע זענען פערגאַפּט פון דער גרויסער און אַזוי בעשיידען-אָפּגעטהוענער ארבייט. אלעמענס פּנימער שטראַהלען פאַר צופרידענהייט פון דער דערגרייכונג. די מוזע רוהט אויף די שאַפונגען ווי אויף די דערהיבענע בעגריסונגען. בעזונדערס אויסגענומען האָט די אנערקענטע לייטערין פרל. רובין מיט איהר געלונגענער איינלייטונג צו דער אויסשטעלונג, וועלכע איז געהאַלטען געוואָרען אין אַ שעהנער שפּראַך-פאָרם. דאַנקבאַר האָבען די צוהערער אויפגענומען אויך די אינהאַלטסרייכע רעדעס פון דיר. ראָזאַנעס און רעד. פרידענזאָן. דאַן גיבען שילערינס דערקלערונגען וואָס צום אינהאַלט פון די פערשידענע אויסשטעל-געגענשטאַנדען. פון די ווענד ווינקען אַראָפּ בעזונדערס שטאָלץ די רעליגיעזע מאָטיוון ווי א „שויתי", לוחות א.אַ.וו. ס׳האָט זיך דעם איינדרוק ווי די דאָזיגע טויטע אָביעקטען גיבען די געסט גאָר-רעדעוודיג אָנצוהערען, אַז זיי זענען עס דאָ די „גלאַוונע" מחותנים און טאַקי די חשובסטע מיוחסים אויף דער שמחה. עולם בעטראַכט גאָר ערנסט. פערהאַן אויך קריטיקער, וואָס אַנאַליזירען מבינ׳ש די געמעלעכצער. איינצייטיג ווערען אייניגע שילערינס עקזאַמינירט בנוגע רעליגיעזען און יודישען וויסען. זייערע זיכערע און קלאָרע ענטפערס ברענגען דעם עולם אין ענטציקונג. די שמחה איז בשלימות. מען דריקט אויס דאַנקבאַרקייט די פעראַנשטאַלטער און די פערזאָנען פון דירעקטאָר און לייטערין, וועלכע האָבען אָנגעוואָנדען פיל אָנשטרענגונג, געדולד און צייט ביז דער פערווירקליכונג פון דער דאָזיגער אויסשטעלונג. די געסט צוגעהען זיך אין אַ פרייידיגער און פריינדליכער שטימונג אַלע לאָזען איבער די אויפריכטיגסטע וואונשען: ג ע ב ע נ ט ש ט א ו ן ה צ ל ח ה פ ו ל ז אָ ל ע ן ז יי ן ד י ה ע נ ד וו אָ ס ווי ר ק ע ן - מ י ט ב יי ד ע ר ע נ ט וו י ק ל ו נ ג א ו ן פ ע ר ש ע נ ע ר ו נ ג פ ו ן א ו נ ז ע ר ע ל י ב ע נ ח ת - ב ר ע נ ג ע נ ד י ג ע ב י ת - י ע ק ב - ש ו ל ע ן!

א. ל.

אָנמערקונג פון רעדאַקציע: נאָכ׳ן אָנשרייבען די דאָזיגע נאָטיצען איז אויך געעפענט געוואָרען די אויסשטעלונג פון דער ב״י שולע אויף צעגיעלניאנא — די איינדריקען זענען געשריבען פון דער אויסשטעלונג אויף פּיראמאָוויטשאַ — אויך אויף דער אויסשטעלונג אין דער שול איף צעגעלניאנא איז אראָפּ מיט׳ן זעלבען ערפאָלג. רעדעס האָבען געהאַלטען די לייטערין פרל. עפּשטיין דיר. קאמיעניעץ און רעד. פרידענזאָן. בעזונדער פערדינסטפול פאַר דער אויסשטעלונג אויף צעגיעלניאַנא, איז די לעהרערין פרל. בוזין.

די תפלה פון מיין שוועסטער

(ענדע פון זייט 11)

זיי מיט איהם, האַר,
מאַך איהם לייכטער דעם יאָך פון אַליין-זיין!
אַליין איז ער אויף דיין וועלט,
אַ פרייליכער צווישען מענשען,
אָבער דו ווייסט:
דער זינדיגער אַליין,
זיין ריכטער אַליין,
זיין שטראָפער אַליין,
אָבער דו זעהסט ווי הארב עס איז די שטראָף...
אָבער דו זעהסט זיין שווערע פּיין,
דעם דאָרן און זיין צושפּאָלטען הארץ,
וואָס שטעכט ביים צונויפוואקסען-זיך פון די שטיקער
און לאָזט נישט פאַרהיילען זיך די וואונד,
וואָס טריפט מיט האַרציג בלוט —
אָבער דו נאָר ווייסט ווי טיף עס איז די וואונד!
— — — — — — — — — — — — —

איך, זיין שוועסטער,
וואָס האָב געהערט זיין תפלה-ביחידות-געוויין
און דאָס האַקען פון זיינע שלעפען,
איך, דיין דינסט,
בעט דיך אין זכות פון די הייליגע אָבות,
אברהם, יצחק, יעקב,
און אין זכות פון די הייליגע אמהות,
שרה, רבקה, רחל, לאה,
דערבאַרעם דו דעם ברודער מיינעם,
רבונו של עולם!

אַ שעהנע חגיגה (ענדע פון זייט 6)

שעפען נחת, דער אַפּעטיט צום עסען איז ביי אונז נישט זעהר שטארק, די ווערטער וואָס הילכען אָפּ אין אונזערע אויערן פערשלאָגען דעם אפּעטיט פון גשמיות׳דיגען עסען... אָט ווערט געלייענט די כ ר אָ נ י ק פון דער זאוויערטשער „בנות". זייער ענטשטעהונג, ענטוויקלונג און טעטיגקייט און מיר פיהלען מיט זייערע איבערלעבענישען. סידוכט זיך ווי מיר זעהן קלעטערן אויף אַ לייטער, וועלכע שטעהט איבער א אָפּגרונט און אונטערגעהאלטען האָט זי אָט די וואָס פאָרעט זיך דאָ ארום אונז; אָט איז זי בעציהרט מיט א ווייסער רויז א מתנה פון „איהרע קינדער", — רבקה האבערמאַן! א „זשיווע דזשענניק" פון דער בנות-נעשיכטע אין זאַוויערטשע!

און אָט ציהט זיך דאָס פּראָגראַם ווייטער, בעגריסונגען, רעפעראַטען, כאָר-געזאַנג און סימבאָלישע טענץ. אינטעליגענט יונגוואַרג, אַרבייטס-פעהיגע, לעבענס-לוסטיגע און איבער-אלעם, העפליכקייט אמת-יודישע העפליפקייט.

עס ווערט שפּעט, איינס ביינאַכט, מיר געזעגענען זיך, פריידיגע געזאַנגען בעגלייטען אונז, די גוטינקע „רבקה" און איהרע צוויי שוועסטער, וועלכע זענען כמעט אין גאַנצען עהנליך צו איהר, געהן מיט אונז מיט און ווען מיר שטייגען שוין אַראָפּ פון די טרעפּען, איז נאָך אַלץ פול מיין גדאַנק מיט די ווערטער וואָס עס האָט אויסגעדריקט אַ דאנק א בנות-שוועסטער זייער פיהרערין: אחותנו את היי לאלפי רבבה ויירש- זרעך את שער שנאיו...

בת-עמי

דער וועג פון די פרומע

(מְסִלַּת יְשָׁרִים)

פון רבי משה חיים לוצאטי זצ"ל

פריי יודיש דורך
א. ז. פרידמאַן

פאַרוואָרט פון פערפאַסער

דאָס דאָזיגע ווערק האָב איך נישט פערפאַסט, כּדי דער־מיט צו לערנען מענשען דאָס, וואָס זיי ווייסען נישט — נאָר זיי צו דערמאַנען דאָס, וואָס ס'איז שוין פון לאַנג בעוואוּסט און גענוג בעקאַנט. דען דאָס וואָס איך האָב צו זאָגען איז אַמיינסטען אַזעלכעס, וואָס כּמעט אַלע ווייסען דערפון און עס ווערט פון קיינעם נישט בעצווייפעלט. נאָר טאַקי צוליב דעם. וואָס די דאָזיגע זאַכען זענען אַזוי בעקאַנט און וויל זייער אמת'דיגקייט איז אַזוי קלאָר פאַר אַלע, — דעריבער טאַקי, ווערען זיי אַזוי אָפט און אַזוי לייכט פערגעסען און פערזעהען.

דאָס דאָזיגע ספר וועט אַלזאָ נישט ברענגען קיינעם קיין נוצען ווען ער וועט עס נאָר איינמאָל אַדורכלעזען, דען עס קען גאָר זיין, אַז דער לעזער וועט זיך דערפון נישט דערוויסען אַזעלכע נייעסען, וואָס ער האָט פריהער נישט געוואוּסט. נאָר דאָס לעזען גאַנץ אָפט און שטענדיג אין דאָזיגען ספר, וועט דעם מענש פיל נוצען ברענגען, ווייל ס'וועט איהם דערמאָנען די זאַכען, וואָס זענען אַזוי לייכט צום פערגעסען און איהם אויפמערקזאַם מאַכען אויף די פליכטען זיינע, וועלכע ער פערנאַכלעסיגט.

ווען מען זעהט זיך אַרום אין דער וועלט, בעמערקט מען, אַז דער גרעסטער טייל מענשען מיט טיפע מחות און שאַרפען שכל פערנעמען זיך נאָר מיט'ן אויסבויען די העכערע וויסענשאַפטען און מיט'ן פערטיפען זיך אין פערשידענע פּראָבלעמען, יעדער לויט זיינע גייסטיגע נייגונגען און נאַטירליכען חשק. איניגע פערנעמען זיך מיט נאַטורוויסענשאַפט און נאַטור־פאָרשונג, טייל — מיט אַסטראָנאָמיע און מאַטעמאַטישע חשבונות, אַנדערע גאָר מיט פיזישער אַרבייט און אַ טייל פערנעמען זיך שוין מיט הייליגע ענינים ווי לערנען תורה — הלכה און תלמודישען שאַרפזין, אגדה און דרוש, אָדער גאָר דינים — אָבער וועניג, גאָר וועניג זענען פערהאַן אַזעלכע מענשען וואָס די ענינים פון פרומקייט און עבודת הבורא, זאָלען זיין זייער הויפּט שטודיום און פעסטע לעהרע און וואָס זאָלען זיך פערטיפען איבערן וועזען פון אַ זעלכע שטייגער בעגריפען ווי יראת־השם, (עהרפורכט פאַר ג—ט) אהבת השם, (ליבע צו ג—ט) דביקות, (דאָס בעהעפטען זיך צו ג—ט) און אַנדערע טיילען פון פרומקייט. און דאָס איז נישט דערפאַר, ווייל די דאָזיגע ענינים און בעגריפען זענען פאַר זיי נישט גענוג וויכטיג — פערקעהרט, ווען דו וועסט נאָר וועמען פרעגען, וועט ער דיר ענטפערן אַז דאָס איז דער גרעסטער עיקר און אַז מען קען נישט זיין קיין ריכטיגער קלאָרער מענש ווען מען ווייסט נישט קלאָר און טיף די דאָזיגע בעגריפען. נאָר ווייל די זאַכען זענען שוין זעהר גענוג בעקאַנט און זעלבסטפערשטענדליך, דעריבער האַלט מען נישט פאַר נייטיג זיי טיפער צו שטודירען, און מיט זיי זיך לענגער אָפּצוגעבען. עס קומט אַלזאָ אויס אַז די בעשעפטיגונג מיט די דאָזיגע זאַכען און דאָס לעזען אַזעלכע שטייגער ספרים בלייבט איבער נאָר פאַר מענשען, וואָס זענען ווייניגער בעגאַבט און אַ ביסעל בעשרענקט. אָז זיי זיצען עס געבויגען איבער די דאָזיגע ספרים און דאָס ברענגט דערצו אַז ווען איינער בעמיהט זיך פרום צו זיין, זאָל מען איהם חושד זיין אין קליינקעפּדיגקייט און אין נישט בעגאַבטקייט...

די פאָלגען פון דעם דאָזיגען אַנגענומענעם מנהג זענען זעהר שעדליכע, סיי פאַר די קלוגע און סיי פאַר די געהעהנליכע מענשען. עס ברענגט דאַצו, אַז דאָס אמת'ע פרומקייט הערט איינגאַנצען אויף ביי ביידע און ווערט אַ זעלטענהייט. ביי די קלוגע פעהלט עס — ווייל זיי פערטיפען זיך דערין ווייניג און ביי די נישט קלוגע — ווייל זיי בעגרייפען עס ווייניג. עס האַלט שוין דאַביי, דאָס אַ גרויסער טייל מענשען מיינען אַז דאָס פרומקייט איז אָפּהענגיג פון אַ סאַך תהלים זאָגען, לאַנגע ודויים, זיך מאַכען עקסטרע תעניתים, וואַלגערן זיך אין שניי און טובל זיין אין געפרוירענע מקואות — אַלץ אַזעלכע זאַכען וואָס זענען ווייט פון שכל און בערוהיגען נישט דאָס געוויסען. און דאָס ריינע בעליבטע פרומקייט איז מרחק־ווייט פון זייערע פאָרשטעלונגען. די זאַך איז גאַנץ איינפאַך: דאָס וואָס דער מענש טראַכט נישט דערפון, ליגט נישט קיין אַכט דערויף, און ווען אפילו די גרונד ידיעות זענען ביי יעדען נאָרמאַלען מענש פערהאַן, אָבער ווען מען בעשעפטיגט זיך נישט דערמיט, בעמערקט מען נישט פיל מאָל די איינצעלנע זאַכען, מען דערקענט זיי נישט, און מען פיהלט זיי נישט אפילו ווען מען געהט זיי פאַרביי.

מען דאַרף דאָך פערשטעהן אַז דאָס פרומקייט, די מורא פאַר ג—ט, די ליבע צו ג—ט און די ריינקייט פון הארץ — דאָס אַלעס זענען נישט קיין נאַטירליכע זאַכען ביים מענשען ווי למשל: שלאָפען און אויפוואַכען, הונגער און זאַטקייט און עהנליכע בעוועגונגען, וואָס זענען איינגעבוירען אין דער מענשליכער נאַטור, און מען דאַרף נישט אָנקומען צו זיי דורך פערשידענע מיטלען — נאָר דאָס זענען אַזעלכע זאַכען, וואָס מען מוז אָהן שום ספק אָנווענדען פערשידענע מיטלען און תחבולות כּדי זיי צו דערגרייכען בשלימות. דען גענוג שטערונגען זענען פערהאַן וואָס דערווייטערן זיי פון מענשען, פונקט ווי עס פעהלען אויך נישט קיין מיטלען די דאָזיגע שטערונגען צו בעזייטיגען. איז דען נישט קיין שום ספק, אַז מען דאַרף פערווענדען אַ געוויסע צייט כּדי אַריינצוטראַכטען און צו דערגעהן ווי אַזוי צו פערפאָלקאָמען זיך אין די דאָזיגע ענינים? וואָרום, פון וואַנען זאָל דאָס וויסען קומען און זיך איינבירגערן אין מענשליכען האַרץ, אויב מען וועט נישט לייגען קיין מיה און צייט דערויף?

און אויב עס קען ביי יעדען געבילדעטען און קלוגען מענש קיין שום צווייפעל נישט זיין, אַז די רעליגיעזע טעטיגקייט דאַרף זיין ריין, לויטער און גאַנץ און אָהן דעם ווערט זי נישט אָנגענומען, פאַר ג—ט וואָס דערפאָרשט אַלע הערצער און פערשטעהט אַלע געדאַנקען־בילדונגען, אדרבה זי איז נאָך מיאוס און עקעלדיג — אויב אַזוי, וואָס זשע וועלען מיר ענטפערן אינ'ם טאָג פון משפּט ווען מען וועט פאָדערן אַ חשבון פאַר אונזערע מעשים, אויף דעם וואָס מיר האָבען פערנאַכלעסיגט אַזאַ הויפּטזאַך וואָס ליגט אויף אונז אַלס אַ שטאַרקער פליכט, און עיקר וואָס ג—ט פאָדערט אַז מיר זאָלען איהם אָפּהיטען?

היתּכן, אַז אונזער שכל זאָל זיך מאַטערן אין פאָרשונגען וואָס קיינער פאָדערט נישט פון אונז, אין פּלפּולדיגע דיסקוסיעס וואָס ברענגען נישט קיין שום נוצען, און אַזעלכע דינים וואָס געהען אונז גאָר נישט אָהן, און דאָס וואָס מיר זענען אין דער ערשטער רייהע מחויב צו אונזער בעשעפער, דאָס זאָלען מיר איבערלאָזען דער געוואוינהייט אַזוי, אַז עס זאָל ווערען אַ איינגעלערנט מענשליך טהוען (מצות אנשים מלמדה)? ווי אַזוי קענען מיר דען געראַטעוועט ווערען פון די ערדישע נאַרישקייטען, וועלכע מאַכען אונז פערגעסען די יראת ה', ווי אַזוי קענען מיר דערגרייכען די אמת'ע יראה מיט אַלע איהרע אָפּצווייגונגען, ווען מיר וועלען זי נישט שטענדיג אין זינען האָבען, אין איהר זיך פערטראַכטען און פערטיפען? און די ליבע צו ג—ט — מעגען מיר זיין צודורכגעדרונגען מיט דעם פליכטס־געפיהל אַז מיר דאַרפען ג—ט ליב צו האָבען — וועט זי דען נישט פון אונז פערשווינדען ווערען, אויב מיר וועלען נישט אָנווענדען אַלע כּחות מיט אַלע געהעריגע מיטלען איהר איינצוואָרצלען אין אונזערע הערצער?

און פון וואַנען וועט זיך דערנעמען די דביקות און התלהבות פאַר ג—ט און זיין תורה אין אונזערע נשמות, אויב מיר וועלען נישט ווענדען אונזערע בליקען צו פערטראַכטען זיך אין דער גרויסקייט און דערהויבענקייט פון ג—ט, דאָס וואָס דערוועקט ביי אונז אָט די דביקות? ווי אַזוי זאָלען אונזערע געדאַנקען זיין ריין אויב מיר וועלען זיך נישט בעמיהען זיי צו רייניגען פון די אַלע פעהלערן, מיט וועלכע די זינליכע נאַטור בעלאַסטעט זיי? ווער זאָל אויסבילדען און אויסבעסערן אַלע אונזערע כאַראַקטער־אייגענשאַפטען (מדות) — וואָס דאַרפען גרונדליכע אויסבעסערונג און אויסבילדונג — ווען מיר וועלען נישט אַליין דערויף אַכט לעגען און נישט אַליין בעציהען זיך דאַצו מיט דער גרעסטער ערנסט?

וואָלטען מיר אָבער מיט אַן אויפריכטיגען שטרעבען זיך אין דער זאַך פערטראַכט, דאַן וואָלטען מיר עס זיכער גרינדליך דערגאַנגען, און דאַמיט זיך אַליין נוצען און גוטעס געברענגט, און לערנענדיג עס מיט אַנדערע אויך זיי פיל נוצען און גוטעס פערשאַפט. אַזוי זאָגט אויך שלמה 1): „נאָר ווען דו וועסט איהר זוכען ווי זילבער, און איהר נאָכגראָבען ווי פערבאָרגענע שאַצען, דאַן וועסטו פערשטעהן ג—ט'ס־פורכט", זאָגט נישט: דאַן וועסטו פערשטעהן פילאָזאָפיע, מאַטעמאַטיק, מעדיצין, דאַן וועסטו פערשטעהן דינים אָדער הלכה'שע כּאָרעריכטען נאָר: דאַן וועסטו פערשטעהן די יראת ה', דו זעהסט אַלזאָ אַז כּדי צו פערשטעהן די ג—ט'ס־פורכט מוז מען זי זוכען ווי זילבער און נאָכגראָבען ווי פערבאָרגענע אוצרות. אַזוי איז עס אונז איבערגעגעבען פון אונזערע עלטערן און דאָס איז קלאָר פאַר יעדען פערשטענדיגען מענש. היינט זשע, ווי אַזוי געפינען מיר געניגענד צייט אויף יעדער אַנדערער לעהרע און טראַכט צו טהון אין דער דאָזיגער לעהרע האָבען מיר קיין צייט נישט? און אויב מיר פערברויכען שוין אונזער צייט פאַר אַנדערע געשעפטען און לעהרעס, דאַן זאָלען מיר ווייניגסטענס פעסטזעצען איינצעלנע שעה'ן פאַר'ן דאָזיגען וויכטיגען למוד.

אין די כתבי הקודש הייסט עס: „די מורא פאַר ג—ט דאָס איז אַ חכמה" 2) און לויט די בעמערקונג פון אונזערע חז"ל איז עס די איינציגע חכמה. ס'איז זעלבסטפערשטענדליך אַז אַ וויסענשאַפט קען נאָר אָנגערופען ווערען אַזאַ געביט, אין וועלכען ס'איז פערהאַן אַריינצוטראַכטען און צו לערנען און באמת דאַרף מען זעהר פיל אַריינצוטראַכטען אין די דאָזיגע ענינים אויב מען וויל זיי דערגעהן, גרינדליך אויב מען וויל קענען לערנען אַלס וואָס צו זיי געהערט, און זיך נישט בעגנוגענען מיט אויבערפלעכליכקייט און מיט פאַלשע פאָרשטעלונגען. ווער שמועסט נאָך אויב מען וויל זיי פולשטענדיג בעגרייפען און זיך ערווערבען. ווער עס פערטיפט זיך דערין, דער וועט פערשטעהן אַז דאָס פרומקייט בעשטעהט נישט פון די זייטיגע זאַכען, ווי עס מיינען די וואָס מאַכען זיך נאַאיוו־פרום נור אין דער אמת'ער נשמה'דינער פאָלקאָמענהייט און אין פיל וויסען.

דאָס גלייכען לערנט אונז משה רבינו וועלכער זאָגט 3) „און יעצט, ישראל וואָס פערלאַנגט דען ג—ט, דיין ג—ט פון דיר? נור אַז דו זאָלסט מורא האָבען פאַר ג—ט דיין ג—ט, זאָלסט געהן אין אַלע זיינע וועגען, און איהם ליב האָבען, אַז דו זאָלסט איהם דינען מיט דיין גאַנץ האַרץ און גאַנצער נשמה און דו זאָלסט היטען די געבאָטען און געזעצען וואָס איך גיב דיר היינט כּדי עס זאָל דיר גוט זיין".

אָט דאָ זענען אויסגערעכענט אַלע איינצעלנע מאָמענטען פון דער פאָלקאָמענער רעליגיעזער טעטיגקייט וואָס איז בעוויליגט צו ג—ט: האָב מורא פאַר ג—ט, געה אין זיינע וועגען, ליב איהם, גיב איהם דיין גאַנץ האַרץ און היט זיינע געבאָטען.

האָב מורא פאַר ג—ט. דאָס הייסט: האָב פאַר איהם עהרפורכט! (יראת הרוממות) פונקט ווי מען האָט מורא פאַר אַ גרויסען און ערהאַבענעם קעניג, ביי יעדע דיינע בעוועגונג זאָלסטו האָבען זיין גרויסקייט פאַר די אויגען און בערעכענען צו עס פאַסט פאַר איהם. פאַר אַלעם אָבער, בעת דו בעטעסט פאַר איהם אָדער בעשעפטיגסט זיך מיט זיין תורה.

געה אין זיינע וועגען — דאָס הייסט: בילד אויס דיינע כאַראַקטער־אייגענשאַפטען (מדות) און פערפאָלקאָם זיי! דאָס מיינען אונזערע חז"ל ווען זיי זאָגען: פונקט ווי ער איז גנעדיג און דערבאַרמדיג אַזוי זיי דו אויך גנעדיג און דערבאַרמדיג 4) וואָס דו ביזט און וואָס דו טהוסט, זאָל זיין יושר'דיג און זיטליך גוט. דען דער ריכטיגער וועג וואָס דער מענש דאַרף זיך אויסוועהלען איז לויט אונזערע חז"ל דער „וואָס איז שעהן פאַר'ן טהוער זעלבסט און עס בעשיינט איהם פאַר די מיטמענשען" 5) אָט דער וועג פיהרט צו דער פולשטענדיגער אמת'ער גוטסקייט, וואָס ברענגט צו דער פערשטאַרקונג פון דער תורה און צום וואוּיל פון דער געזעלשאַפט.

האָב ליב ג—ט — הייסט: וואָרצעל איין טיף אין דיין אינערליכקייט אַ ליבע צו ג—ט אַזוי אַז עס זאָל דיך אין דיר

1) משלי ב—ה.

2) איוב כח—כח 3) דברים י—יב.
4) שבת קלג עמוד ב. 5) פרקי אבות ב—א.

דערוועקען אַ נאַטירליכע שטרעבונג איהם צוליב צו טהון. פּונקט ווי דיין הארץ איז פול מיט פרייד ווען דו קענסט עפּעס דיינע עלטערן צופרידענהייט פערשאפען, און דו ביזט פול מיט צער ווען דו קענסט עס נישט טהון, אַזוי זאָל דיין הארץ זיין אייפעריג און שטרעבען צו פערשאַפען אַ נחת־רוח פאַר ג—ט און פרעהען זיך ווען עס האָט דיר זיך איינגעגעבען דאָס צו טהון.

גיב ג—ט דיין גאַנץ האַרץ, ד. ה. דו זאָלסט איהם דינען מיט ריינער כונה, בלויז א י ה ם צו דינען פריי פון יעדען נעבען געדאנק. דיין האַרץ זאָל זיין אינגאַנצען איהם איבער־געגעבען נישט צוויפלענדיג אמאָל אַזוי און אמאָל אַנדערש, טהו נישט אויס געוואוינהייט ווי איינגעלערנט, נור מיט הארץ.

היט זיינע געבאָטען: לויט די איינפאַכע בעדייטונג פון די ווערטער.

היט אָפּ אַ ל ע זיינע געבאָטען, ביז צום איינצעלנעם ביז צום קלענסטען.

דאָס זענען די אַלגעמיינע כללים. זיי בעדאַרפען אָבער אַ גרינדליכע ערקלערונג.

און אָט האָב איך געפונען ביי די חז״ל אַ מאמר אין וועלכען זיי האָבען צוזאַמענגענומען די אלע דערמאָהנטע מאָמענטען לויט אַ אַנדערן סדר, וואָס איז מעהר שוין אין איינצעלהייטען פונאַנדערגעטיילט און איז אין אזא רייהע צוזאמענגעשטעלט לויט וועלכער מען שטייגט אויף פון איינעם צום צווייטען. דאָס איז די זעהר אָפט ציטירטע ברייתא פון רבי פינחס בן יאיר6): די תורה פיהרט צו פאָרזיכטיגקייט (זהירות) די פאָרזיכטיגקייט פיהרט צו אייפריגקייט (זריזות) אייפריגקייט פיהרט צו לויטערקייט (נקיות) לויטערקייט צו צוריקהאלטונג (פרישות) צוריקהאַלטונג צו ריינקייט (טהרה) די ריינהייט צו פרומקייט, (חסידות) די פרומקייט צו בעשיידענהייט (ענוה) בעשיידענהייט צו פורכט פאר דער זינד, (יראת חטא) און די מורא פאר דער זינד פיהרט ענדליך צו דער הייליגקייט (קדושה).

דעם דאָזיגען מאמר וויל איך נעמען אַלס יסוד צו מיין דאָזיגען ווערק, פאר מיר אליין אלס לערנונג און פאר אַנדערע אַלס דערמאָנונג, די בעדינגונגען פון דער פאָלקאָמענער בודה לויט דער דערמאָנטער שטייגענדער ליניע. איך וועל ביי יעדען מאָמענט ערקלערען אלע איינצעלהייטען און טיילען ווי אזוי מען קען איהם ערווערבען; וואָס זענען די שטערונגען וואָס שטעלען זיך אין וועג און ווי אזוי די דאָזיגע שטערונגען. צו בעזייטיגען, אינ׳ם דאָזיגען ווערק, וועל איך יעדען וועמען עס וועט געפעלען, לעזען און לערנען. מיר וועלען אזוי אַרום ל ע ר נ ע ן ווי מען זאָל מורא האָבען פאַר ג—ט, אז מיר זאָלען נישט פערגעסען אינזערע פליכטען פאַר איהם. און ווען אונזער ערדישער טייל וועט עס טיילמאָל דערוויטערן פון אונזערע הערצער, וועט אונז דאָס דאָזיגע לעזען און לערנען דערמאָנען און אויפוועקען, ביז מיר וועלען אונזער פליכט דערקענען. און ג—ט זאָל זיין אונזער שטיצע, ער זאָל אונז אָפּהיטען פון אַ מכשול. און עס זאָל ביי אונז ערפילט ווערען די בקשה פון ג—ט געליבטען דיכטער: „וויז מיר אָהן ג—ט דיינע וועגען אַז איך זאָל געהן אין דעם ריכטינען וועג אייניג מיין הארץ צו פורכטען פאר דיין נאָמען״ 7).

6) עבודה זרה כף עמוד ב. 7) תהלים פו—יא.

(סוף פון דער הקדמה — די ערשטע קאַפּיטלען פון די ווייטערע נומערן)

פון חודש צו חודש

גרויסער ערפאָלג פונ׳ם פיהרערין־קורס אין ראַבקאַ.

אָנהויב היינטיגען חודש האָט זיך אָנגעהויבען דער פיהרערין־קורס אין ראבקא. לויט די ביז יעצט דערהאַלטענע ידיעות נעמען אנטייל אַ גרויסע צאָהל בנות־פיהרערינס פון פערשידענע שטעט און שטעטלעך. דאָס פּראָגראַם פון קורס, וועלכער וועט דויערען 2 חדשים נעמט אַרום אַ רייהע געביטען פון אַרבעט אין דער קורס ווערט געלייטעט דורך: פרוי שענירער. פרוי יאַקובזאָן (האַמבורג) פרל. דר. יהודית ראָזענבוים (פראנקפורט) פרל. חוה לאַנדסבערג (ברעסלוי) פרל. לאצע שטשעריינסקא.

גלייכצייטיג האָט זיך אויך אָנגעהויבען און ראַבקאַ דער ערשטער פארט־בילדונגס־קורס פון די אמטירענדע לעהרערינס. דער צווייטער קורס הויבט זיך אָן דעם קומענדיגען חודש. דעם 29־טען ליפּיעץ פאָהרט אָפּ קיין ראבקאַ אונזער רעד. ה׳ פרידענ־זאָן, וועלכער וועט אין קומענדיגען נומער בית יעקב זשורנאַל אויספיהרלעך בעשרייבען דעם פערלויף פון דער אַרבייט אין ראבקא. דער לייטער פון דער אלוועלטלעכער קרן־התורה צענט־ראַלע ה׳ דר. דייטשלענדער און דער לייטער פון דער קה״ת צענטראַלע אין פוילען ה׳ א. ז. פרידמאַן קומען אָן די טעג קיין ראַבקא ווי אויך ה׳ וואָלף יאקובזאָן א. אנד. עס וועלען אָבגע־האַלטען ווערען דאָרט אַ רייה זיצונגען געווידמעט פערשידענע אָרגאַניזאַטאַרישע פעדאגאגישע פראַגען אין דער ב״י בעוועגונג.

זומער־קאָלאָניעס פון די בית־יעקב־שולען.

אַ דאַנק דעם פערבאַנד „יהודית״ אין ווארשא איז געשאַ־פען געוואָרען א זומער־קאָלאָניע אין "מראזי״ (ביי קאלושין) מיט דער קאָלאָניע פיהרט אָן לעהרערין פרל. ראזא (ווארשא) אויך די לאָדזשער בית־יעקב־שולען האָבען געשאַפען אַ זומער־קאָלאַניע אין ראַבקאַ.

בעזוך פון הרה״ג ר׳ שמואל דוד לאסקי שליט״א (סאמפאָלנער רב) אוף אונזער רעדאַקציע.

דעם פאָריגען חודש האָט אונזער רעדאקציע בעעהרט מיט אַ בעזוך אונזער חשובער מיטאַרבייטער דער בעקאַנטער אָרטאָדק־סישער סופר און דענקער הרה״ג ר׳ שמואל דוד לאסק, שליט״א (סאמפּאָלנער רב). הרב לאסקי האָט אין א לענגער געשפּרעך מיט אונזער רעדאַקציע־ייטונג בעריהרט פערשידענע אַקטועלע הנוך הבנות־פּראַגען און דערונטער אויך פערשידענע ליטעראַטור־פּראָבלעמען, וואָס זענען נוגע בית־יעקב און בנות אגודת־ישראל. אינ׳ם געשפרעך האָט זיך אויך בעטייליגט דער גענעראַל־סעקראַטאָר פון דער הנהלה הראשית פון „צעירי אגודת ישראל״ אין פוילען רעד. פון „אָרטאָדאָקסישע יוגענד־בלעטער״ ה׳ א. מ. קראָנגראָד. ביים נעמען אָבשיד פון אונזערע רעד. מיטגלידער, האָט הרב לאַסקי אין הארציגע ווערטער אויסגעדריקט זיין דאנקבארקייט אונזער זשורנאַל פאַר זיינע גרויסע לייסטונגען און דער חשובער גאַסט האָט אויך מבטיח געווען, אויף להבא ווייטער צו שענקען זיין מיטאַרבייט אונזער זשורנאַל. רעד. פרידענזאָן האָט דעם חשובען גאסט אָפּגעגעבען אַ גרוס פון דעם גרויסען ערפאָלג וואָס די מאמרים פון הרב לאַסקי האָבען ביים לעזער־קרייז פון ב״י זשורנאַל און איהם אין נאָמען פון אַלע לעזער אָפּגעגעבען א האַרציגען יישר כח.

קאָרעספּאָנדענציעס

פ ל אָ צ ק: באַלד נאָכ׳ן אהיימקומען פון אונזער חשוב׳ע דעלעגאַטין צו דער קאָנפערענץ פרל. מלכה קוטנער איז צונויפ־גערופען געוואָרען אַ גרינדונגס־פערזאמלונג פון „בנות״ אין אונ־זער שטאָט. אויף דער גרינדונגס־פערזאמלונג איז פרל. קוטנער ארויסגעטרעטען מיט אַ אינהאַלטסרייכען רעפעראַט וועגען די צילען און אויפגאַבען פון „בנות־אגודת־ישראל״. און באַלד האָ־בען זיך פערשריבען אַ גרעסערע צאָהל מיטגלידערינס. די פער־וואַלטונג בעשטעהט פון: מלכה קוטנער—פאָרזיצערין, חנה מיאָטלא, חי׳ מיאָטלא, רבקה איינפעלד, גאָלדא גראבאָווסקא, שרה גראַ־באָווסקא, ־שרה זימאַן, שרה האַלצמאַן, צבי סויבענפליגעל און סייגא גרויער.

זונטאָג פ׳ נשא האָט אויף דער איינלאַדונג פון היגען ב״י קאָמיטעט בעזוכט אונזער שטאָט רעד. א. ג. פרידענזאָן, וועלכער איז אין האַנדווערקער־זאַל ארויסגעטרעטען מיט אַ לענגערן רע־פעראַט איבער די אויפגאבען פון דער ב״י שול ווי אויך וועגען די אידעאַלען פון „בנות־אגו״י, דער רעפעראַט איז אראָפּ מיט ערפאָלג. אַ פּ ל אָ צ ק ע ר י ן.

ז ד. וו אָ ל ע: דעם צווייטען טאָג שבועות האָבען מיר איינגעאָרדענט אַ אימפאָזאַנטע חגיגה אין דער אַנוועזענהייט פון אַ גרויסע צאָהל יוגענד־חברות. אונזער פיהרערין פרל. יאַקובאָוויטש האָט אין אַ שענער רעדע ערקלערט די בעדייטונג פון שבועות און מתן־תורה. אויך האָט געהאַלטען אַ אינהאַלטסרייכען רעפעראַט מענינא דיומא אונזער פאָרזיצערין פרל. וואָלפאָוויטש, ה. סעק־רעטאַרין פרל. סטריקאָווסקא און ה. פאָרזיצערין פרל. נוסבוים האָבען פאָרגעלייענט אייניגע אינטערעסאַנטע ערצעהלונגען און דעקלאַמירט פערשידענע לידער. די פייערונג האָט זיך פערצויגען ביז שפּעט אין אָוונד, וואו מיר האָבען געמיטליך פערבראַכט ביי אַ רייך־סערווירטען טיש. בכלל ענטוויקעלט זיך אונזער אָר־גאַניזאַציע זעהר גוט, אַ דאַנק די אַרבייט פון די דערמאָנטע פערזאָנען און גאַנץ בעזונדער פערדינט אַ יישר כח פרל. יאַקו־באָוויטש לטובת דער ענטוויקלונג פון אונזער אָרגאַניזאַציע.

ק אָ ב ר י ן: זונטאָג פ׳ שלח האָט די היגע ב״י שול געפייערט אַ סיום־חגיגה לכבוד׳ן שלוס פונ׳ם שול־יאָהר. די פיי־ערונג האָט זיך אָנגעהויבען 1 נאָכמיטאָג אין דער אַנוועזענהייט פון פיל עלטערן און חשובי העיר. בראש דעם היגען מורה־הוראה הרב ר׳ נח שליט״א הייגבערג און קהלה־פּרעזעס ראַטמאַן ר׳ נחמן, דוד בירמאַן. אין נאָמען פון פעדאַגאָגישען ראַט האָט געעפענט די פייערונג ה׳ משה פינציק און דאַן האָבען זיך ביים עקזאַמען בעזונדערס אויסגעצייכענט פאָלגענדע תלמידות: בערענזאָן, בראָדאַטש, הייגבאַרטען, סבא און פליישער. צום שלוס האָט געהאַלטען אַ גייסטרייכען רעפעראַט ה׳ צבי הירשהאָרן פון קראָקא וועמענס אויספיהרונגען דער גרויסער עולם האָט אויפגענומען מיט שטורמישע אַפּלאַדיסמענטען.

ש—ן.

ק ו ט נ אָ: אונזער בנות־אָרגאַניזאַציע ענטוויקעלט זיך זעהר שעהן. טראָצדעם, וואָס קוטנא געהער צו די „פאָרטגע־שריטענסטע״ שטעט איז אונז דאָך געלונגען אונזער „בנות״ אָוועקצושטעלען אויף דער געהעריגער הויך. הגם מיר צעהלען נאָר 20 מיטגלידערינס (פ״י). אונזער אַרבייט נעמט אַרום טאָג־טעגליך פערשידענע שעורים א. אַ. וו. און דער אונטעררכט ווערט געגעבען דורך דער ב״י לעהרערין פרל. יערוואַלעס. מיר האָבען אויך שוין געשאפען אַ קינדער־פערבאַנד „בתיה״ פון 50 קינדער אָהן ע״ה וועלכע זענען פונאַנדערגעטיילט אין 4 גרוי־פען און ווערען אָנגעפיהרט דורך אונזערע חברות: קרויט, פינקי־לער, מעטאל, פאגעל און ראַק. אויך אונזער פרעסע־קאָמיסיע אין וועלכע ס׳אַרבייט אויך מיט פרל. גראָדאָם אַרבייט זעהר טיכטיג און די צאָהל אבאָנענטען פאַר׳ן זשורנאַל האָבען זיך פערגרעסערט.

פאָרזיצערין: ח. קרויט
סעקרעט. ל. מעטאל

דער קומענדיגער נייער קורס פון בית־יעקב־סעמינאַר אין קראקא

אין צוזאמענהאנג מיט׳ן נייען צוויי־יעהריגען קורס אויף אויסצובילדען לעהרערינס פאר די בית־יעקב־שולען, וואָס הויבט זיך אָן אין קומענדיגען חשון תר״צ, טיילט מיט די לייטונג פון סעמינאַר, דאָס אלע קאנדידאַטינס, וועלכע ווילען ווערען אָנגענומען אין סעמינאַר מוזען זיך צופאַסען צו פאָלגענדע בע־דינגונגען.

א.

1) יעדע קאנדידאטין מוז צושטעלען אַ געבורט־מעטריקע אַז זי איז נישט יונגער פון 16 יאָהר.

2) א צייגניש פון האָבען געענדיגט מינדעסטענס א „פאָווי־שעכנע״ שולע פון 7 קלאַסען (אָדדזיאַלען).

3) א בעשייניגונג וועגען דער מאָראַלישער אויפפיהרונג פון דער אָרטיגער „אגודת ישראל״ אָדער ב״י שול.

4) אַ בעשייניגונג פון א דאָקטאָר וועגען פיזישער געזונטקייט.

ב.

וואָס יעדע קאנדידאטין מוז שוין פריהער קענען: 1) גרינדליך דאוונען, שרייבען און לייענען יודיש 2) אלע ברכות ג) גאַנץ ספר בראשית פערטייטשען ד) קריאת־שמע און ברכת המזון פערטייטשען 4) יודישע געשיכטע (שטערן־בוימבערג) אלע 3 טיילען.

ג.

עס מוזען מיטגענומען ווערען פאָלגענדע ספרים און ביכער: 1) חומשים מיט בית־יהודא 2) סדור „תפלת יעקב״. 3) עשרים וארבעה מיט רש״י. 4) אלע 3 חלקים יודישע געשיכטע פון בוימבערג און 4 טיילען געשיכטע פון דר. קאָטעק. 5) „די נייגצעהן בריף״ (הירש), שערי יצחק, קיצור שלחן ערוך (אין יודיש) עמודי הגולה.

ד.

עס מוז זיך יעדע מיטנעמען אויך פאָלגעדעס: בעטגע־וואנט מיט טאָפּעלט איבערצוג, האנדטיכער, וועש, שטרימפף, גרוי אָדער ברוין, קליידער (נישט קורצע און אָהן דעקאָלט) 2 קליידער־שירצען מיט ווייסע קראַגען.

אַ כ ט ו נ ג! אלע אָנמעלדונגען דארפען זאָפאָרט געשיקט ווערען און נישט שפעטער ווי ביז׳ן 15־טען אלול ה. י. אויף פאָלגענדע אדרעס: Kolonja Bajs Jakow Rabka na Łęga יעדע קאַנדידאַטין דאַרף איינגעהענדיג שרייבען איהר בקשה אָנגענומען צו ווערען אין סעמינאר און באַלד בייצעגען די דאָקומענטען וועלכע זענען פערנאָטירט אויבען אונטערן קאפּ. „א״.

דערוועקען א נאטירליכע שטרעבונג איהם צוליב צו טהון. פונקט ווי דיין הארץ איז פול מיט פרייד ווען דו קענסט עפּעס דיינע עלטערן צופרידענהייט פערשאפען, און דו ביזט פול מיט צער ווען דו קענסט עס נישט טהון, אזוי זאָל דיין הארץ זיין אייפעריג און שטרעבען צו פערשאפען א נחת-רוח פאר ג-ט און פרעהען זיך ווען עס האָט דיר זיך איינגעגעבען דאָס צו טהון.

גיב ג-ט דיין גאנץ הארץ, ד. ה. דו זאָלסט איהם דינען מיט ריינער כונה, בלויז איהם צו דינען פריי פון יעדען נעבען געדאנק; דיין הארץ זאָל זיין אינגאנצען איהם איבערגעגעבען נישט צווייפלענדיג אמאָל אזוי און אמאָל אנדערש, טהו נישט אויס געוואוינהייט ווי איינגעלערנט, נור מיט הארץ.

היט דיינע געבאָטען: לויט די איינפאכע בעדייטונג פון די ווערטער.

היט אָפּ אלע זיינע געבאָטען, ביז צום איינצעלנעם ביז צום קלענסטען.

דאָס זענען די אלגעמיינע כללים. זיי בעדארפען אָבער א גרינדליכע ערקלערונג.

און אָט האָב איך געפונען ביי די חז"ל א מאמר אין וועלכען זיי האָבען צוזאמענגענומען די אלע דערמאָהנטע מאָמענטען לויט א אנדערן סדר, וואָס איז מעהר שוין אין איינצעלהייטען פונאנדערגעטיילט און איז אין אזא רייהע צוזאמענגעשטעלט לויט וועלכער מען שטייגט אויף פון איינעם צום צווייטען. דאָס איז די זעהר אָפט ציטירטע ברייתא פון רבי פינחס בן יאיר[6]: די תורה פיהרט צו פאָרזיכטיגקייט (זהירות) די פאָרזיכטיגקייט פיהרט צו אייפריגקייט (זריזות) אייפריגקייט פיהרט צו לויטערקייט (נקיות) לויטערקייט צו צוריקהאלטונג (פרישות) צוריקהאלטונג צו ריינקייט (טהרה) די ריינהייט צו פרומקייט, (חסידות) די פרומקייט צו בעשיידענהייט (ענוה) בעשיידענהייט צו פורכט פאר דער זינד, (יראת חטא) און די מורא פאר דער זינד פיהרט ענדליך צו דער הייליגקייט (קדושה).

דעם דאָזיגען מאמר וויל איך נעמען אלס יסוד צו מיין דאָזיגען ווערק, פאר מיר אליין אלס לערנונג און פאר אנדערע אלס דערמאָנונג. די בעדינגונגען פון דער פאָלקאָמענער בודה לויט דער דערמאָנטער שטייגענדער ליניע. איך וועל ביי יעדען מאָמענט ערקלערען אלע איינצעלהייטען און טיילען ווי אזוי מען קען איהם ערווערבען: וואָס זענען די שטערונגען וואָס שטעלען זיך אין וועג און ווי אזוי די דאָזיגע שטערונגען צו בעזייטיגען. אינ'ם דאָזיגען ווערק, ווער איך און יעדען וועמען עס וועט געפעלען, לעזען און לערנען. מיר וועלען אזוי ארום לערנען ווי מען זאָל מורא האָבען פאר ג-ט אז מיר זאָלען נישט פערגעסען אונזערע פליכטען פאר איהם. און ווען אונזער ערדישער טייל וועט עס טיילמאָל דערווייטערן פון אונזערע הערצער, וועט אונז דאָס דאָזיגע לעזען און לערנען דערמאָנען און אויפוועקען, ביז מיר וועלען אונזער פליכט דערקענען. און ג-ט זאָל זיין אונזער שטיצע. ער זאָל אונז אָפּהיטען פון א מכשול. און עס זאָל ביי אונז ערפילט ווערען די בקשה פון ג-ט געליבטען דיכטער: „וויז מיר אָהן ג-ט דיינע וועגען אז איך זאָל געהן אין דעם ריכטיגען וועג איניג מיין הארץ צו פורכטען פאר דיין נאָמען"[7].

6) עבודה זרה כף עמוד ב. 7) תהלים פו-יא.

(סוף פון דער הקדמה — די ערשטע קאפּיטלען פון די ווייטערע נומערן)

פון חודש צו חודש

גרויסער ערפאָלג פונ'ם פיהרערין-קורס אין ראבקא.

אָנהויב היינטיגען חודש האָט זיך אָנגעהויבען דער פיהרערין-קורס אין ראבקא. לויט די ביז יעצט דערהאלטענע ידיעות נעמען אנטייל א גרויסע צאָהל בנות-פיהרערינס פון פערשידענע שטעט און שטעטלעך. דאָס פּראָגראם פון קורס, וועלכער וועט דויערען 2 חדשים נעמט ארום א רייהע געביטען פון ארבעט אין דער קורס ווערט געלייטעט דורך: פרוי שענירער. פרוי יאקובזאָן (האמבורג) פרל. דר. יהודית ראָזענבוים (פראנקפורט) פרל. חוה לאנדסבערג (ברעסלוי) פרל. לאצע שטשערינסקא.

גלייכצייטיג האָט זיך אויך אָנגעהויבען און ראבקא דער ערשטער פארט-בילדונגס-קורס פון די אמטירענדע לעהרערינס. דער צווייטער קורס הויבט זיך אָן דעם קומענדיגען חודש. דעם 29-טען ליפּיעץ פאָהרט אָפּ קיין ראבקא אונזער רעד. ה' פרידענזאָן, וועלכער וועט אין קומענדיגען נומער בית יעקב זשורנאל אויספיהרליך בעשרייבען דעם פערלויף פון דער ארבייט אין ראבקא. דער לייטער פון דער אלוועלטלעכער קרן-התורה צענטראלע ה' דר. דייטשלענדער און דער לייטער פון דער קה"ת צענטראלע אין פוילען ה' א. ז. פרידמאן קומען אָן די טעג קיין ראבקא ווי אויך ה' וואָלף יאקובזאָן א. אנד. עס וועלען אָבגעהאלטען ווערען דאָרט א רייהע זיצונגען געווידמעט פערשידענע אָרגאניזאטאָרישע פעדאגאגישע פראגען אין דער ב"י בעוועגונג.

זומער-קאָלאָניעס פון די בית-יעקב-שולען.

א דאנק דעם פערבאנד „יהודית" אין ווארשא איז געשאפען געוואָרען א זומער-קאָלאָניע אין „מראזי" (ביי קאלושין) מיט דער קאָלאָניע פיהרט אָן לעהרערין פרל. ראזא (ווארשא) אויך די לאָדזשער בית-יעקב-שולען האָבען געשאפען א זומער-קאָלאָניע אין ראבקא.

בעזוך פון הרה"ג ר' שמואל דוד לאסקי שליט"א (סאמפּאָלנער רב) און אונזער רעדאקציע.

דעם פאָריגען חודש האָט אונזער רעדאקציע בעעהרט מיט א בעזוך אונזער חשובער מיטארבייטער דער בעקאנטער אָרטאָדאָקסישער סופר און דענקער הרה"ג ר' שמואל דוד לאסק, שליט"א (סאמפּאָלנער רב). הרב לאסקי האָט אין א לענגערער געשפרעך מיט אונזער רעדאקציע-לייטונג בעריהרט פערשידענע אקטועלע הנוך הבנית-פראגען און דערונטער אויך פערשידענע ליטעראטור-פּראָבלעמען, וואָס זענען נוגע בית-יעקב און בנות אגודת-ישראל. אינ'ם געשפרעך האָט זיך אויך בעטייליגט דער גענעראל-סעקרעטאָר פון דער הנהלה הראשית פון „צעירי אגודת ישראל" אין פוילען רעד. פון „אָרטאָדאָקסישע יוגענד-בלעטער" ה' א. מ. קראָנגראָד. ביים נעמען אָבשיד פון אונזערע רעד. מיטגלידער, האָט הרב לאסקי אין הארציגע ווערטער אויסגעדריקט זיין דאנקבארקייט אונזער זשורנאל פאר זיינע גרויסע לייסטונגען און דער חשובער גאסט האָט אויך מבטיח געווען, אויף להבא ווייטער צו שענקען זיין מיטארבייט אונזער זשורנאל. רעד. פרידענזאָן האָט דעם חשובען גאסט אָפּגעגעבען א גרוס פון דעם גרויסען ערפאָלג וואָס די מאמרים פון הרב לאסקי האָבען ביים לעזער-קרייז פון ב"י זשורנאל און איהם אין נאָמען פון אלע לעזער אָפּגעגעבען א האַרציגען יישר כח.

קאָרעספּאָנדענציעס

פלאָצק: באלד נאָכ'ן אהיימקומען פון אונזער חשוב'ע דעלעגאטין צו דער קאָנפערענץ פרל. מלכה קוטנער איז צונויפגערופען געוואָרען א גרינדונגס-פערזאמלונג פון „בנות" אין אונזער שטאָט. אויף דער גריגדונגס-פערזאמלונג איז פרל. קוטנער ארויסגעטרעטען מיט א אינהאלטסרייכען רעפעראט וועגען די צילען און אויפגאבען פון „בנות-אגודת-ישראל". און באלד האָבען זיך פערשריבען א גרעסערע צאָהל מיטגלידערינס. די פערוואלטונג בעשטעהט פון: מלכה קוטנער—פאָרזיצערין, חנה מיאָטלא, חי' מיאָטלא, רבקה איינפעלד, גאָלדא גראבאָווסקא, שרה גראבאָווסקא, שרה זימאן, שרה האָלצמאן, צבי, טויבענפליגעל און פייגא גרויער.

זונטאָג פ' נשא האָט אויף דער איינלאדונג פון היגען ב"י קאָמיטעט בעזוכט אונזער שטאָט רעד. א. ג. פרידענזאָן, וועלכער איז אין האנדווערקער-זאל ארויסגעטרעטען מיט א לענגערן רעפעראט איבער די אויפגאבען פון דער ב"י שול ווי אויך וועגען די אידעאלען פון בנות-אגו"י, דער רעפעראט איז אראָפּ מיט ערפאָלג.

א פלאָצקערין.

זדוואָלע: דעם צווייטען טאָג שבועות האָבען מיר איינגעאָרדענט א אימפּאָזאנטע חגיגה אין דער אנוועזענהייט פון א גרויסע צאָהל יוגענד-חברות. אונזער פיהרערין פרל. יאקובאָוויטש האָט אין א שענער רעדע ערקלערט די בעדייטונג פון שבועות און מתן-תורה. אויך האָט געהאלטען א אינהאלטסרייכען רעפעראט מעבינא דיומא אונזער פאָרזיצערין פרל. וואָלפאָוויטש, וו. סעקרעטארין פרל. סטריקאָווסקא און וו. פאָרזיצערין פרל. נוסבוים האָבען פאָרגעלייענט איניגע אינטערעסאנטע ערצעהלונגען און דעקלאמירט פערשידענע לידער. די פייערונג האָט זיך פערצויגען ביז שפּעט אין אָוונד, וואו מיר האָבען געמיטליך פערברענגט ביי א רייך-סערווירטען טיש. בכלל ענטוויקעלט זיך אונזער אָרגאניזאציע זעהר גוט, א דאנק די ארבייט פון די דערמאָנטע פערזאָנען און גאנץ בעזונדער פערדינט א יישר כח פרל. יאקובאָוויטש לטובת דער ענטוויקלונג פון אונזער אָרגאניזאציע.

קאָברין: זונטאָג פ' שלח האָט די היגע ב"י שול געפייערט א סיום-חגיגה לכבוד'ן שלוס פונ'ם שול-יאָהר. די פייערונג האָט זיך אנגעהויבען 1 נאכמיטאג אין דער אנוועזענהייט פון פיל עלטערן און חשובי העיר. בראש דעם היגען מורה-הוראה הרב ר' נח שליט"א וויינבערג און קהלה-פּרעזעס ראַטמאן ר' נחמן, דוד בירמאן. אין נאָמען פון פעדאגאָגישען ראט האָט געעפענט די פייערונג ה' משה פינציק און דאן האָבען זיך ביים עקזאמען בעזונדערס אויסגעצייכענט פאָלגענדע תלמידות. בערענזאָן, בראָדאטש, וויינגארטען, סבא און פליישער. צום שלוס האָט געהאלטען א גייסטרייכען רעפעראט ה' צבי הירשהאָרן פון קראָקא וועמענס אויספיהרונגען דער גרויסער עולם האָט אויפגענומען מיט שטורמישע אַפּלאַדיסמענטען.

ש—ן.

קוטנא: אונזער בנות-אָרגאניזאציע ענטוויקעלט זיך זעהר שעהן. טראָצדעם, וואָס קוטנא געהער צו די „פאָרטגעשריטענסטע" שטעט איז אונז דאך געלונגען אונזער „בנות" אוועקצושטעלען אויף דער געהעריגער הויך. הגם מיר צעהלען נאָר 20 מיטגלידערינס (כ"י). אונזער ארבייט נעמט ארום טאָגטעגליך פערשידענע שעורים א. א. וו. און דער אונטערריכט ווערט געגעבען דורך דער ב"י לעהרערין פרל. יערוזאלעם. מיר האָבען אויך שוין געשאפען א קינדער-פערבאנד „בתיה" פון 50 קינדער אָהן ע"ה וועלכע זענען פונאנדערגעטיילט אין 4 גרופּען און ווערען אָנגעפיהרט דורך אונזערע חברות: קרויט, פינקלער, מעטאל, פאגעל און ראק. אויך אונזער פרעסע-קאָמיסיע אין וועלכע ס'ארבייט אויך מיט פרל. גראָדאָם ארבייט זעהר טיכטיג און די צאהל אבאנענטען פאר'ן זשורנאל האָבען זיך פערגרעסערט.

פאָרזיצערין: ח. קרויט
סעקרעט. ל. מעטאל

דער קומענדיגער נייער קורס פון בית-יעקב-סעמינאר אין קראקא

אין צוזאמענהאנג מיט'ן נייען צוויי-יעהריגען קורס אויף אויסצובילדען לעהרערינס פאר די בית-יעקב-שולען, וואָס הויבט זיך אָן אין קומענדיגען חשון תר"צ, טיילט מיט די לייטונג פון סעמינאר, דאָס אלע קאנדידאטינס, וועלכע ווילען ווערען אָנגענומען אין סעמינאר מוזען זיך צופּאסען צו פאָלגענדע בעדינגונגען.

א.

1) יעדע קאנדידאטין מוז צושטעלען א געבורט-מעטריקע אז זי איז נישט יונגער פון 16 יאָהר.

2) א צייגניש פון האָבען געענדיגט מינדעסטענס א „פּאָווישעכנע" שולע פון 7 קלאסען (אָדדזיאלען).

3) א בעשייניגונג וועגען דער מאָראלישער אויפפיהרונג פון דער אָרטיגער „אגודת ישראל" אָדער ב"י שול.

4) א בעשייניגונג פון א דאָקטאָר וועגען פיזישער געזונטקייט.

ב.

וואָס יעדע קאנדידאטין מוז שוין פריהער קענען? 1) גרינדליך דאווגען, שרייבען און לייענען יודיש 2) אלע ברכות ג) גאנץ ספר בראשית פערטייטשען ד) קריאת-שמע און ברכת המזון פערטייטשען 4) יודישע געשיכטע (שטערן-בוימבערג) אלע 3 טיילען.

ג.

עס מוזען מיטגענומען ווערען פאָלגענדע ספרים און ביכער: 1) חומשים מיט בית-יהודא 2) סדור „תפלת יעקב". 3) עשרים וארבעה מיט רש"י. 4) אלע 3 חלקים יודישע געשיכטע פון בוימבערג און 4 טיילען געשיכטע פון דר. קאָטעק. 5) „די נייגצעהן בריף" (הירש), שערי יצחק, קיצור שלחן ערוך (אין יודיש) עמודי הגולה.

ד.

עס מוז זיך יעדע מיטנעמען אויך פאָלגעדעס: בעטגעוואנט מיט טאָפּעלט איבערצוג, האנדטיכער, וועש, שטרימפּף, גרוי אָדער ברוין, קליידער (נישט קורצע און אָהן דעקאָלט) 2 קליידער-שירצען מיט ווייסע קראגען.

אכטונג! אלע אָנמעלדונגען דארפען זאָפאָרט געשיקט ווערען און נישט שפּעטער ווי ביז'ן 15-טען אלול ה. י. אויף פאָלגענדע אדרעס: Kolonja Bajs Jakow Rabka na Łęga

יעדע קאנדידאטין דארף איינגעהענדיג שרייבען איהר בקשה אָנגענומען צו ווערען אין סעמינאר און באלד ביילעגען די דאָקומענטען וועלכע זענען פערנאָטירט אויבען אונטערן קאפּ. „א".

Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.
ŁÓDŹ, Lipiec 1929 r.
„BAJS JAKOW“

Cena 1 Zł.
(miesięcznik)

ROK VI zeszyt 10(44)
Adres Red. „Bajs Jakow“
Łódź, Aleksandrowska 28.
P.K.O. 65.613

אכטונג!

עס ווערט געזוכט אקאָמפּלעט פון לעצטען וואָכענבלאַט „וואָכענבלאַט יוד“, עווענטועל עקזעמפּלארען, אין וועלכע עס זענען געדרוקט נאָוועלען פון לייב פיינגאָלד. די וואָס האָבען אזאָלכע ווערען געבעטען זאָפאָרט זיך צו פערשטענדיגען מיט אונזער רעדאַקציע געגען בעלוינונג.

די רעדאַקציע

מזל-טוב! צו דער פערלאָבונג פון מיין טרייע פריינדין פרל. נעמי שאַפראַן (ווישקאָוו) מיט ה׳ אלטמאן (נאשעלסק) ווינש איך פון טיפען הארצען פיל גליק און אייביגע צופרידענהייט.

יאדאוו פ. ל. ניידמאן

מיין הארציגסטען מזל-טוב ווינש איך ...ר און שוואָגער ...ד יודא קאָזא ...טאָכטער. איהר ...ערציהען זי אין ...טראַדיציע!

...לאה יאַקובאָוויטש

...וב ווינשען מיר ...ענע מיטגלידערין ...עווינסקא צו ...יט ה׳ ח. גליקס-...וואָלע.)

בנות אגודת ישראל

...ליקירי וחביבי מר ...גורמאַן, לארושיו.

ורשה נתן גורמאן

אונזער טיפסטען מיטגעפיהל דריקען מיר אויס אונזער גייסטיגער שוועסטער רבקה קארלסברון צום פריהצייטיגען טויט פון איהר מוטער חי׳ ע״ה.

לעהרערין שטאָקמאן און ב״י שילערינס — בעלכאטאוו

צו דער פערלאָבונג פון אונזער חבר׳טאָרין רחל שאַלדאַיעווסקא (לאָדז) מיט ה׳ י. קאפּלאָוויטש (בענדין), ווינשען מיר אהערצליכען מזל טוב!

חברות: ברײנדל מינסקא, מרים גרינבערג, רבקה טשערניאַק, זלאטע באָרנשטיין, רבקה וואידיסלאווסקא.

אונזערע מיטגעפיהלען פון צער, דער אַקטיווער חברה פון אונזער אָרגאַניזאציע הענא קארלסברון, ווי אויך די חשובע פרויען לעווי און קאָלבערג, צום פריהצייטיגען טויט פון איהר מוטער און זייער שוועסטער חי׳ קארלסברון ע״ה. אין דער ארבייט פאר אונזערע הייליגע אידעאַלען זאָלט איהר געפונען א טרייסט:

בנות-אגודת-ישראל בעלכאטאוו
לעהרערין שטאָקמאן

ספרים-האַנדעל אין קעלץ

ביי מיר בעקומט מען: טליתים, גאַרטלען, קאפּלען, גמרות, פערשידענע חסידישע ספרים, אָרטאָדאָקסישע ליטעראטור, אינלענדישע און אויסלענדישע צייטשריפטען צו רעדאַקציע-פּרייזען.

יעקב סטאַשעווסקי קיעלץ.
סילניטשנא 5.

ביכער, זשורנאַלען דרוק-זאַכען און אנדערע

ווערען געזעצט און געדרוקט (אויך מיט מאַטריצען), אין דער ניי-געעפענטער יודיש-העברעאישע דרוקעריי.
רעעלע בעהאַנדלונג, גוטע בעדינגונגען און ביליגע פרייזען!
פערלעגער — ראבאט.

מ. ליבעסקינד לאדז, קילינסקא 50

קאָמפּלעטען בית-יעקב-זשורנאַל!

אויף די פיעל אָנפראגען וואָס מיר בעקומען וועגען קאָמפּלעטען בית-יעקב-זשורנאַל, זענען מיר מודיע אז קיין פולע קאָמפּלעטען (פון ערשטען ביז׳ן לעצטען נומער) האָבען מיר בכלל נישט פאר קיין פרייז.

דאַגעגען קענען מיר שיקען קאָמפּלעטען פון 25 עקז. בית-יעקב-זשורנאל (פון פערשידענע יאָהרגענג געמישט) און א קאָמפּלעט „קינדער גאָרטען“ (10 עקז.) צום פרייז פון 10 זל. מיט פּאָרטא — אויך אזאָלכע קאָמפּלעטען האָבען מיר א גאַנץ קלייגע צאָהל. איינצעלנע נומערן ביז׳ן זעקסטען יאָהרגאַנג, קאָסטען צו 70 גר. אַן עקזעמפּלאר און פון זעקסטען יאָהרגאנג אָן מוז געצאָהלט ווערען דער פולער פרייז פון יעדען נומער.

אָהן געלד פריהעראויס ווערט נישט געשיקט, ווי אויך נישט אויף נאָכנאַמע! — געלט נישט אנדערש שיקען ווי דורך: P.K.O. 65.613

די ביליגסטע קוועלע פון

שיך און פאַנטאָפעל!

אַלער-אַרט שיך און פאַנטאָפעל, מאָרגען-שיך, פון די פיינסטע סאָרטען לעדער און לאַקיר. גאַנץ בעזונדער אַ גרויסען אויסוואהל פון קינדער-שיך.

ספּעציעלע שוה צו גימנאַסטיק פאר שול קינדער

בעסטע קוואליטעטען! — ערשטקלאַסיגע אויסארבייטונג! קויפט נאָר ביי דער פּאָפּולערער און רעעלער פירמא

„RENOMA“
Łódź, Piotrkowska 7

געזעצט ביי מ. ליבעסקינד, לאדז

Red. i wyd. Lezer Gerszon Frydenzon.
Tłocznia J. Djament, Łódź, Kilińskiego 50